

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمایه سازی

سید محمدی فال اسیری

تاریخنگاری با بهره گیری از آرشیو کامپیوتری (۳)

کاپیتولاسیون و مجلس شورای ملی

بر این تصمیم بودیم که در این شماره نگاهی داشته باشیم با اسناد مربوط به «ذکاء الملک فروغی» در مجله خواندنیها، اما به تناسب مطالب مطرح شده در بخش خاطرات این شماره یاد، بر آن شدیم که با مراجعه به سیستم «بانک اطلاعات بنیاد تاریخ» مطالب مربوط به «کاپیتولاسیون» را برای اطلاع بیشتر شما خوانندگان عزیز در اینجا درج کنیم.

با توجه به حجم زیاد مطالب مربوط به کاپیتولاسیون، تنها بدرج عین مذاکرات جلسه یکصد و چهارم دوره بیست و یکم بسنده می کنیم.

متن مذاکرات روز سه شنبه ۱۳۴۳/۷/۲۱ :

۷- شور دوم و تصویب گزارش کمیسیون امور خارجه راجع به الحاق بقرار داد وین و ابلاغ به دولت (۱)

نایب رئیس - دو لایحه در دستور مذاکرات مجلس است یکی مربوط به قرارداد وین و یکی مربوط به شمول مستشاران نظامی آمریکا بمقررات قرارداد وین. دولت تقاضا کرده که این دو لایحه امروز مقدم بر سایر لوایح در دستور مجلس قرار بگیرد. بنابراین لایحه مربوط بقرارداد وین مطرح است قرائت میشود.

(بشرح زیر قرائت شد)

گزارش شور دوم از کمیسیون امور خارجه بمجلس شورای ملی
 کمیسیون امور خارجه در جلسه ۲ مهرماه ۱۳۴۳ با حضور آقای میرفندرسکی معاون وزارت امور خارجه لایحه شماره ۲۵۲۲ - ۱/۴/۱۳۴۳ ارسالی از مجلس سنا راجع بقرارداد وین درباره روابط سیاسی که گزارش شور اول آن بشماره ۱۰۰۱ چاپ شده است برای شور دوم مورد رسیدگی قرارداد و ماده واحده مربوط بقرارداد را عیناً تصویب نمود. اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

ماده واحده - قرارداد وین درباره روابط سیاسی که در تاریخ هیجدهم آوریل ۱۹۶۱ مطابق با ۲۹ فروردین ۱۳۴۰ در شهر وین به امضای نماینده مختار دولت شاهنشاهی رسیده و مشتمل بر ۵۳ ماده و دو پروتکل میباشد تصویب و بدولت اجازه داده میشود اسناد تصویب آنرا مبادله نماید.

از طرف مخبر کمیسیون امور خارجه - دکتر ضیائی

دکتر مبین - بنده اخطار نظامنامه ای دارم.

نایب رئیس - بفرمائید.

دکتر مبین - در این مطلبی که الان مطرح است که بنا به تقاضای دولت دو لایحه در دستور قرار میگیرد و طبق اجازه ای که ماده ۷۲ آئین نامه میدهد دولت میتواند چنین تقاضائی را بکند که یک مطلبی که در دستور نبوده در دستور قرار بگیرد (نایب رئیس - در دستور بوده است) صورت جلسه قبل این جا است در دستور نبوده، صورت جلسه ای که تصویب شد در آن چنین چیزی نیست و خود آقای رئیس هم استناد فرمودند که ریاست دولت تقاضا کرده اند.

چون رئیس دولت تقاضا کرده باید باین تقاضا رای گرفته شود. بنده نظری ندارم تقاضائی است بر طبق آئین نامه شده باید نسبت بآن رای گرفته شود. البته

مجلس موافق است، رأی هم میدهد:

نایب رئیس - این دو لایحه در دستور مذاکرات مجلس بوده است و چاپ هم شده و حاضر است منتهی در جلسه قبل مطرح نشده بود. امروز دولت تقاضا کرد که مقدم بر سایر لوایح مطرح شود و محتاج برای نیست (رامبد - لایحه خوانده نشد) خوانده شد یک بار دیگر ماده واحد قرائت میشود.

(بشرح زیر قرائت شد) ...

نایب رئیس - آقای رامبد.

رامبد - بیش از آنکه همکاران محترم من از زیاد صحبت کردن من ناراحت هستند من خودم از حضورتان شرمنده هستم. البته کار مملکتی است، کار مملکتی را بدست تعویق و منفی بانی و دستخوش الفاظ قراردادن صحیح نیست (صحیح است) اما بصرف این مطلب صحیح هم همه چیز را سرسری گرفتن و سطحی نشستن و بلند شدن و رفتن و وظیفه را فراموش کردن صحیح نیست (قراچورلو - در مورد خودشان میفرمایند) همینطوری است که میفرمائید (بانو دکتر پارسای - هرکسی وظیفه خودش را میداند) در مورد خودم عرض میکنم قراردادی را مجلس محترم مطرح کردند و تصویب میفرمایند که فقط برای سطحی بودن و سرسری بودن یا نبودنش یک سطرش را میخوانم و استدعا میکنم درست توجه بفرمائید و آنوقت بمن بفرمائید کدام صحیح است در صفحه ۴ بندد «استحضار از اوضاع و سیر وقایع در کشور پذیرنده با استفاده از تمام وسائل مشروح و گزارش آن بحکومت کشور فرستنده» (دکتر کیان - مشروح غلط چاپی است مشروع درست است) این را بفرمائید که بنده روشن بشوم اگر مشروح است کدام مشروح است اگر غلط چاپی است و مشروع است ما که داشتیم مشروح را تصویب میکردیم از این اشاره کوچک بگذریم بطور کلی قراردادهای بین المللی من جمله قرارداد وین با قراردادهای دو مملکت این اختلاف را دارند که قرارداد بین دو مملکت با توجه بمصالح بین این دو مملکت نمایندگانشان مطلب را مطرح میکنند و اگر مورد قبول هر طرف قرار نگیرد اصلاً تصویب نمیشود ولی قراردادهای بین المللی جوری است که مثل بنده اقلیت اگر کسی حرفی داشت صحبتش را میکند و اکثریت محترم هم اگر صحبتها را قبول نکرد رأی میدهد بنابراین معلوم نیست که گفتار آن نماینده اقلیت برای حفظ منافع و

مصالح ملت خودش در آن جمع مورد نظر بوده باشد بلکه تصویب این قرارداد مورد علاقه آن نفوذی است که با اکثریت آن حاکم است اگر قرار باشد بنده که در خانه ام یک درخت گردو دارم با چهار نفر دیگری که اصلاً در خانه شان درخت گردو نیست طبق یک قراردادی موافقت بکنیم که هر چقدر درختها گردو دارند در حیاط خانه ما با هم تقسیم بکنیم من هر چقدر سر و صدا بکنم آن سه نفر رای میدهند و باین ترتیب وقتی تصویب کردند آن درخت گردو تقسیم میشود یک مواردی هست (مهندس صائبی - این نظر در اینجا وارد است؟) متأسفانه یا بدبختانه وارد است مواردی در اینجا هست که اشاره میکند (با افراد خانواده) بنده از نماینده محترم دولت سؤال میکنم (افراد خانواده ای) که در اینجا برای آنها امتیازاتی قائل میشویم بنظر ایشان در مملکت، آنچه که ما قبول میکنیم چه معنی و تفسیری دارد متأسفانه در ماده اول این قرارداد که این اصطلاحات تفسیر شده است بنده چیزی ندیدم. اما اگر فردا همشیره یکی از این مأمورین باتفاق او رفت و در یکجا زندگی کرد و واقعه ای پیش آمد که از این قرارداد خواستند برای مصونیت او استفاده بکنند طبق این تصویبی که میکنید این همشیره هم جزء افراد خانواده هست یا نیست؟ ما چه چیز را داریم تصویب میکنیم بنده این مطالبی را که عرض میکنم بهیچوجه ایراد من به این قرارداد نیست فقط جلب توجه مجلس محترم و سروران عزیزم است بر این که آنچه که ما تصویب میکنیم خودمان بدانیم چه تصویب میکنیم در این جا ماده ای هست که برای نمایندگان سیاسی نمایندگان اداری نمایندگان فنی و اینگونه مأمورین ما متقابلاً این کلمه را عرض میکنم متقابلاً معافیت ها و مصونیت ها و مزایایی قائل هستیم آیا دولت ایران هم مأمورین اداری و فنی باندازه ای دارد که از سایر ممالک دنیا در این جا هر کوجه و پس کوچه و خیابانی که شما می بینید و علائم پشت اتومبیلها حاکی از این است که اینها مأمورین خارجی هستند بنده از نماینده محترم وزارت خارجه استدعا میکنم مجلس شورای ملی را روشن بفرمایند از این قرارداد بین المللی چند نفر از مأمورین ایرانی در خارج از مملکت ایران، در ممالک بزرگی مثل شوروی و آمریکا و انگلستان و امثال آنها از این مزایا بهره مند میشوند و چند نفر از آنها در این مملکت بهره مند میشوند (قراچورلو - موضوع نفر نیست مناسبات بین دول است) تصور میکنم با این چند ماهی که در خدمت شما بودم باین مسائل روشن شده ام. در این جا

ماده ای است که البته بکشور پذیرنده اجازه میدهد که تعداد این مأمورین را در صلاحیت مملکت خودش پیش بینی بکند و بدولت فرستنده بگوید نمایندگان خودش را محدود بکند ماده بسیار خوبی است ولی باز هم البته رای بنده یک نفر یا چند نفر همفکر من ممکن است مورد احتیاج شما نباشد ولی قضاوت ملت ایران در حال مورد احتیاج شما است (صحیح است) بفرمائید در این جا و به من بفرمائید وزارت خارجه چه در نظر گرفته ما در شهری چون واشنگتن و نیویورک و لندن نسبت بجمعیت آن شهرها چقدر مأمور خارجی می بینیم که از مصونیت ها و معافیت ها بهره مند هستند و در شهر عزیز و پایتخت خودمان چقدر آدم می بینیم که از معافیت ها و مصونیتها بهره مند هستند و بالاخره این قرارداد برای مملکت ایران و ملت ایران چه مصلحتی دارد (یکنفر از نمایندگان - هیچ) بنده هیچیک از عرایض مبتنی بر این نبود که با این قرارداد مخالفم ولی استدعای من در این بود برای اینکه یک فردی از خود من بی اطلاع تر بیاید بگوید می بینم از کشورهای دیگر حتی کسانی که یخچالشان را تعمیر میکنند حتی شاگرد مکانیک از مصونیتی که سفیر کبیر ما در ممالک دیگر استفاده میکند، استفاده میکند (صحیح است) (خواجه نوری - اینطور نیست) اما اینطور بدبختانه هست آقای خواجه نوری مملکت را با شوخی و تعارف مصالحه نکنیم عزیز من (احسنت) بنده عرض کردم با این کیفیت بهیچوجه مخالف نیستم قرارداددوست بین المللی و تکیه میکنم و ۱۸ بار هم زیر این کلمه خط میکشم متقابل، متقابل، متقابل، ولی آیا من که یک میهمانی در خانه ای میروم معنیش این است که در مقابل این یک مهمانی دوست نفر در بازدید پذیریم! این صحیح نیست آقای خواجه نوری پس این افتخار شما و اینهم نقص من که این عرایض را کردم (احسنت)

نایب رئیس - آقای نخست وزیر -

نخست وزیر - باز هم در شان مجلس انقلابی است که هر حرفی با احساسات انقلابی زده شود (احسنت) ولی باید نتیجه آن کار را هم کاملاً در نظر گرفت اگر جناب آقای رامبد نمی فرمودند که با این گزارش مخالف هستم و رای بان خواهم داد (رامبد - بنده نگفتم مخالف نیستم معلوم هم نیست رای ندهم بعد از توضیح جنابعالی معلوم میشود) خیلی خوب است اصولاً در اجتماع دموکراتیک و مشروطه

ای که ما داریم با این آزادی بیان که نمونه اش جناب آقای رامید هستند هیچ اجباری در قبول هیچ اصلی نیست مجلسی است محترم رأی مجلس قاطع است و بدون تردید کسی بر دیگری وطنپرست تر و علاقمندتر باین مملکت نیست (صحیح است) اگر اکثریت مجلس نسبت به یک مطلبی رأی میدهد با فهم و درایت و تطبیق با مسائل و منافع مملکتی است و اگر اقلیت رأی نمی دهد آنهم با صداقت و عقیده است ولی نباید مردم فکر کنند که احتمالاً ممکن است دسته ای از دسته دیگر وطنپرست تر باشند این را من جواب عرض می کنم که چنین چیزی نیست و اگر اکثریت رأی میدهد با در نظر گرفتن وضع مسائل بین المللی است کنوانسیون وین در قرارداد بین المللی وین را، شصت و چند کشور امضاء کردند و از پارلمانشان گذرانده اند و قبول کردند اینها یک مسائل بسیار عادی بین المللی است حالا اگر آقای رامید انتظار داشتند بعد از جنگ بین المللی دوم بجای آنکه آمریکا به انگلیس کمک کند انگلستان به آمریکا کمک متقابل میکرد و ما اگر نیازی به بعضی متخصصین فنی خارجی داریم از طرف ما این متخصصین اعزام نشوند بنده عرضی ندارم آن قضاوتش با مجلس است ولی بنده میخواهم این افتخار را امروز داشته باشم که در مجلس عرض کنم که دولت ایران در آینده نزدیکی از این امتیازات استفاده خواهد کرد (احسنت) برای اینکه امروز ما متخصصین نفتی مان در افغانستان و فردا در هندوستان و پس فردا در لیبی و حبشه همین امتیازات را خواهند داشت (احسنت) برای اینکه ما در یک صنعتی پیشرفته هستیم و توانسته ایم جایمان را در بازارهای بین المللی باز کنیم و از این امتیازات هم استفاده کنیم (احسنت) ولی داشتن چند متخصص فنی برای ضرورت و احتیاج به تشخیص دولت ایران با این استقلال سیاسی و با این قدرت و با این رهبری و با این دولت گمان میکنم این چنین افکاری درباره آن صحیح نباشد بنده دیگر عرضی نمی کنم این یک مسائل بین المللی است مسائل سیاسی است باید نسبت به اینها با یک نظر دیگری نگاه گردد تشنج بوجود آوردن در افکار عمومی در شان این افکار سالم نیست مسائل را باید با نهایت دقت و باریک بینی و وطنپرستی مشاهده کنیم دقت کنیم تصویب کنیم و هیچکس در اینجا امتیازی در این مسائل ندارد و این طرز معافی را که فرمودند که دسته ای را اگر تصمیمی بگیرند نقصی در آنجا هست چنین نیست بنده بعنوان رئیس دولت و دبیر حزب ایران نوین در اینجا با

افتخار اعلام می‌کنم که این مسائل در وضع سیاسی در وضع اقتصادی ایران در وضع اجتماعی ایران با داشتن رهبری مانند شاهنشاه و دولت خدمتگزاری مثل بنده و با داشتن مجلسین شورای ملی و سنا این مسائل صدق نمیکند و روشن است (صحیح است - احسنت).

نایب رئیس - آقای معاون وزارت امور خارجه

میرفندرسکی (معاون وزارت امور خارجه) - بنده به جناب آقای رامبد همیشه ارادت داشتم و امروز ارادتم بیشتر شد برای اینکه نطق بسیار فصیحی که فرمودند در موقعیتی که من هستم و مطالبی را که عرض میکنم اقتضا نمیکند فصاحتی بخرج بدهم و های را با هوی جواب بدهم بنده کوچکتر از این هستم که از هر جهت که ملاحظه بفرمائید ولی چون مستقیماً اشاره‌ی فرمودید و فکر میکنم همین اشاره عنایتی بود که بنده بیایم و توضیحاتی بعرض برسانم. به رل اقلیت و اکثریت در قراردادهای بین‌المللی همانطور که آقایان استحضار دارند بر دو نوع است قراردادهای دو جانبه است و قراردادهای چند جانبه قراردادهای دو جانبه عبارتست از قراردادهائی که بین دو دولت و برای مسائل مبتلا به آن دول منعقد می‌شود و دولت ثالثی را در آن قرارداد راه نیست برعکس قراردادهای چند جانبه قراردادهای اصولی هستند که حاوی اصول کلی حشر و نشر بین‌المللی هستند و در این قراردادها تمام ملل کم و بیش ذی نفع هستند قراردادهای دسته جمعی از اواخر قرن نوزدهم شروع شد و تا با امروز مرتب در حال تکامل است و قراردادهای دو جانبه دارد کم می‌شود و قراردادهای چند جانبه زیاد می‌شود علت این امر این است که ممالک بهم نزدیک تر شده مسائل مورد نیازشان بیشتر می‌شود و چنین قراردادهایی را تهیه می‌کنند روی میز سازمان ملل متحد میگذارند که هرکس میتواند همانطور که می‌رود چای می‌خورد این را امضاء کند برای اینکه حاوی اصول چند جانبه است اصول کلی که در قراردادهای چند جانبه رعایت می‌شود اصولی نیست که همه عالم از آن پیروی بکنند وقتی قرارداد برده فروشی فرض بفرمائید در اواسط قرن نوزدهم منعقد شد (چند نفر از نمایندگان - منع برده فروشی) منع برده فروشی این قرارداد مخالفینی هم داشت و هنوز هم که صدسال از آن میگذرد مخالفینی دارد ولی در اصل قراردادی بود که جامعه بین‌المللی بطرف آن پیش رفت. قراردادین قراردادی است که اصول کلی آن

از سال ۱۸۱۵ به اینطرف مورد احترام کشورها بوده و در لاهه هم در ۱۹۳۰ که دست بردند اصلاحات زیادی در آن نکردند منتهای مراتب خصوصیات قراردادهای چند جانبه این است که قراردادهای چند جانبه اصولی را که بمرور زمان مورد استفاده ملل است تدوین مینماید و جلو آن‌ها بصورت واضح میگذرد یعنی عرف را تبدیل به قانون می‌کند یعنی نوشته را تبدیل به نوشته میکند و وقتی که این قرارداد در سال ۱۹۶۱ در وین بتصویب رسید مدت مدیدی در اطرافش در آن جلسه صحبت شد و در جلسات سازمان ملل متحد صحبت شد نظرات تلفیق شده و حتی نظراتی بود که عده‌یی از کشورها توافق نداشتند برایش یک پروتکل خاصی گذاشتند مملکت ایران هم عضوی است از جامعه بین‌المللی از جامعه آزاد بین‌المللی و در سازمان ملل متحد هم عضو است و حرکت میکند بهمان جهتی که دنیای مرفعی حرکت میکند با توجه بمنافع و مقتضیات خودش این بود کلیاتی که میخواستم بعرض برسانم در قراردادهای دو جانبه و چند جانبه و اهمیت قراردادهای چند جانبه در روابط بین‌المللی فعلی. اما فرمودند که افراد خانواده مثلاً اگر خواهرش شاید با او زندگی کند این چه میشود باید خدمتتان عرض کنم که ماده ۱۰۳۱ قانون مدنی تعریف خانواده را میکند وقتی یک مأموری میآید بایران یک یادداشتی فرستاده می‌شود که این عده تحت تکفل او هستند و زندگی می‌کنند ما آنها را نمی‌شناسیم خواهر او را نمی‌شناسیم ملاحظه میفرمائید که بهش مصونیت بدهیم و حتی در بعضی از مواقع با افراد بالغ هم مصونیت نمیدهیم این بستگی به تشخیص ما دارد ولی فرمودند عمل متقابل که می‌شود چرا آنقدر افراد خارجی در اینجا داریم و در خارج نداریم برای اینکه ما احتیاجاتی داریم و باید احتیاجات خودمان را رفع کنیم در روابط بین‌المللی امروزه این نحوه عمل میشود و اینکه به مفاد ماده ۱۱ اشاره فرمودید ماده ۱۱ را قرائت بکنم.

«ماده ۱۱ - در صورت عدم توافق صریح نسبت به تعداد افراد مأموریت - کشور پذیرنده میتواند خواستار شود که تعداد این افراد با توجه به مقتضیات و اوضاع کشور و با توجه به نیازمندیهای مأموریت از حدودی که خود معقول و متعارف تلقی می‌کند تجاوز ننماید» بنده دیگر عرضی ندارم.

نایب رئیس - آقای حاذقی.

حاذقی - موافقم

رامبد - بنده اخطار نظامنامه ای دارم.

نایب رئیس - بفرمائید.

رامبد - عرض کردم با لایحه مخالف نیستم برای اینکه برای من هنوز روشن نیست و تا دولت توضیح ندهد تصمیم خودم را نخواهم گرفت و حالا هم تا موقعی که روشن نشده ام نمیتوانم رأی بدهم منتهی بنا بعبادت مطلب را بد تقریر میکنم و این ناشی از عدم شهامت که جناب آقای نخست وزیر فرمودند نیست ایکاش موردی پیش نیاید که جنابعالی شهامت بنده را بیازمائید آنوقت میترسم برای شما خوب نباشد و اما راجع به مطلبی که فرمودند آقای معاون وزارت امور خارجه بنده را روشن کنند طبق ماده ۱۱ وزارت امور خارجه ایران است که میتواند تعداد مأمورینی را در ایران تعیین بکند و احتیاجات فنی ربطی به اعطای امتیازات مصونیتی ندارد ما هرچقدر هم احتیاج داشته باشیم هیچ احتیاجی نیست که این مصونیت را بدهیم راجع به قراردادهای بین المللی هم بیانات بنده تحریف شد تا این اندازه ای که توضیح فرمودند بنده در درسهای قبلی خوانده بودم.

نایب رئیس - آقای رامبد این مطالب مربوط باخطار نظامنامه نیست.

رامبد - اخطار نظامنامه ای دارم مطابق ماده ۸۰ آئین نامه عرض بنده تحریف شد.

نایب رئیس - بفرمائید.

رامبد - آنچه راجع به قراردادهای بین المللی عرض کردم گفتم که نماینده دولت در چنین قراردادها مختار نیست و این مجلسین هر مملکت هستند که باید مواد و مفاد آن قراردادها را بخوانند و تصویب یا رد کنند و بصرف اینکه نماینده دولت هرچه خواسته در آنجا گذاشته است نیست این مجلسین باید به بینند که بصرفه ملت هست یا نیست (صحیح است) جنابعالی هم اگر تشریف بیارید اینجا و بفرمائید در وزارت امور خارجه ممالک دیگر در چه حدودی و چه نسبتی این امتیاز را بآنها داده و چند برابر نمایندگانی که ما در آنجا داریم این امتیاز را میدهیم شاید هم بنده موافق شدم و شاید هم برخلاف نظر جناب آقای نخست وزیر این شهامت را داشتم که با کمال سربلندی رأی مخالف بهتان بدهم (قراچورلو - سفره که میاندازند هرکس باندازه سهم خودش میخورد).

نایب رئیس - آقای حاذقی بفرمائید.

حاذقی - عرض کنم این از خصوصیات حکومت‌های دموکراتیک و آزاد است که واقعاً مسائل را زیر غور و بررسی قرار بدهد و افراد با کمال بی نظری و آزادی عقیده خود را ابراز دارند منتهی یک مسأله ایست و آن این است که برای درک پاره‌ای از مطالب وقت بیشتر لازم است و فرصت بیشتر که همه آقایان نمایندگان محترم آن فرصت و وقت را صرف درک جزئیات مطالب کنند تا آنکه مطلبی پوشیده و مبهم نماند اینجا می‌خواستم عرض کنم اولاً سیاست کلی دنیا اینست که دنیا رو به تفاهم، رو به نزدیک شدن ملل می‌رود امروز روزی است که در کشورها صحبت از تشکیل حکومت جهانی میشود و همه ملل مثل اعضای یک خانواده شمرده میشود و خلاصه نزدیک شدن بآن روح تعالیم اخلاقی ما ایرانیها و دین ما که دین اسلام است که فرموده است بنی آدم اعضای یک پیکرند می‌رود بنابراین باید مسائل را با یک نظر وسیع تر و یک افق بازتر نگاه کرد این قرارداد در کمیسیون خارجه مجلس شورای ملی با حضور نماینده دولت طرح شده و هر ماده به تفصیل روی آن صحبت شده آمده مجلس استدعا میکنم توجه بفرمایند و هیچکس نمیخواهد بضرر مملکت قدمی بردارد گاهی جهل بر موضوع ایجاد یک تعصبی می‌کند و از طرفی ما نمیدانیم امروز یک اغراض و مقاصدی است در دنیا که سعی میکنند افکار ساده افرادی را که بحقایق واقف نیستند منحرف بکند و در واقع آنها را خواهند کشاند به بحث‌های غیر مفید که ایجاد تشتت میکند ولی ما خوشبختانه ملتی هستیم که این مسائل را پشت سر گذاشته ایم و تمام این تجربه‌ها و آزمایش‌ها را کرده ایم این امتیازات چیز تازه نیست این حداقل امتیازاتی است که قائلند الآن بیش از این حداقل در بین خیلی از ملت‌ها هست و رعایت میشود و ما هم در حال حاضر این را داریم عمل میکنیم این حداقل امتیازات سیاسی است که دول امضاءکننده به هرکس میدهد بین این امضاءکنندگان مللی هستند که بسیار با شهامت تر و وطن پرست تر از خیلی ملت‌های دیگر که حالا مشغول با جرح و تعدیل این مسائل در دنیا هستند آنهایی که این را امضاء کرده اند همه از روی فهم و درک امضاء کرده اند شاید پارلمان ما آخرین پارلمانی است که این را می‌خواهد تصویب کند پارلمان فرانسه و آمریکا و شوروی تصویب کردند ما نمی‌خواهیم کار تازه‌یی بکنیم ما می‌خواهیم حداقل مزایای سیاسی که امروز در دنیا

ملت‌ها برای افراد قائل هستند مجلس مان تصویب کند که ما هم در سیاست بین‌المللی هم آهنگ هستیم بنابراین من خواستم عرض کنم که بعضی تبلیغات و تحریکاتی که افراد ندانسته می‌خواهند بلندگوی یک سیاست‌های خارجی باشند نباشد (همه‌هه نمایندگان زنگ رئیس) اجازه می‌دهید استدعا میکنم.

نایب رئیس - اجازه بفرمائید ناطق صحبت‌شان را بکنند اگر آقایان مطالبی دارند تشریف بیاورند بگویند.

حاذقی - این از خصوصیات حکومت آزاد و دموکراتیک است که همه حق دارند در شرایط مساوی حرف بزنند می‌خواستم عرض کنم من بصفه‌ت یک نماینده مجلس و بصفه‌ت یک عضو کمیسیون خارجه عرض میکنم بعد هم آقایان میتوانند رای بدهید یا ندهید خواستم ذهن همکاران محترم روشن شود که با تصویب این قانون هیچ کار تازه‌یی برای مملکت نمیشود این چیزی است که الان تمام نمایندگان سیاسی سفرا و کنسولها و نمایندگان دولت آنها در کشور ما از آن برخوردارند چنانکه نمایندگان ما هم در هر جای دنیا از آن برخوردارند (صحیح است) همانطوری که عرض کردم چون یک افراط و تفریط‌هایی درباره قوانین مورد مطالعه در روابط بین‌المللی بوده و نمایندگان سیاسی و حقوقی و احتراماتی که نمایندگان برای خودشان قائل بودند اختلاف نظری بوده است قرارداد وین آنرا اصلاح کرد و مجالس هم تصویب کرده‌اند و تصدیق بفرمائید در اینجا حق قائل شده‌اند که اگر ملتی از حقوق خودش و از حدود اختیارات خودش تجاوز بکند برای یک غرض سیاسی فوراً وزارت امور خارجه آنکشور بگوید بس است توقف کنید اما این اساسنامه نیست یعنی اگر سفارتی کار داشت و ما هم اگر بودجه مان، اعتبارمان اجازه بدهد ششصد نفر استاد و دانشمند فنی و غیره بتوانیم بفرستیم سفارت ایران در مسکو این حق را داریم اما این مسئله که جناب آقای رامبد اشاره فرمودند به افزایش تعداد نمایندگان بعضی از ملت‌ها که اینجا هستند آقای رامبد ما باید یک ملتی باشیم که آنقدر بوطن خودمان علاقمند باشیم که هرگز یک فرد ایرانی فکر خیانت بمملکت خودش درش رسوخ نکند در مخیله اش خطور ندهد هرکس در اینجا باشد ترسی نداریم ما یک مملکت پشت پرده آهتین نیستیم ما خوشمان می‌آید افراد زیادی از تمام مملکت دنیا بیایند بایران بصفه‌ت توریست بصفه‌ت نماینده سفارت و البته اگر ما توجهی خودمان بسیاست ایران بکنیم

هرگز بوطن خودمان خیانت نمیکنیم (صحیح است) حرفی هم نداریم ایران اکنون در شاهراه بین‌المللی قرار گرفته و ما خوشبخت می‌شویم که مسائل مستور و پوشیده‌ای نداریم سیاست ما سیاست باز است و خود اعلیحضرت همایون شاهنشاهی هم در نطق‌ها سیاستشان را میگویند دولت ما هم مسائل سیاسی اش را علناً میگوید ما یک چیزهای سری نداریم که نماینده خارجی بیاید جریانی را بگوید ما یک ملتی هستیم صلح طلب و طرفدار حقوق بین‌المللی و به تمام ملل احترام میگذاریم بشرط معامله متقابل و مادامی که دولتها بما احترام میگذارند (احسنت) دیدید و تجربه هم شده ملتهای بزرگ آمدند با ما بد رفتاری کردند ما هم مقابله بمثل کردیم ما هم محکم مثل کوه ایستادیم برای اینکه ملتی هستیم متکی به ایمان و نگرانی نداریم که اعضاء فلان سفارت زیاد است یا کم و در اینباره هم این قرارداد بما حق میدهد که دولت ما جلوگیری بکند از افزایش تعداد نمایندگانیکه به ایران می‌آیند و در اینباره می‌خواهم عرض کنم که ما با تصویب این قانون وجدان ما راحت باشد.

پاینده - اخطار نظامنامه ای دارم .

دکتر عدل طباطبائی - کدام ماده؟

پاینده - مربوط بمقام ریاست است بنده حقیقتش این مطلب مربوط به نظامنامه را در اینجا با تردید تلقی کردم چون در موقع اخطار ماده نظامنامه باید گفته شود بنده بنظر من آنچه بحث در این موارد میشود مورد دارد و باید گفته شود خیلی دقیق از آقای نخست وزیر گله میکنم که چرا دیربدر به مجلس می‌آیند که مجلس ما جانی بگیرد و مباحثاتی بشود و مجلس ما گرم بشود ماده چهارم و سه آئین نامه در وظایف کمیسیون دادگستری می‌گوید بنظر بنده این لایحه به کمیسیون دادگستری باید برود ولی به کمیسیون دادگستری ارجاع نشده بنده هم متأسفانه چون نبودم جزء غائبین با اجازه یا بی‌اجازه بردم می‌بینم که فقط به کمیسیون امور خارجه رفته در این جا صحبت از مصونیت‌ها هست صحبت از مسائل حقوقی شده قسمت استخدامی دارد که باید برود به کمیسیون استخدام توضیحات آنرا در کلیات اگر فرصت شد عرض میکنم حالا در نظامنامه دارم صحبت میکنم فقط درباره اخطار نظامنامه ای عرض میکنم ظاهراً اینطور است که وقتی در لایحه ای بحث میشود باید دید که باید بکدام کمیسیونها رفته باشد بنده تصور میکنم اگر مخاطبین گرام توجه بفرمایند این لایحه

قطعاً بکمیسیون دادگستری باید میرفت و عنوان قانونی و عنوان مصونیت‌هایی که بیک گروهی از اتباع ممالک دیگر میدهند اصطکاک با قوانین مملکت دارد بنده تصور میکنم در این مطلب شاید دقت کافی نشده است استدعا میکنم بعرض بنده توجه بفرمائید قطعاً باید به کمیسیون دادگستری برود و بعد به مجلس می‌آید و بحث میشد اگر در ارجاع کمیسیون‌ها دقت کافی شده و نقطه نظر خاصی هست توضیح بفرمائید که بنده هم با فهم کند خودم بفهمم که چرا یک لایحه باین اهمیت که یک مقدار زیاد مواد عمومی و جزائی و موارد بسیار ایجاد مصونیت جزائی و حقوقی دارد به تنها کمیسینی که حق داشته است رسیدگی کند نرفته است (صحیح است) بنده عرضی ندارم.

نایب رئیس - کلیه این قبیل لوایح تاکنون به کمیسیون امور خارجه رفته است و در موارد دیگر همین طور عمل شده آئین نامه هم تصریح دارد که قراردادهای بین‌المللی مرجعش کمیسیون خارجه است

نایب رئیس - آقای سرتیپ پور

سرتیپ پور - بنده خیال میکنم که مسائل تخلیط شده است عرض کنم که یکوقت هست که ما موضوعی را که مربوط است بقرارداد بین دول داریم بحث میکنیم و یکوقت است بقراردادی که بین دو دولت تنظیم شده است در حال حاضر صحبت از قرارداد ایران و یک دولت نیست تا ما بیائیم بررسی کنیم به بینیم کدام یک از اینها کمتر یا کدامیک از اینها بیشتر میخواهند از حقی استفاده بکنند. قراردادی است بین دول که خوشبختانه در مقدمه این قرارداد تذکاریه‌هایی است که بنده اگر اجازه بدهید برای رفع سوء تفاهم این تذکاریه را میخوانم «دول عاقد این قرارداد با تذکار این معنی که همه مردم کشورها از دیرباز قائل بنظامات خاصی در مورد نمایندگان سیاسی میباشند با معرفت بمقاصد و اصول منشور ملل متحد درباره تساوی مطلق دولت‌ها و حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و توسعه روابط دوستانه بین ملت‌ها» در اینجا تساوی مطلق دولت‌ها را تاکید کرده است آنچه که میتواند باعث نگرانی باشد این است که تساوی عملاً اجرا نشود ولی خیال میکنم با توجه باین قرارداد که همه امضاء میکنیم همه مجبوریم اجرا بکنیم این قرارداد از نظر امضائی که پایش گذاشته‌ایم و همه باید آن تساوی مطلق را احترام بگذاریم و بخواهیم چون شک

نیست که فرق بین دولت مستقل و دولت غیرمستقل آن است که مستقل میتواند از تساوی استفاده بکند و دولت غیرمستقل نمیتواند از تساوی استفاده بکند این قرارداد با علم باینکه ملت ایران دولت ایران حق تساوی خودش را محفوظ داشته است و مستقل است و از حاکمیت ملی خودش با نهایت استقلال در میزان تساوی استفاده میکند گمان میکنم که هیچ مانعی برای این قراردادی که در دست داریم و تصویب اشکالی در بین نباشد (احسنت) اینستکه بنده معتقد هستم با توجه به عرایضی که شده است آقایان یکبار دیگر در فکر خودشان تجدید نظر بکنند فقط یک موضوع دیگر را باید بنده در این جا عرض بکنم و آن اینست که گاهی مشورت ناسالم میشود و این ناسالم شدن مشورت در نتیجه نهیب پیدا میشود ما اگر بخواهیم واقعاً سعی بکنیم با مشورت سالم روبرو بشویم از هر چیزی که باعث دغدغه فکری ارباب - تهدید - سفسطه - تخطئه - ترس و از این نوع حرفها بمیان مایند فکر تحت تأثیر قرار میگیرد و مشورت سالم میشود بدون اینکه ذکر بکنم تمنا دارم چه از دولتیان و چه از مجلسیان در مباحثه راه ارباب را طی نکنند برای اینکه راه ارباب و تهدید راکسیون را بوجود میآورد که آن راکسیون و آن عکس العمل فکر را تبعیت میکند و از راه صحیح خودش منحرف میکند و مشورت ناسالم میشود و ناسالمی مشورت در ناسلامتی اوضاع مؤثر واقع میشود (احسنت . احسنت)

نایب رئیس - آقای خواجه نوری.

خواجه نوری - با فرمایشات جناب آقای سرتیپ پور وظیفه بنده سبک شد برای اینکه عین مطالبی که ایشان بعرض مجلس رساندند بنده میخواستم بیان بکنم و استدعا نمایم همانطور که دوستان و هم مسلکان منم رعایت احترام مقام ریاست را میکنند و هم رعایت احترام جلسه عمومی مجلس را آقایان هم که تشریف می آورند پشت این تریبون در بکار بردن الفاظ و بخصوص در طرز بیان دقت بفرمایند که احساسات ما را جریحه دار نکنند و اگر رعایت این مطلب از طرف دوستان محترم بشود بنده قول میدهم که ما هم مطابق وظیفه ای که داریم در یک محیط آرام مشورت بکنیم وله و علیه هر مطلبی را خوب موشکافی بکنیم به تنقیدات گوش بکنیم حرف صحیحی را که قابل جواب است با کمال متانت و ادب جواب بدهیم بنده از این تذکر جناب سرتیپ پور کمال تشکر را دارم جناب سرتیپ پور شما ثابت فرمودید و در

تمام موارد شیخوخیت ورهبریتان را در مجلس حفظ کردید و باز هم اظهار امتنان میکنم، راجع به اصل مطلب جناب میرفندرسکی توضیحاتی بعرض مجلس رساندند لکن بنده متوجه شدم که به پاره ای از مطالب که جناب آقای پاینده فرمودند جواب لازم داده نشد جناب آقای رامبد قراردادهای چند جانبه همانطوریکه آقای میرفندرسکی توضیح دادند قراردادی نیست که امضاء آن برای تمام دول اجباری باشد و تصویب برای مملکت ما برای مجلس ما و برای قوه مقننه ما اجباری باشد و لکن جنابعالی در آخر بیاناتتان جمله ای فرمودید که مصلحت تصویب این قراردادها چیست بنده خواستم مصلحت تصویب این قراردادها را عرض کنم مصلحت تصویب آن قرارداد اینستکه دولت ایران مثل سایر عضو اجتماعات این کره زمین احتیاج به مبادلات سیاسی و دیپلماتیک دارد ما باید یک استاتوئی که از لحاظ بین المللی برای روابط دیپلماتیک برقرار کردند این انتظام و این استاتو را قبول بکنیم تا اینکه بتوانیم در مجامع بین المللی شرکت بکنیم و اینکه تا بحال این کنوانسیون به تصویب نرسیده بواسطه طولانی بودن مدت فترت بوده است که از لحاظ قانون گزاری در این ممالک وجود داشته و الا زودتر از اینها باید این عمل را کرده باشیم و تاخیر در این امر هم ضررهائی دارد که جناب آقای حاذقی مفصل بیان فرمودند ولیکن مطلب دیگری که رویش زیاد اتکاء دارم راجع به تعداد مأمورین است از یکطرف ایراد میگیریم به سفارتخانه ها و وزارت امور خارجه که چرا مأمورین زیادی بخارج میفرستند چرا ولخرجی هائی در این امور میکند و از طرف دیگر سؤال میشود که چرا فلان دولت در ایران مأمور سیاسی یا فنی دارد و ما بهمان تعداد مأمور سیاسی یا فنی نمی فرستیم بنده باید عرض کنم که این کمکهای متقابل بین دول و همکاری که بعد از جنگ بوجود آمده است لازمه اش این بوده است که دول بزرگ و دول پیشرفته دولتی که از لحاظ فنی مجهزتر و تکمیل تر هستند با دوستان خودشان دست اتفاق و اتحاد و همکاری فنی بدهند بنده در سازمان بیمه های اجتماعی که بودم میتوانم شهادت بدهم که چه از لحاظ کارمندان و چه از لحاظ مستشاران خارجی که به ایران فرستاده بودند کارمندان فنی و مستشارانی که چه در کادر سیاسی و چه در کادر مستشاری فنی دول دیگر مثل آمریکا یا فرانسه یا انگلستان، من شخصاً بعنوان یک معلم از آنها استفاده کرده ام بنده یک موردی را برای شما عرض می کنم در آن دوره

بود که بنده خودم مدیر عامل سازمان بیمه های اجتماعی بودم و اولین مدیر عامل این سازمان بودم و این سازمان در ایران نو بود بنده خودم فقط مطالعات کتابی راجع باین موضوع داشتم وقتی که مامور شدم که یک چنین مؤسسه معظمی را که حالا ملاحظه می فرمائید بوجود بیاورم ناچار شدم که همکاری مستشاران خارجی را جلب کنم باور بفرمائید جلساتی که من با مستشارانی که فرستاده شده بودند از طرف دفتر بین المللی کار و از طرف سایر ممالک برای بنده یک کلاس درس بود بنده باید عرض بکنم که از این مستشاران بعنوان یک معلم شخصاً استفاده کردم و فکر میکنم چون آن افکار را منعکس کردم در آن دستگاهی که اداره میکردم از این راه هم بمملکت خدمت شده است اگر تمام مسئولین در این مملکت متوجه باشند که چه استفاده معنوی و چه استفاده فکری میتوانند از این مستشاران بکنند مسلم بدانید اینگونه امور و اینگونه همکاری برفع ماست و امیدوار باشند که با توسعه فنی همانطور که آقای نخست وزیر تذکر دادند روزی برسد که ما هم بدست خودمان برای ممالک دیگری یار و مددکار باشیم و مستشار فنی بفرستیم و این هم یکی از افتخارات آینده ما خواهد بود بنابراین جناب آقای رامبد و دوستان محترم همانطور که جناب آقای سرتیپ پور فرمودند استدعا میکنم که با توجه بمطالبی که گفته شد و با توجه باینکه در این امر هم متأسفانه در ایران بواسطه اینکه فترتی بوده است تاخیر شده نسبت باین موضوع رای موافق بدهند تا بتوانیم دولت را موظف بکنیم باینکه در اجرای مقرراتی که بنفع دولت ایران در این قرارداد هست بکاربرد و از آنها استفاده بکند (صحیح است)

نایب رئیس - نظر دیگری در کلیات نیست؟ آقای پاینده مخالفید بفرمائید.

پاینده - بنده باید عرض کنم که در اینجا مخالف نیستم (خنده نمایندگان) خواستم از این کلمه استفاده کنم و یک توضیحی درباره یکی از مواد این لایحه بدهم آقای معاون وزارت امور خارجه چون لایحه بر مبنای یک مقداری گذشت متقابل است یعنی ما در اینجا تسهیلاتی برای کسانی فراهم میکنیم که در آن جا برای ما تسهیلات فراهم کنند البته بعضی ها ممکن است بیایند و بخواهند سفسطه بکنند و مطالبی بگویند و بنده هم شنیدم که بعضی از این گذشت ها بیش از حق حاکمیت دولت است چون دولت فقط حق حاکمیت خودش را در موارد زیاد حق دارد مقداری

را میدهد در مقابل چیزی از آنها میگیرد این حق حاکمیت مربوط بحقوق خصوصی است آیا حقوق خصوصی را هم دولت میتواند بدهد بنده در این بابت هم عرضی ندارم چون بهر حال دولت وقتی حاکم است این حاکمیت مربوط میشود از جهت زیادی بحقوق خصوصی آن اختیار دارد (یکی از نمایندگان - در مورد مخالفت بفرمائید) نوبت آن هم میرسد این ها هیچ کدام مورد بحث بنده نیست اینها همه مقدمه است یکی از مواردی که در این جا عادت شده این است که آقایان تشریف بیاورند بسلامتی و مبارکی و مصونیت از تعقیب جزائی که البته این مصونیت از تعقیب جزائی با حقوق خاص اشخاص ارتباط دارد (یکی از نمایندگان - حالا هم هست) حالا هم هست قطعاً بعد هم خواهد بود آقای معاون محترم وزارت امور خارجه من در قیافه ایشان میخوانم چون فرمودند بنده فصاحت ندارم بنده نمیدانم اگر فصاحت بکاربرند چه خواهند کرد که میفرمایند این مصونیت مطلبی نیست ما میگوئیم آقا تو مصونی اینجا کارت نداریم اورا قی هم تنظیم میکنیم میگذاریم زیر بغلت و میفرستیم به مملکت خودت یک روزی هم صدایت میزنند در دیوان جزا یا چیز دیگر بنده عنوانش را نمیدانم درست چیست میگویند در فلان روز بیائید و جواب بدهید تا اینجا هم بنده عرضی ندارم این مطلب را استدعا میکنم توضیح بدهید اگر مواردی بشود که یک ممالکی بودند در حقوق خصوصی آنها و یا در حقوق عمومی آنها موادی نبود که کسی که خارج از مرز مرتکب جرمی بشود در داخل مرز قابل تعقیب هست بنده حق ندارم چیزی را که اطلاع ندارم عرض بکنم از بعضی کسانی که بیش از بنده میدانند میگویند چنین مواردی هست در این فرض حق خصوصی یک آقای با اعتماد اینکه اعمال حاکمیت دست دولت است در کوچه آمده راه میرود و پشت کتابخانه کتابها را نگاه میکند بعد حق خصوصی این آقا از بین رفته و آقای اشرف که اشرف واقعی هم هستند و بهر دو معنی اشرف هستند پرونده‌ئی تنظیم کرده و فرستاده که این شخص جرمی مرتکب شده بموجب ماده ۱۴۷ قانون جزا و این مرتکب جرم در خارج از مرز است اما معاون محترم وزارت امور خارجه در این مورد برای حقوق احتمالی که بهوا میرود به تعبیر آقای مرتضوی در این بابت آیا اندیشه کرده اند یا این را بگوئیم هر چه شد، شد.

نایب رئیس - آقای معاون وزارت امور خارجه.

معاون وزارت امور خارجه - جناب آقای پاینده در چند روز پیش که این جا فرمودند که در آتن یک فرقه ای بوده است بنام سوفسطائی که ثابت میکردند ذغال سفید است بنده هم خواستم عرض بکنم در بیژانس هم یکعده نشسته بودند بحث میکردند که اگر پشت هشتم یک آدمی را فرض بفرمائید در حیاتش بمیرد ترتیب ارثش چه میشود ساعتها بحث کردند و بدبختانه دیدید چه جور بیژانس در گیر و دار مباحثش از میان رفت عرض کنم قرارداد وین مطرح است موادش صراحت دارد و روشن است هیچ چیزی در دنیا کامل نیست باین معنی که شامل تمام نکات بشود ولی برای هر چیزی عنداللزوم راهی میشود پیدا کرد بنده فکر میکنم الآن در صلاحیت بنده باشد که جواب جنابعالی را بدهم و راهی برای حل اشکالی پیدا کنم چون معمولاً اکثریت مجرمین مجازات میشوند و این یکی از اصول مسلم تمدن امروز دنیاست و برای این موارد قرارداد استرداد مجرمین می بندیم و هیچ دلیلی ندارد که مامورین سیاسی از مجازات مبرا باشند منتهی نظر بملاحظات این عبارت را که کی معمولاً حق دارد مجرم را مجازات بکند نمیگوئیم اما اینکه میفرمائید که در فلان مملکت مجازات نمیشود بنده هیچ جا چنین قانون جنگلی ندیدم اگر در خارج جرمی بکند در داخل تعقیب نشود فکر نمیکنم در دنیا چنین مملکتی باشد اما اگر همچنین کاری کرد وزارت امور خارجه آن مملکت بر علیه آن دولت دعوا خواهد کرد معذرت میخواهم اجازه بدهید اصطلاح خارجی اش را بگویم اکسیون دیپلماتیک حمایت سیاسی خواهد کرد.

نایب رئیس - نظر دیگری در کلیات نیست؟ آقای پاینده فرمایشی دارید بفرمائید.

پاینده - بنده با استفاده و استناد از بیانات ایشان که اگر موردی پیش آمد و اطمینان دارم که پیش خواهد آمد و نباید برای جرم برون مرزی امتیازاتی قائل شد و در اینمورد عمل جدی خواهد شد بنده دیگر عرضی ندارم

نایب رئیس - پیشنهادی رسیده است از طرف آقای رامبد که قرائت میشود.

(بشرح زیر قرائت شد)

«مقام معظم ریاست مجلس شورای ملی - پیشنهاد مینماید در مورد ماده واحده قرارداد وین: تبصره - وزارت خارجه مجاز نیست نسبت به هیچیک از کشورهای

خارجی تعداد نمایندگانی که طبق ماده یازده قرارداد وین در ایران با اعطاء مصونیت و معافیت و امتیاز می پذیرد بیش از تعداد نمایندگان مشابه دولت ایران در آن کشور باشد.

رامبد

نایب رئیس - آقای رامبد بفرمائید.

رامبد - بمصداق گفتی باور کردم اصرار کردی بشک افتادم من دارم بشک میافتم نسبت باین لایحه بنده ابتدا عرض کردم اگر عمل متقابل باشد مخالف نیستم جناب آقای خواجه نوری هم بنده را متوجه کردند که مأمورین وزارت امور خارجه ما در خارج زیادند و تحمیلی است بر بودجه ما هم تصدیق داریم ولی جناب آقای خواجه نوری هیچ یک از اینها ربطی باین ندارد که مملکتی برای حفظ حیثیت مملکت و خاصه اینکه آن رئیس مأموریت نماینده شخص اول آن مملکت است نماینده پرچم آن مملکت است هر امتیازی را متقابلاً بدهد بنده حاضریم به تمام سفراء خارجی با این شرط تعظیم بکنم که ملت‌های آنها هم بنمایند شاهنشاه ما تعظیم بکنند (صحیح است) ولی تمام صحبت‌های ما سر این مطلب است که متأسفانه من قدرت بیان ندارم که درست تشریح کنم دلیلی ندارد تعداد نمایندگان ما که در آن کشورها از این امتیازات و مصونیت‌ها و معافیت‌ها برخوردار میشوند تمام مأمورین آنها که ممکن است ۵ برابر مأمورین ما باشند از این مصونیت‌ها و معافیت‌ها برخوردار باشند (صحیح است) صحبت تعداد است قربان نگفتم تعداد کارمندان سفارتخانه‌های آنها را محدود بکنیم که باید هم بکنیم و آنها باید محدود باشد ما که در مملکت آنها استفاده‌ئی نداریم آنها هم در مملکت ما نمیتوانند استفاده‌ای داشته باشند اما یک هیئتی دولت ایران میفرستد و چهار نفر از این مصونیت‌ها استفاده میکنند ماده ۲۹ تا ۳۵ را مطالعه بفرمائید در این مواد تصریح دارد خودش مصون است خانه‌اش مصون است خانواده‌اش مصون است و مکاتباتش مصون است و خودش هم مصون است و مبراست از تمام جرائم و تعقیب نمیشود بنده پیشنهادی دارم طبق ماده ۱۱ همین قرارداد که البته ما این قرارداد را درست تصویب میکنیم ولی هیچ کس نمیتواند ما را مجبور کند که رویه‌ئی برای وزارت امور خارجه خودمان تعیین نکنیم تبصره‌ای که بنده پیشنهاد کردم ربطی به قرارداد ندارد و هیچ دال باین نمیشود که ما به تمام ممالک

تحمیل بکنیم فقط وزارت امور خارجه ما مقید خواهد بود تعداد نمایندگان خارجی که از این معافیت ها و مزایا بهره مند میشوند محدود بکند به تعدادی که مایل است متقابلاً از طرف آن کشورها نمایندگان ما بهره مند شوند (صحیح است) این کجایش عیب دارد حالا شما فکر میفرمائید آن مستشار سازمان برنامه هم بیک ترتیبی لازم است که مصون باشد و هر کاری کرد حتی برای شهادت هم ما نتوانیم او را احضار کنیم البته هر چه آقایان رأی دادند اجرا خواهد شد من هم آنچه بنظرم میرسد باید عرض کنم.

نایب رئیس - آقای نخست وزیر فرمایشی داشتید بفرمائید.

نخست وزیر - بعضی مسائل در این جا مطرح میشود که شاید یک تذکری درباره آنها ضرورت داشته باشد بنده اطمینان دارم که سخنان عزیز اگر این پیشنهاد را با عجله تنظیم نکرده بودند و یک قدری تفکر درباره اش میکردند و حساب میکردند این چنین پیشنهادی را اصلاً نمیدادند برای اینکه این با کلیه روابط بین المللی از شروع تاریخ بین المللی واقعاً مغایرت دارد و ما هیچ وقت نمیتوانیم یک عملی بکنیم که مخالف تمام اصول بین المللی باشد یک وقتی در دنیا سیاست خارجی یک معنی دیگری داشت یک وقتی بودن یک سفارتخانه و مأمورین خارجی در یک کشورهایی جنبه تسلط بر آن ممالک را از نظر سیاستهای استعماری و سیاستهای استثماری و مسائل مربوط به اقتصادی و تمام امور کشورهای عقب افتاده بود نوع دیگری بود امروز که کشورهای عقب مانده قاره آفریقا یا آسیا این رشته ها را از هم پاره میکنند و مبادلات سیاسی و روابط بین المللی شان را تا این حد توسعه میدهند یک ملتی که هزار و پانصد سال تاریخ دارد و از بنیان گذاران استقلال سیاسی بوده است چنین مطالبی اصلاً گفتنش دون شان این ملت است (صحیح است) اصلاً مسائل سیاسی را باید طور دیگری قضاوت کرد بودن مأمورین خارجی در کشور ما یا نبودن مأمورین ما در کشورهای دیگر اینها متناسب ضرورت است روی قدرت حکومت و کنترل حکومت است ما هر فردی را در هر سفارتخانه ای امروز علاقه نداشته باشیم او را میتوانیم یک فرد آن ذریابل یک فرد نامطلوب عنوان بکنیم و تقاضای مراجعت او را بکنیم این قرارداد هم یک قراردادیست که اکثریت کشورهای جهان بآن پیوسته اند برای دولت ایران هم این اصول مورد قبول بوده است و در موقع خودش قبول کرده

و حالا یک تشریفات قانونگذاری است هیچ حقوقی را از کسی نمیگیرند و بکسی نمیدهند قراردادها و کنترل‌های بین‌المللی باید درست قبول بشود و بهش نمیشود نکسی حاصل بشود در موارد دیگر هم بنده خواستم چون لوایح دیگر هم در جزء این لایحه مطرح شده و مطالبی را که عنوان فرمودند اشاره میکنم هیچ کس دولت ایران را موظف نمیکند که باید از کارمندان فنی یا متخصصین خارجی استفاده نکند این تشخیص دولت ایران است که در مواردی اگر مصلحت میدانند یک افراد خارجی را بخدمت دولت ایران در بیاورد و مطابق معاهدات بین‌المللی یک امتیازاتی برای آنها قائل بشود و هر روز هم باین احتیاجی نداشت قرارداد را فسخ میکند و با آنها خداحافظی میکند و به ممالک خودشان با عزت و احترام میفرستد این مسائل اصلاً مطرح نیست که درباره آن این توهمات و این صحبت‌ها پیدا بشود و بنده خواستم استدعا کنم که این دو موضوعی را که بسیار کوچک است و درباره آن مطالبی گفته شده است که دون شان دولت و دون شان ملت است با این توضیحاتی که داده شد و با این بیاناتی که ایراد شد واقعاً با یک وجدان کاملاً راحت و روشن بینی کاملاً صریح مورد تأیید نمایندگان ملت قرار بگیرد و این یکی از نیازمندیهای دولت ایران است که از متخصصین و کارمندان فنی که امروز در دنیا در فضا رسوخ پیدا کرده جبران عقب ماندگیهای فنی خودش را بکند و هیچ مطلب سیاسی هم در بین نیست و بکار هم نخواهد رفت (صحیح است) و بنده خواستم این نکته را ذکر بکنم در صورت مجلس هم قید بشود چون این یک مجلس تاریخی است برای ایران و اگر این مسائل در خارج گفته بشود بهتر است با صراحت کامل این مسائل بیان بشود (صحیح است) و در تاریخ ایران هم اینها منعکس بشود ما باید با دنیا با آغوش باز جلو برویم در عین حالی که اطمینان کامل با اصول صحیح کشور خودمان داریم (احسنت - احسنت):

نایب رئیس - آقای خواجه نوری موافق هستید یا مخالف با پیشنهاد (نمایندگان -

رای، رای)

نایب رئیس - یکبار دیگر پیشنهاد آقای رامبد خواننده میشود و به آن رای

میگیریم.

(شرح سابق قرائت شد)

نایب رئیس - خانمها و آقایانی که با پیشنهاد آقای رامبد موافقت خواهند خواش میکنم

قیام فرمایند (چند نفری برخاستند) رد شد، آقای سرتیپ پور فرمایشی داشتید؟
بفرمائید.

سرتیپ پور - ابهامی در فرمایش جناب آقای نخست وزیر بود فرمودند یک لایحه دیگر هم همراهش هست خواستم عرض بکنم ما فقط درباره این قرارداد داریم بحث میکنیم لوایح دیگری نیست و هر رأیی میدهیم مربوط باین لایحه است (صحیح است)

نایب رئیس - بماده واحده و کلیات آخرش رأی میگیریم خانمها و آقایانی که (فولادوند - بفرمائید یکبار دیگر خوانده بشود) یکبار دیگر قرائت میشود.
(بشرح سابق قرائت شد)

نایب رئیس - رأی میگیریم بماده واحده و کلیات آخرش خانمها و آقایانی که موافقت خواهش میکنم قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد بدولت ابلاغ میشود.

۸- طرح و تصویب گزارش کمیسیون خارجه راجع با اجازه استفاده مستشاران نظامی آمریکا در ایران از مصونیت‌ها و معافیت‌های قرارداد وین.

نایب رئیس - گزارش کمیسیون خارجه راجع با اجازه استفاده مستشاران نظامی آمریکا در ایران از مصونیت‌ها و معافیت‌های قرارداد وین مطرح است قرائت میشود.

(بشرح ذیل خوانده شد)

گزارش شور اول از کمیسیون امور خارجه بمجلس شورای ملی

کمیسیون امور خارجه در جلسه ۱۲ مهرماه ۱۳۴۳ با حضور آقای میرفندرسکی معاون وزارت امور خارجه و تیمسار سپهبد شکیبی معاون وزارت جنگ لایحه شماره ۳۴۲۲ - ۴۳/۵/۴ ارسال از مجلس سنا راجع به اجازه استفاده مستشاران نظامی آمریکا در ایران از مصونیتها و معافیتها قرارداد وین را مورد رسیدگی قرارداد و عیناً تصویب نمود. اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

ماده واحده - با توجه به لایحه شماره ۱۸/۲۲۹۱/۲۱۵۷ - ۲۵/۱۱/۱۳۴۲

دولت و ضمانت آن که در تاریخ ۲۱/۱۱/۴۲ بمجلس سنا تقدیم شده به دولت اجازه داده میشود که رئیس و اعضای هیئت‌های مستشاری نظامی ایالات متحده را در ایران

که بموجب موافقتنامه های مربوطه در استخدام دولت شاهنشاهی میباشند از مصونیتها و معافیهائی که شامل کارمندان اداری فنی موصوف در بند (و) و ماده اول قرارداد وین که در تاریخ هجدهم آوریل ۱۹۶۱ مطابق بیست و نهم فروردین ماه ۱۳۴۰ بامضاء رسیده است میباید برخوردار نماید.

مخبر کمیسیون امور خارجه - فتح الله مافی

نایب رئیس - این لایحه یک فوریتش در جلسه چهارم مرداد تصویب شده است بنابراین فعلاً شور نهائی است (سرتیپ پور - بنده اخطار دارم) (صادق احمدی - بنده هم اخطار دارم) آقای سرتیپ پور بفرمائید.

سرتیپ پور - طبق ماده ۱۳۷ اخطار بنده راجع بمنافی بودن لوایح و طرحها با قوانین کشور است اخطار راجع به نظامنامه داخلی مجلس مقدم بر اظهارات دیگر است و مذاکرات را در موضوع اصلی متوقف میسازد ما نمایندگان ایران هستیم در مجلس ایران مجاز هستیم قانون بگذرانیم ولی مجاز نیستیم که از کادر قانون اساسی خارج شویم (صحیح است - احسنت) جناب نخست وزیر در نطقی که امروز فرمودند تأکید فرمودند که باید ما کارهایمان اصولی باشد و اساسی قانون اساسی در مملکت ما مبنای عزت ما است (احسنت) و اگر خدای ناکرده یکی از ارکانش صدمه به بیند ای بسا سایر رکن ها دچار صدمه بشود در قانون اساسی حقی برای ملت ایران قائل شده اند که بنده آن حق را در اینجا عرض میکنم اصل ۷۱ مرجع تظلمات اهالی مملکت در دیوان عدالت عظمی است (احسنت - صحیح است) در جای دیگر قید می کند اصل ۱۱ متمم قانون اساسی هیچ کس را نمیتوان از محکمه ایکه باید درباره او حکم بکنند منصرف کرد (احسنت) اصل دیگر اصل ۵۰ فرمانروائی کل قشون بری و بحری با شخص پادشاه است (احسنت) لایحه ای که عرضه شده بمجلس مزاحم این سه اصل قانون اساسی است (صحیح است) دلیلش این است که اگر بنا باشد یکی از مستشاران احياناً یکی از ایرانیان تصادم کند مرجع تظلم آن دیوان عدالت است و اگر ما این لایحه را تصویب کنیم به آن ایرانی فهمانده ایم که مرجع تظلم دیوان عدالت عظمی نیست کجا است هر جایی باشد نمیتواند بر وفق قانون اساسی باشد هر چیزی که قانون اساسی را نفی کند مطرود است (صحیح است) قسمت دیگر اینکه قدرت فرمانروائی بری و بحری ایران تفکیک پذیر نیست (احسنت) نمیتوان عده ای

را تحت تعلیمات و احکام و فرمانروای ایران قرارداد و عده ای را مجلس متترع بکند حق ندارد (صحیح است - احسنت) اگر بنا باشد ما تا این حد سهل انگاری بنمائیم ای بسا بسیاری از موارد و اصول اساسی قانون که با عزت ایران پرچم ایران حاکمیت ایران مرتبط است متزلزل میشود قلمرو قضائی ایران محدوده ای است در بین مرزهای ما آنچنانکه قلمرو قضائی ملت های دیگر محدوده ای است در مرز خودشان و مستعمراتشان ایرانی اگر قتل بکند در جای دیگر غیر از مرزهای خودش در ایران محاکمه نمیشود اگر در آنجا که نظام حقوقی را بهم زده محاکمه نشود جواز قتل گرفته است ایران روی هر مصلحتی که بوده باشد از همه دوستان خودش که در قرارداد وین امضاء تساوی مطلق گذاشته اند تقاضا دارد که تجدید نظر بکند در خواهش خودشان اگر هرکسی جزئی از اقتدارات ما را که بر وفق قانون اساسی به ملت ایران داده شده است قصد نفی داشته باشد برای ما این فکر را بوجود بیاورد که اگر فردا ناخن بند کرد از کجا که سایر اقتدارات ما را نگیرد و ما ناچار با هر دولتی که اینطور فکر بکند باید در حالت دفاعی باشیم من خیال میکنم که همه ما مقدساتی داریم در آسمان مقدساتی داریم در زمین (صحیح است) که عمری با این مقدسات خو گرفته ایم انس گرفته ایم در شداید از این مقدسات همت خواسته ایم و بر اثر همان همت بر شداید ملی و مملکتی غلبه کرده ایم و بنام آن مقدسات و به یاد آنها و بحفظ احترام آنها قسم یاد کرده ایم با خدای خود عهد بسته ایم که آن مقدسات را محترم بشماریم که از جمله آن مقدسات قانون اساسی و سلطنت مشروطه است و صیانت حقوق و منافع ملی ایران است کدام دولت حاضر است که ما پیمانی که با خداوند بسته ایم بر آن استوار نباشیم آیا کسی که بر پیمان خود با خداوند استوار نباشد با مخلوق خداوند استوار میماند؟ این مقدمه فساد است هیچ دولتی فساد دولت دوست را نباید بخواهد والا دوست شناخته نمیشود ما میل داریم که جناب آقای منصور که واقعاً میل دارند مرد اصولی باشند و بقانون اساسی احترام بگذارند (عده از نمایندگان - می گذارند) عرض کردم میل دارند. ایشان فرصت این را دارند که مذاکره بکنند از دوستان ما بخواهند ما را در حال صلاح نگاه دارند یکی از شرایط دوستی این است که دوست پیمان ما را نسبت بمقدساتی که داریم محترم بشمارد.

نایب رئیس - پنج دقیقه وقت داشتید در اخطار نظامنامه ای صحبت بفرمائید

ممکن است در کلیات صحبت بفرمائید مانعی ندارد.

سرتیپ پور - ولی این لایحه را در حال قابل طرح در مجلس نمیدانم (احسنت) چرا؟ برای اینکه خلاف قانون اساسی است مگر اینکه ثابت کنند خلاف قانون اساسی نیست.

نایب رئیس - جناب آقای صادق احمدی اخطار نظامنامه ای دارید بفرمائید.

صادق احمدی - عرض کنم فرمایشات محکم و مستدل و متین جناب آقای سرتیپ پور بنده را مستغنی کرد که مزاحم خانم ها و آقایان محترم شوم آنچه که بعنوان اخطار نظامنامه خواستم عرض کنم و الآن بعرض نمایندگان محترم میرسانم این است که این لایحه در دستور کار روز پنجشنبه گذشته بود بنده که مطالعه کردم چند اشکال درش دیدم و دیدم یک عده از نمایندگان مثل بنده فکر می کردند و تشخیص داده اند رفته خدمت جناب آقای مهندس ریاضی رئیس مجلس و گفتم که این یک اشکالاتی دارد اولاً بقرارداد وین اشاره شده که آن قرارداد تصویب نشده و شما این را مقدم بر قرارداد وین گذاشته اید ثانیاً در مقدمه ماده واحده بر خلاف معمول مقدماتی نوشته شده است که «با توجه به لایحه شماره فلان که تقدیم بمجلس سنا شده» از همه اینها گذشته این لایحه ای است که حتماً باید به کمیسیون دادگستری و کمیسیون نظام می رفت و وظائف کمیسیون نظام و کمیسیون دادگستری کاملاً مشخص است بنده اینطور تشخیص دادم شاید غلط تشخیص دادم ایشان ظاهراً قانع شدند و گفتند این کار را می کنم خدمت جناب آقای خواجه نوری دوست عزیزم رسیدم گفتم عین جمله ای که آنجا گفتم اینجا تکرار میکنم مخصوصاً از لحاظ توجه جناب آقای نخست وزیر گفتم برای بنده مسلم است که اکثریت محترم مجلس یعنی فراکسیون ایران نوین خوشبختانه همه افراد وطن پرست و علاقمند هستند (صحیح است) اگر غیر از این بود اطمینان داشته باشید جناب آقای خواجه نوری بنده در این مجلس نمی آمدم اما اگر آمدم و افتخار همکاری خانمها و آقایان را دارم برای این است که میدانیم همه خانمها و آقایان علاقه بکشورشان دارند علاقمند به استقلال کشورشان هستند وطنپرست و شاهدوست هستند خدمت جنابعالی عرض کردم که این یک اشکالاتی دارد البته رای اکثریت محترم است ولی شما که میخواهید رای بدهید توجه بفرمائید نشستیم مذاکراتی کردیم بهر حال چون نتیجه باینجا منتهی شد که

این لایحه از دستور خارج بشود و به کمیسیون های دارائی و نظام برود بنده هم بسهم خودم که یک عضو کوچکی از این مجلس هستم رفتن مطالعه کنم به بینم نسبت باین لایحه میتوانم موافق باشم اگر موافق میتوانم باشم مطالعاتی بکنم که وجدانم ارضاء بشود حتی بنده قصد داشتم که توی همین هفته خدمت جناب میرفندرسکی برسم در وزارت امور خارجه بعضی از عهدنامه ها را بخوانم و مطالعات بیشتری بکنم هنوز بنده نمیتوانم بگویم مخالفم یا موافق چون مطالعاتم ناقص است یک دفعه امروز آمدم دیدم این لایحه در دستور امروز قرار گرفته حال نمیدانم این کاری که مصونیت ایجاد میکند برای عده ای و از تعقیب جزائی مصون میشوند نباید به کمیسیون دادگستری برود؟ این لایحه که مربوط به مستشارانی است که در خدمت وزارت جنگ هستند نباید به کمیسیون نظام برود؟ علی ایحال بنده در حال حاضر نمیتوانم نسبت باین لایحه نفیاً یا اثباتاً نظری بدهم چون مطالعاتم ناقص است نمیدانستم در دستور کار امروز مجلس قرار میگیرد عرض دیگری ندارم (احسن)

نایب رئیس - آقای فخر طباطبائی هم اخطار نظامنامه ای دارند، بفرمائید.

فخر طباطبائی - عرض کنم که قسمتی از عرایض بنده را جناب آقای صادق احمدی فرمودند بنده این لایحه را که مطالعه کردم دیدم اصولاً جنبه بین المللی این لایحه ندارد (صحیح است) جنبه اصلی اش جنبه داخلی است مستشاران محترمیکه بآنها جهات فنی دادند و برای کشور ما وجودشان لازم است از این مستشاران میخواهیم استفاده کنیم و این مستشاران محترم را استخدام کنیم مستخدم ما هستند خواستم به بینم آیا بصلاح است یک چنین معافیتی به آنها بدهیم این مطلقاً جنبه بین المللی ندارد یک امر داخلی است وقتی که ما قائل شدیم که مستخدم باشند این مستقلاً هیچ جنبه بین المللی ندارد یک امر داخلی است وقتی ما قائل شدیم که این موضوع موضوعی است که مربوط به حق حاکمیت خودمان است و وجودشان احتیاج داریم که میخواهیم آنها را استخدام کنیم این لایحه میبایست در کمیسیون اصلی مورد مطالعه قرار می گرفت کمیسیونهایی که برای این لایحه ایجاد حق رسیدگی میکنند صراحت آئین نامه است کمیسیون دادگستری است در درجه اول و از لحاظ دیگر اینها چون در استخدام نظام هستند کمیسیون نظام هم صلاحیت رسیدگی دارد مع التاسف این لایحه بجای اینکه به کمیسیون مربوط برود به کمیسیون خارجه

رفته باعتبار اینکه نوشته اند از معافیت موضوع در بند (و) قرارداد وین استفاده میکنند در صورتیکه آن کمیسیون که عرض کردم اصالت دارد این است که بنده صرف نظر از جهات امر ماهیت امر جناب آقای نخست وزیر خدا شاهد است اینکه بنده عرض میکنم بنده در این مجلس افتخار میکنم با قیافه هائی روبرو شدم که اسباب افتخار من است همه روشنفکر روشندل و بنده خودم را فرد کوچکی از آقایان حساب میکنم و دولت جناب آقای منصور غیر از خیر مملکت به چیزی نمایانید و هر خدمتی هر قدم مثبتی که این دولت بردارد بنده از دل و جان تأیید میکنم و یک چیزهائی که راجع به حقوق داخلی و آئین نامه باشد در کمال دلسوزی و صداقت عرض میکنم این هیچ ارتباطی بهیچ جای دیگر ندارد ماده ۴۳ آئین نامه صراحت دارد جناب آقای رئیس محترم مجلس باید اجازه بفرمایند که این لایحه برود و در این دو کمیسیون اصیل مطالعه بشود اگر عرایض بنده نارسا است و استدلالی نیست آنرا هم جناب آقای نایب رئیس محترم مجلس استدلال بکند باین دلیل، باین دلیل نباید برود بنده عرضی ندارم (احسنت)

نایب رئیس - آقای نخست وزیر.

نخست وزیر - بنده خوشوقتم که این مذاکرات از طرف جناب آقای سرتیپ پور و جناب آقای صادق احمدی و جناب آقای فخر طباطبائی ایراد شد که بنده در اینجا توضیحی عرض بکنم اگر قانع کننده بود البته لایحه ای است که تقدیم مجلس شده و به تصویب خواهد رسید اگر قانع کننده نبود و دولت مجری تصمیم مجلس است نکته ای که اشاره فرمودند برای طرح این لایحه البته وظیفه بنده نیست چون دولت لایحه را در دستور مجلس نمیگذارد این مجلس است و قطعاً جناب آقای رئیس مجلس توجه باین امر فرمودند و نکات لازم را مورد توجه قرار دادند ولی آنچه که بخاطر بنده میرسد قبل از تشریف بردن آقای رئیس مجلس بمسافرت روی این که مستشاران نظامی مدت خدمتشان در آن تاریخی که باید بهشان ابلاغ شود که آیا خدمتشان ادامه خواهد داشت یا خیر دولت از مجلس تقاضا کرد این را تصویب بکند و آقای رئیس مجلس به بنده فرمودند متأسفانه ایشان روز پنجشنبه حرکت کردند و بنده آماده بودم سه شنبه گذشته خدمت آقایان برسم ولی چون سه شنبه مصادف با تشریفاتی بود مقدور نبود و بنده گفتم مانعی ندارد بعد از تشریف بردن دستورات لازم

را خواهید فرمود و بنده استنباطی نکردم که ایشان برای اعطای امتیاز حقوق سیاسی بیک عده ای که در خدمت دولت ایران هستند ضرورت تصویب کمیسیونهای دیگری را تجویز کرده باشند این را بنده از فرمایشات ایشان استنباط نکردم باز هم مثل جناب آقای صادق احمدی سرتیپ پور فرمودند تصور نمیکنم که در این مملکت از کسانی که حافظ قانون اساسی هستند و این مربوط است بتمام ارکان مملکت و ملت ایران و هیچ کس بخود اجازه نمیدهد که برخلاف قانون اساسی حتی لحظه ای فکر بکند چه رسد باینکه یک اصل برخلاف قانون اساسی را دفاع بکند یا لایحه ای را برخلاف قانون اساسی تقدیم بکند (احسن) در حقیقت قانون اساسی اساس و بنیان مملکت ما را حفظ کرده و حفظ خواهد کرد و این مجلس مجلسی است که قانون اساسی را حافظ است و اگر در دوره فترت بآن توجه نشد این مجلس جبران مافات را کرده و خواهد کرد بحد کمال و در حقیقت فلسفه و روح قانون اساسی سعادت ملت است که راه و روش صحیح انقلاب شاه و مردم بهترین وسیله مجری چنین وسیله و انقلابی است که در مملکت بوجود آمده یعنی در حقیقت بزرگترین احترامی است که به قانون اساسی گذاشته شده و خواهد شد در مورد این لایحه که امروز مطرح است اصولاً این فقط اعطای امتیاز مصونیت سیاسی است نسبت بقسمتی از مقررات قرارداد وین که همین الآن تصویب شد و لازم الاجرا است به عده معدود و محدود از کسانی که برای امور فنی در خدمت دولت به آن عده نیازمند هستیم و اجباری ندارند اگر این امتیازات بآن داده نشود قبول کنند و خدمت دولت را بپذیرند این امتیاز بآنها داده میشود این امتیاز نظایر بیشماری دارد که بتصویب مجلس شورای ملی ایران هم رسیده است (صفی پور - نظایرش را بفرمائید) نظیرش کلیه مؤسسات بین المللی وابستگان سازمان ملل کارشناسان W.H.O و F.A.O کارشناسان عملیات آمریکا در ایران از این امتیازات استفاده کرده اند و قانونش هم از مجلس گذشته و هیچ مباحثی با قانون اساسی ایران و با قوانین اساسی آنها ندارد این امتیازی است که دولت و مجلس این عده را که ضروری تشخیص میدهد در جزء کادر سیاسی کشورهای متبوعه آنها محسوب میکند و این در اختیار دولت است و در اختیار تصمیم مجلس نخواستند میگویند ما باین عده احتیاج نداریم ولی نسبت بمستشاران نظامی آمریکا در خدمت ارتش ایران بنده تصور میکنم ارتش ایران دارای چنان افتخاراتی است که

حفظ حقوق و حرمت مرزهای ایران را بعد از جنگ بین الملل دوم برهبری بزرگ ارتشتاران ما رهبر عالیقدر ما بهترین طرزی حفظ کرده است (صحیح است) و بهیچوجه کمکهای نظامی که در دنیا بعد از جنگ بین الملل دوم متداول بوده است و در کشور ما هم بحداقل انجام شده است و کمکهای دولت دوست ما آمریکا باید گفت که بعد از جنگ بین الملل دوم مورد احترام ایران است و هیچگونه توهمی را ایجاد نمیکند و جنبه متخصص فنی در خدمت ارتش ایران چنین توهمی را بوجود نمیآورد خاصه باینکه نحوه کمک های خارجی تغییر پیدا کرده موافقتنامه های کمک های خارجی که در سال ۱۳۲۲ تنظیم شده است تغییر پیدا کرده امروز ما باید نیازمندیهای خودمان را خودمان تأمین بکنیم چون وسایل مدرن و مکانیزه دنیای امروز و کمک هایی که در این فاصله بما شده و اساس و وسیله ای که امروز ما داریم باید یا تخصص و تکنیک کشورهای باشد که سازنده آن هستند ما نیازمند به تعداد معدودی کارشناس هستیم که وجود آنها برای تعلیمات فنی نیروی انتظامی مملکت ضروری است و این عده را طبق بند مورد موافقت کنوانسیون بین المللی وین و نظایر و مشابه نسبت به هیات های فنی سازمان ملل متحد و موافقت های دیگر و نظایر دیگر مثل موافقتنامه مخصوص اصل چهار که سابقاً میگفتند اینها بهیچوجه من الوجوه با قانون اساسی مغایر نیست بلکه یک امتیاز مصونیت سیاسی است که بعداً معدودی از کارشناسان فنی که در استخدام دولت ایران هستند داده می شود خاصه باینکه بنده خواستم توجه بفرمایند جناب آقای مهندس بهبودی که این افراد در خدمت دولت ایران هستند مأمور دولت ایران هستند قرارداد یکساله است و در پایان هر سال قابل تجدید یا قابل ابطال است باین جهت تا روزی که ضرورت ایجاب بکند که افراد فنی در خدمت ارتش ایران باشند شامل امتیازاتی هستند که مورد تقاضای آنها بوده است و مورد موافقت دولت وقت و همچنین مورد تأیید دولت فعلی هم می باشد (یکنفر از نمایندگان - چون در خدمت دولت ایران هستند حتماً باید مسئول دولت ایران هم باشند) مسئول دولت ایران هستند منتهی وقتی انسان احتیاج به کمک خارجی دارد روابط بین المللی ناظر منافع دو دولت است و اینهم قراردادی است که الان تصویب کردید (یکنفر از نمایندگان - چه منافعی از این مستشاران شامل ملت ایران می شود) آنرا عرض می کنم کمک های مؤثری که بعد از جنگ بین الملل دوم

در ایران و سایر کشورهای دنیا، نجات دادن دنیا از خطر یک سقوط کامل شده است این را بنده و شما جایز نیست چشم پوشی کنیم جناب آقای رامبد و جناب آقای بهبودی توجه بفرمائید موقعی که نحوه کمک نظامی تغییر کرده این تقاضا از دولت وقت یعنی دولت گذشته شد در آن موقع هنوز مجلس تشکیل نشده بود دولت وقت که همیشه بنده نسبت بآن دولت و ریاست محترمش نهایت احترام را دارم و ریاست دولت گذشته بوجود آورنده حزب مردم بودند و این حزب هم مورد احترام ما است این را قبول کردند که این امتیازات به این مستشاران داده شود و یادداشتی بدستور ایشان صادر شد که بعد از افتتاح مجلسین و تصویب کنوانسیون وین این موافقت نامه هم به تصویب مجلسین خواهد رسید مثل سایر تصویبنامه هائیکه در دوره فترت صادر شده پس این دولت روی احترام به تصمیم دولت گذشته و روی وقوف کامل به لزوم انجام این کار امروز مدافع آنست با نظر کاملاً وسیع پس خواستم توجه بفرمائید یک موافقت نامه ای است عملی شده است و هیچگونه مغایرتی هم با قانون اساسی ندارد و از طرف دولت وقت که ریاست آن بوجود آورنده حزب محترم مردم بوده است، یادداشت مبادله شده و این یادداشت مورد احترام و تأیید این دولتی است که مبعوث و متکی بحزب ایران نوین است و بهیچوجه من الوجوه مغایرتی هم با قانون اساسی ندارد و این افراد هم در خدمت دولت ایران هستند و این امتیازات اساسی هم مشابهش بدستگاه های دیگر و کارمندان فنی دیگر داده شده است روی این اصل میخواستم خواهش بکنم که آقای میرفندرسکی معاون محترم وزارت امور خارجه یادداشت هائی که تهیه شده است و نظایر این موافقتنامه که در سایر کشورها که با همکاری مشترک دولت آمریکا عمل می کنند و این امتیازات را با توجه به کنوانسیون بین الملل وین مورد توجه قرار داده اند بعرض نمایندگان محترم برسانند و تصور میکنم توضیحات بنده و توضیحات مکمل ایشان کافی باشد برای تصویب قاطع و وجدان راحت کلیه نمایندگان محترم مجلس شورای ملی (احسنت).

نایب رئیس - توجه فرمائید که آقای فخر طباطبائی ضمن اظهار نظامنامه که فرمودند از بنده توضیح خواستند آیا کافی میدانم این لایحه فقط در کمیسیون امور خارجه مطرح شده یا به کمیسیون دادگستری و نظام هم باید برود؟ باید عرض کنم که طبق تشخیص جناب آقای رئیس مجلس درابتدای امر این لایحه فقط به کمیسیون

خارجه رفته بود البته ایشان اینطور استنباط فرمودند که باید بآن کمیسیون برود و رفت حالا اگر قرار باشد به کمیسیون های دیگری هم برود این بسته به نظر مجلس است و عده ای از آقایان پیشنهاد کرده اند که به کمیسیون دادگستری و کمیسیون نظام هم برود پیشنهاد قرائت می شود.

(بشرح زیر خوانده شد)

ریاست معظم مجلس شورای ملی

احتراماً طبق ماده ۱۱۶ آئیننامه داخلی تقاضا دارد لایحه مورد بحث به کمیسیونهای دادگستری و نظام ارجاع گردد.

دکتر ناصر بهبودی - رضائی - موسوی - ملکشاه ظفر - آموزگار - فخر

طباطبائی - نصیری - زهتاب فرد - نیری - مصطفوی

رامبد - دکتر بقائی یزدی - موقر - بالاخانلو

نایب رئیس - پیشنهاد رسیده البته مقدم است آقایان توضیحی دارند؟

دکتر مهندس بهبودی - اگر کسی مخالف است بعد توضیح میدهم.

دکتر عدل طباطبائی - بنده مخالفم

نایب رئیس - آقای دکتر عدل طباطبائی بفرمائید.

دکتر عدل طباطبائی - عرض کنم در آئین نامه مجلس مصرح است که لوایح

مربوط به روابط سیاسی با دول ارجاع میشود به کمیسیون خارجه (مهندس بهبودی -

تبصره اش را هم قرائت بفرمائید) این استنباط بنده است ما گفتیم توضیح بدهید

آقایان ندادید پس من عرایضم را می کنم در هر حال مسائل مربوط به روابط خارجه

ارجاع می شود به کمیسیون خارجه اگر آقایان پیشنهاداتی دارند از حقشان استفاده

فرموده و دادند نظر جناب آقای رئیس مجلس در ارجاع به کمیسیون امور خارجه

کاملاً صائب و درست بوده و طبق آئین نامه مجلس عمل کرده اند حالا پیشنهاد آقایان

مطرح است اگر توضیحی دارند بفرمایند تا بنده روشن بشوم (عده ای از نمایندگان -

رای، رای)

نایب رئیس - آقای مهندس بهبودی بفرمائید.

دکتر مهندس ناصر بهبودی - در موردی که جنابان آقایان صادق احمدی و فخر

طبباطائی اخطار نظامنامه فرمودند دلایلی که باید این لایحه بکمسیون دادگستری رفته باشد فرمودند و بنده از تکرار مکررات برای جلوگیری از اتلاف وقت مجلس خودداری میکنم ولی همکار ارجمند من جناب آقای دکتر عدل طباطبائی توجه بفرمایند این یک مساله خارجی نیست یک مساله صد درصد داخلی است (صحیح است) که ما میخواهیم نسبت به مستخدمین خودمان اخذ تصمیم کنیم (صحیح است) با فرمایشاتی که جناب آقای سرتیپ پور در موقع طرح این لایحه فرمودند من مصلحت چنین دیدم که این لایحه برگردد بکمسیون چون اگر با تقاضای امضاکنندگان موافقت شود فقط ۵ روز بموجب آئین نامه در تصویب لایحه تأخیر میشود با آن فرمایشاتی که فرمودند عده ای از همکاران که اسامی شان را ملاحظه میفرمائید از همه طبقات مجلس هستند با این نظر که این فکر جناب آقای سرتیپ پور بیشتر پخته شود موافقت کردند جناب آقای نخست وزیر هم ملاحظه کردند که در ضمن فرمایشات ایشان مشغول تهیه این طرح بودم چون مصلحت مجلس مصلحت دولت را من کوچک اینطور تشخیص دادم که برگردد بکمسیون و حتی این تشخیص من باعث عتاب آقای نخست وزیر به من شد دو مرتبه تذکر دادند که من توجه کنم یعنی امر فرمودند و همیشه این امر برای ایشان ملحوظ است در هر حال تقاضا این است که جمعی از همکاران شما از تمام طبقات اعم از فراکسیون مردم، مستقل و منفرد و حتی خیال میکنم چند نفر از فراکسیون ایران نوین هم امضاء کرده اند که موافقت بفرمایند حلاجی این لایحه در محیط ساکت و ساده کمسیون بشود نگذارید پرده ها بیشتر از این در مجلس بالا برود (همهمه نمایندگان) (عده ای از نمایندگان - رای رای)

نایب رئیس - یک موافق و یک مخالف صحبت کردند مجدداً قرائت میشود تا

رای بگیریم.

(بشرح سابق خوانده شد)

نایب رئیس - خانمها و آقایانی که با این پیشنهاد موافقت قیام فرمایند (عده

کمتری برخاستند) رد شد کلیات لایحه مطرح است. آقای زهتاب فرد بفرمائید.

زهتاب فرد - با کسب اجازه از مقام معظم ریاست مجلس قبلاً بعرض آقایان

میرسانم که من با مدیران جراید و بخصوص با روزنامه اطلاعات و کیهان در این

مورد هم آهنگم که نمیشود و نمیتوان و نباید منتظر بود که بیانات نمایندگان را بطور کامل در روزنامه منعکس بکنند برای اینکه اگر بنا بر این اصل باشد باید هر شماره ۸-۱۰-۱۲ صفحه بر اوراق خود اضافه کنند و این در وضع موجود مقدور نیست اما آنچه میدانم آن این است که اگر بصورت آگهی مطلبی به روزنامه ها داده شود حق رد آنرا ندارند و من از پشت این تریبون مجلس از حسابداری مجلس تقاضا میکنم متن کامل عرایض مخلص را که روزنامه اطلاعات و کیهان چاپ فرمودند هزینه درج آنرا بپردازند و البته برای اینکه به بودجه ضعیف بنده تحمیلی نشود ۲۰ سطر در صفحه اول بگذارند و بقیه را در صفحات ارزاتر مطلبی که عنوان میشود اعتقاد امروز من نیست موضوعی که امروز می خواهم در اطراف آن صحبت کنم موضوعی نیست که من امروز این اعتقاد را پیدا کرده باشم و یا امروز بخاطر اینکه جناب آقای منصور مقام نخست وزیری را احراز فرموده اند خدای نکرده با ایشان نظر شخصی داشته باشم گو اینکه خودشان میدانند و میدانم که میدانند که بشخص ایشان ارادت دارم البته همانطور که در مقدمه جناب سرتیپ پور و جناب احمدی و جناب دکتر مهندس بهبودی گفتند که ما آمادگی برای مخالفت با این موضوع نداریم بخاطر اینکه قبلاً قرار بود این در کمیسیون دادگستری و در کمیسیون نظام و حتی در جلسه خصوصی مورد مطالعه قرار بگیرد ولی امروز ساعت ۸ احضار شدیم فرمودند که این لایحه در دستور است و بنده روی اعتقاد قلبی و سابقه ذهنی بر اینکه افکار عامه نسبت باین موضوع بخصوص چگونه قضاوت میکند لازم دانستم بنام یک نماینده مجلس بنام یک مدیر روزنامه از همه بالاتر بنام یک مرد کوچک نظریات ناقص خود را عرض کنم مطلب گفته شود بازگو میشود تا اگر خدای نکرده اینجا مسئله ای را عنوان میکنم این بآن معنی نخواهد بود که ارزش مساعی دولت ایالات متحده آمریکا را فراموش یا نادیده میگیریم ما به ارزش همکاری نظامی و سیاسی آمریکا در ۱۵-۱۶ سال اخیر کاملاً اطمینان و آگاهی داریم حتی از ۵۰ سال باین طرف کاملاً واردیم اینکه جناب آقای نخست وزیر فرمودند شاید روزی بیایند و از پشت این تریبون درباره مساعی جمیله آمریکا مطالبی عنوان بفرمایند امیدوارم آنروزی باشد که در مجلس آمریکا هم راجع به تاثیر پل پیروزی مطالب و حقایقی گفته بشود (احسنت) واقع امر این است که آن لایحه جناب آقای نخست وزیر با مقدمه غلطی عنوان شده و متأسفانه در افکار عامه

این مقدمه غلط یک سوء تفاهمی بوجود آورده ما که وکیل مجلس هستیم در مقابل ملت نیز یک مسئولیت هائیرا حس می کنیم از چندی باین طرف از گوشه و کنار دانسته و ندانسته حرفهائی بگوش ما می خورد تلفن میزنند در برخوردها گوشه و کنایه میزنند البته من بآن عده از مغرضینی که در گذشته انحراف سیاسی داشتند به مطالب آنها و تحریکات آنها ذره ای وقع نگذاشته ام و نمیگذارم آتش بجان توده فتد کاین بنا نهاد اول بنا نبود که سوزند ملک خویش توده ای احتمالی اگر در بیرون مطالبی عنوان بکنند و یا سنگ وطن پروری به سینه خود بزند و یا به آن ورشکسته سیاسی که امروز از موقعیت می خواهد سوء استفاده بکند و در بازار و دانشگاه و یا بیرون عنوان میکند که دولت دولتی است که دست اجنبی را در امور ایران باز گذاشته اعتنائی نخواهند کرد بدلیل اینکه آنکه توده ای است آنکه وابسته بحزب منحل توده است تکالیفش روشن است برای اینکه متأسفانه دیدیم و دیدید که در ۱۵ و ۱۶ سال پیش دودستی قسمتی از مملکت را در طبق اخلاص نهادند آنها امروز حق ندارند نسبت بدولت اعتراض بکنند و حتی آن منحرفین سیاسی و آن وجیه المله ها که هم اکنون نیز متأسفانه برای خودشان دکان داغی باز کرده اند و می خواهند دولت را تضعیف بکنند ما اجازه دهن کجی بآنها نمیدهیم اگر امروز من در اینجا مطلبی را عنوان میکنیم بلحاظ الهام از آن تیپ منور، دلسوز علاقمند بر رژیم مشروطه و بخاطر عزت و بزرگداشت ارتش شاهنشاهی میباشد و بس من در ۱۲ سال پیش آنها تیکه امروز دم از وجاهت ملی میزنند در ۱۲ سال پیش در روزنامه اراده آذربایجان که در شماره ۴۹ مورخ ۱۲ بهمن ۱۳۳۰ تحت عنوان بهای یاری آمریکا، گرانی اصل ۴ ترومن مطلبی نوشتم باین لحاظ که آن جمله جنابعالی اگر برای بعضیها سوء تفاهمی ایجاد بکند یا لاقول مخلص روی ندانستگی تحت تاثیر تلقینات اجنبی پرستان و مزدورها قرار گرفته باشم بدانید که در این مجلس مجلسی که منبعث از کنگره انقلاب سفید است هرگز چنین افراد خام و ناپخته که تحت تاثیر عمرو و زید قرار بگیرند قرار نگرفته اند و نمیگیرند (احسنت - صحیح است) اینرا میخوانم و متأسفانه یا خوشبختانه مقدار زیادش هنوز صادق بر وضع روز و بازیهای روز است پس از چند سال مذاکره، تبلیغات و وعده ها بالاخره هیاتی تحت ریاست آقای وارن به تهران وارد و برای مصرف ۲۳ میلیون دلار که بموجب اصل چهار ترومن که مورد تقاضای دولت

ایران و موافقت آمریکا واقع شده به ایران وارد و مراسلاتی با آقای نخست وزیر مبادله کردند از کیفیت برنامه ای که بموقع اجرا گذارده خواهد شد در موقع خود البته بحث خواهیم کرد (جداگانه در آن مورد بخصوص هم البته بحث خواهیم کرد) بیک نکته بسیار دقیقی که جلب توجه ما را کرد لازم میدانم که اشاره بنمایم آقای وارن رئیس برنامه اصل چهار از دولت ایران تقاضا کرده اند که این هیئت مخصوص و کارمندان را جزء هیئت سیاسی کشورهای متحده آمریکا در ایران خواهند شناخت تا از مزایا و مصونیت هائی که به هیئت های سیاسی داده میشود با تطبیق درجات آنان برخوردار گردند این تقاضا را جناب آقای دکتر مصدق در هیئت وزیران مطرح و مورد موافقت واقع میگردد و در مراسله مخصوص به آقای وارن ابلاغ میشود این را برای آن میخوانم که تازه بدوران رسیده های سیاسی و آنهایی که به حرف های پوچ محتضرهای سیاسی و ورشکستگان سیاسی فریب میخورند بدانند که تاریخچه این لغزش های سیاسی از چه تاریخ است پنجده سال قبل بسیاری از ممالک و ملل خارجی و مستشاران و متخصصین و مشاورین بایران آمدند و مشاغل بزرگ و کوچکی را اشغال کردند ولی هیچکدام تقاضائی نظیر این تقاضا را از دولت ایران نکرده بودند و این اولین مرتبه ای است که جناب آقای دکتر مصدق و یا هرکسی که بجای دکتر مصدق میخواهید بگذارید یک چنین امتیازات فوق العاده ای را نسبت به اتباع یک دولت خارجی قبول و اعطاء مینمایید اگر آمریکاییها از قوانین ایران از ماده ۷۱ قانون اساسی که میگوید تمام محاکم ملت ایران باید در تحت قانون اساسی ایران قرار بگیرند اطلاع نداشته باشد مورد ملامت نیستند ولی جناب آقای دکتر مصدق که خود را قانون شناس می دانستند می بایست در خاطر داشته باشند که در قانون اساسی اصل مخصوصی برای اتباع خارجه منظور گردیده اصل ششم می گوید جان و مال اتباع خارجه مقیم خاک ایران مأمون و محفوظ است مگر در مواردی که قوانین مملکتی استثناء میکند از شصت سال قبل هیئت های مذهبی فرهنگی آمریکا در ایران مشغول فعالیت های مذهبی و فرهنگی بودند و در این مدت از طرف ملت ایران جناب آقای منصور نسبت به آنها آسیبی فراهم نیامده است از چهل سال باینطرف از زمان شوستر مشاورین آمریکائی مشاورین مختلف بعنوان مختلفه در ادارات مختلف مالی، نظامی و فرهنگی ایران دارای مقامات و مشاغل مهمی بوده و هیچ

واقعه ناگواری برای آنان پیش نیامده که ضرورت معافیت های هیئت های سیاسی را برای آنان یا برای اینان ایجاب نماید بنابراین خواهی نخواهی جناب منصور هرکس حق دارد از آقای دکتر مصدق آن روز و از جناب منصور امروز سوال کند که سبب اعطای چنین امتیازاتی به مشاورین فنی آمریکا برای چه بوده است بیش از سه هزار کارشناس انگلیسی و غیر انگلیسی شرکت سابق نفت سالیان دراز در ایران زندگی کردند و روزی که دولت ایران اخراج آنها را تقاضا نمود با سلامتی و بدون هیچ حادثه ای مملکت ما را ترک کردند و رفتند و هیچ سابقه ناگواری در این مدت پنجاه ساله نسبت بهیچ یک از کارشناسان خارجی پیش نیامد که دلیل وحشیگری ملت ایران یا سوء رفتار سکنه این مملکت با خارجیان باشد که جناب آقای منصور امروز اجازه بدهند آمریکائیا چنین تقاضائی را از ما بنمایند که در عین اینکه موجب سرافکندگی ملت و مملکت ایران میباشد این یک سابقه بسیار غلط و ناگواری خواهد بود که مملکت ایران را در دوره زمامداری جنابعالی در عداد مستعمرات و ممالک تحت الحمايه قرار دهد (احسنت) (همهمه نمایندگان) (خواجه نوری - اینطور نیست) نخست وزیر - ایران تحت الحمايه نیست.

یکنفر از نمایندگان - پشت تریبون مجلس این حرفها را فرمائید.

زنتاب فرد - از جنابعالی نهایت تشکر را دارم این نوشته سیزده سال پیش من بود این نوشته مربوط به ۱۳ سال پیش من بود (قراچورلو - ۱۳ سال پیش هم درست نبود) اتفاقاً هیچ فراموش نمیکنم بیایند آن بازیهای ۱۳ سال پیش را که منجر به آن حوادث شوم شد تو دهنی بز نیم بهر اجنبی پرست آن روز را فراموش نکنید (قراچورلو این حرفها از جنابعالی بعید است) تشکر میکنم از جنابعالی عرض کردم این حرف یک مرد کوچه است اما در افکار عامه امروز متأسفانه بغلط یک همچو افکاری پیدا شده بنده از جنابعالی استمداد خواهم خواست راجع به راه ارشاد آن افکار مسموم و آن افکار منحرف آن افکاری که متأسفانه ندانسته تحت تاثیر بعضی از حرفها قرار گرفته است جنابعالی و من در پشت این تریبون مجلس انتظاراتی داریم من بآن اشکهای جنابعالی تعظیم میکنم من می فهم من همه سوابق یک یک همکاران پارلمانی را میدانم من میدانم اینجا آنچنان مجلسی است که هیچگونه سوءظنی نسبت به آن نیست من برای شما با آنکه از موضوع کنار میروم یک قصه ای را میگویم (یکنفر از

نمایندگان - چیزی که بصلاح مردم است بفرمائید نه آنچه چیزی که مردم میگویند) اجازه بفرمائید اول حرفهای مردم را بزنم بعد راجع به صلاحشان حرف میزنم مردم یک حرفهایی میزنند چون متأسفانه باید دولت قبل از اینکه این لایحه را باینجا بیاورد لازم بود این ماده واحده را در روزنامه منتشر میکرد والا باید به افکار عامه حق بدهد که متأسفانه سوءظنی پیدا کنند جناب قراچورلوی عزیز من جداً تعظیم میکنم در مقابل احساسات پاک شما من و شما هم سنگریم خود نخست وزیر مملکت و هیچ اجنبی با بنده نمیتواند تماس پیدا کند برای اینکه خوشبختانه تمام چهار دیواری را خراب و واژگون کرده ام من فقط سرباز فداکار شخص اول مملکت محمدرضا شاه پهلوی هستم اگر حرف میزنم اینجا این حرف ممکن است خدای نکرده ناپخته باشد خدای نکرده گفته بشود که گفتن این حرفها علیه مصالح مملکتی است ولی شان دمکراسی ایجاب میکند یک ناپخته یک مرد کوچه و بازار بیاید اینجا حرفش را بزند تا شما با تجاربتان، با منطقتان با اشاراتتان من را و آنها را و دیگران را که قصد دارند مجلس را تضعیف بکنند سر جای خودش بنشانید این موردی بود که باید پرده ها را بالا بزنیم ما آن پرده ها را بالا میزنیم که در تضعیف این مجلس قدم برنداریم چرا اقبال ضعفا در حمایت اقویا است این چه بهانه ای است که ما بآنها میدهیم اما اینکه مجلس تضعیف پیدا میکند گفته شد خدای نکرده این توهم پیش بیاید که خدای نکرده صد خدای نکرده خاکم بدهن اگر من نسبت اجنبی پرستی نه لاس زدن با اجنبی را بیک شخص بیک فرد مجلس بدهم گناه نابخشودنی است من هرگز اینقدر در زندگیم جسور و بی تربیت بار نیامده ام بعد از وقایع پیشه وری بد نیست بشنوید بدانید که من حساب شده حرف میزنم که اگر از حرفم کسی رنجید آن را حساب مقدمه چینی بر پایه سوءنیت نگذارید جناب قراچورلوی بد نیست بدانید برادر چهل و نه ساله من را در وقایع پیشه وری بخاطر مبارزاتی که من میکردم و در همین مجلس در دوره ۱۴ در سالون پائین پنج و شش بار سخنرانی داشتم بعوض اینکه مرا گوشمالی بدهند برادر من را در تبریز دزدیدند آن روز به بنده گفتند برادرتان را فلان کس کشته است آوردند محلش را هم گفتند حالا امامزاده نمی سازم نه نشان ۲۱ آذر دارم نه اسمم جزء لیستی است که از وقایع پیشه وری ضرر دیده ام و باج میخوام در آن حادثه برادر من را دزدیدند و گفتند کسی کشته بعد از حادثه که شش ماه در جبهه بودم در پشت سنگر

جنگیدم و تفنگ گرفتم من دبیر جمعیت نجات آذربایجان بودم و خوشبختانه جزء آنهایی بودم که پدر جناب آقای منصور بیوگرافی بنده را خوب میدانند بنده جزو آن عده ای بودم که به آذربایجان رفتم من هجده ساله آن روز متکفل ۹ سر عائله سنگینی با دست خالی برادر از دست داده لااقل میبایستی سراغ آن قاتل میرفتم در خیابان نشانم میدادند میگفتند فلانی قاتل است آنقدر سکوت کردم آنقدر خود را به تجاهل زدم که خدای نکرده نزد بعضی از دوستان حمل بر بی غیرتی شد. چرا؟ بدلیل اینکه آنجا نبودم من نمیتوانستم کسی را در مظان اتهام قرار بدهم آروز مثل امروز نبود آن روز حربه من برا بود خدای نکرده با یک حرف من یک کسی بالای دار میرفت از آن موضوع دهسال گذشت بعد از فوت استالین تلگرافی از شوروی آمد معلوم شد برادر من اسیر آنها است این تلگراف را که دریافت کردم خدا را شکر کردم که من قضاوت نابجا نکرده ام دهسال محرومیت کشیدم و کسی را قاتل معرفی نکردم و گناه میدانم نسبت به این دولت و اعضای دولت خدای نکرده از ذهنم خطور کند که اینها لغزش سیاسی دارند من هم با احساسات آقا شریکم خطاب من با اجازه تان به آقای دکتر اول حقوق ایران است که آقایان یک قدری از عصبانیتشان کاسته بشود «اگر در آتیه برای هر اداره یا هر رشته از هر مملکت خارجی متخصصین و مشاورین بیاوریم همکاران عزیز دلیل ندارد که آنها چنین امتیازاتی را برای خود نخواهند آن روز هم در نظر باشد و ما هم حق نداریم که استثنائی را قائل شده و امتیازاتی که به عده ای میدهیم نسبت بسایرین خودداری نمائیم ۲۳ میلیون دلار سهل است یکصد میلیون دلار و صدها میلیون دلار ارزش این را نداشت که ما ملت و مملکت خود را به این درجه تنزل دهیم که برای دریافت یک کمکی که عنوان صدقه را دارد زیر بار یک چنین شرط بی سابقه و ننگ آوری برویم این قسمت را نمی خوانم و میزنم چون باز هم مجلس تکان میخورد حقایق گفتمی بسیار است ولی هر حقیقتی را در یک موقعی باید گفت که ادراک مردم قوه شنیدن آن را داشته باشد هر اقدام و هر تبلیغی برای نجات ایران از نفوذ بیگانگان بنمائید در مقابل این تسلیم این خشوع این فروتنی و این خضوعی که در مقابل مشاورین آمریکائی شده است ناچیز و خطرناک ترین سابقه ای است که دولت آقای دکتر مصدق در روابط ایران با ممالک خارجی ایجاد کرده است ایکاش اقلاً این اقدام با اسم آقای مصدق السلطنه وزیر دفتری تمام میشد نه با اسم دکتر مصدق

مدعی حقوق دانی و حقوق شناسی و نخست وزیر وقت ایران متأسفانه این وقایع و این جریانها شایعه اینکه آقای دکتر مصدق و همراهان ایشان آنچه میکنند برای تأمین نظریات امپریالیست های بیگانه است تقویت مینماید و جای نهایت تأسف است که این جریانات و این شایعات و سوءظن هائی را نسبت به نیات مدعیان آبرومند ایران تأیید میکنم» در این مدت کم ما مقدار زیادی لایحه تصویب کردیم من از آقایان کتمان نمیکنم نسبت بهیچیک از آنها سوءظنی نداشتم بدلیل مذاکرات مجلس راجع بهیچیک از آنها هم صحبتی نکردم برای اینکه اهل فن آمدند توضیح دادند خودم هم فرصتی داشتم که مطالعه کردم اما این لایحه، من چگونگی را بعرضتان میرسانم چگونگی ممکن است از نظر صحنه سازی تلخ جلوه کند در تبریز بودم با استفاده از تعطیلات مجلس یکماه و نیم برای رسیدگی بتقاضاها و گرفتاریهای حوزه انتخابیه در معیت جناب آقای دکتر شفیع امین و سایر همکاران پارلمانی ده بده گشتیم همه جا رفتیم مقدار زیادی حرف شنیدیم من انتظار داشتم که در اولین جلسه مجلس در اولین روز سالگرد مجلس راجع به مستدعیات آذربایجان صحبت بکنم و باز تصمیم داشتم از توجه شخص آنجناب نسبت به آذربایجان بخصوص از انتصاب تیمسار صفاری و امیدهائی که برای مردم پیدا شده بود حرفهائی بزنم ما با دولت بغض و کینه نداریم شاید این را قبلاً هم گفته باشم دوره ای که با جنجال با عوامفریبی با هو و تحریک میشد نخست وزیری برد و نخست وزیری آورد گذشته است و امروز کسی از ما زیر آستین نخست وزیری ندارد و شبها هم دورو بر منقل فلان رجل بازنشسته و ورشکسته نمی نشینیم ما را همان شاهراه است همان راه روشنی است که اعلیحضرت شهرباری برای ما تعیین فرمودند اعلیحضرت همایونی در آخرین جلسه مصاحبه مطبوعاتی فرمودند در ایران آزادی منهای خیانت هست اگر ما در رویه خودمان گاهی تندی نشان میدهیم این از استنباطات و از سلیقه سیاسی و غرور ملی و احساسات شخصیمان است والا هیچ توهمی پیش نیاید در سفر آذربایجان در چند جا گفته شد آقا مجلس سنا یک قراردادی تصویب کرده است من اسمی را که آنها میگفتند اینجا تکرار نمیکنم و معترفم آن اسمی که در افکار هست نیست بنده از آقایان کتمان نمیکنم مثل اینکه غفلت کرده بودم مثل اکثر آقایان آن تصویبنامه را من نخوانده بودم آمدم خواندم در صورت مشروح مذاکرات مجلس سنا هست اینکه

میگویم از مقدمه غلط نتیجه صحیح عاید نمیشود اینجا بنده دیدم یک موافقتی است بنده دیدم این لایحه با یک مقدمه ای که لااقل برای من نارسا بود در افکار عامه تولید سوءظن کرده بود لایحه آمد بمجلس سنا اولاً جناب رئیس مجلس سنا میفرمایند «البته مقدور هم بود که ما فردا جلسه فوق العاده ای تشکیل بدهیم ولی چون کار بسیار مختصری است اجازه بفرمائید الآن تمامش بکنیم» این اولین موردی بود که بنده را مقداری تکان داد در هر حال از نظر بنده اینکه گفته میشود چیز مختصری بود اگر مختصر بود لزومی باین امر نداشت که جلسه فوق العاده تشکیل بدهند این یک نکته ای بود که برای من ایجاد تاریکی کرد بعد لایحه را خواندم دیدم بر رئیس و اعضای هیاتهای مستشاری نظامی آمریکا بموجب این موافقت نامه و با استفاده از بند و ماده اولش یک امتیازاتی قائل شدند بند «او» را خواندم دیدم نوشته باصطلاح مأمور اداری و فنی آن دسته از کارمندان مأموریت که بامور اداری و فنی مأموریت اشتغال دارند بعد دیدم که نوشته کارمندان مأموریت یعنی کارمندان سیاسی یعنی کارمندان اداری یعنی خدمه مأموریت بعد آمدم در پائین خدمه مأموریت را دیدم گفته اصطلاح خدمه یعنی آن دسته که مأمور خانگی اشتغال دارند (نخست وزیر - ارتباطی باین پیدا نمیکند) بند «و» را خواندم اصطلاح مأمور فنی و اداری را هم بالایش نوشته اصطلاح هیات مستشاران نظامی یعنی رئیس مأموریت و کارمندان مأموریت بعد این کارمندان مأموریت اینها یک اصطلاح اعضای مأموریتی است (دکتر یگانه - خدمه نیست) در پائین جزو آن در آورده انشاءالله توضیح خواهید داد چون در بالا خوانده بودم دیدم به مستخدم به خانمی که به هر ملاحظه ای از ملاحظات مستخدم است بنام مستخدم میآوردند اینجا بآنها هم عنوان سیاسی میدهند بعد آمدم به بینم دولت دفاعی که در مجلس سنا کرده چه بوده راجع این موضوعی که به هر ملاحظه ای از ملاحظات در چنین مجلسی چنین شوری را ایجاد کرده و ۱۵ نفر گفتند که این لایحه برود به کمیسیون دادگستری چه عکس العملی در مجلس سنا نشان داده بودند من آنجا چیزی بنظرم نرسید جز اینکه آقای مهندس شریف امامی گفته اند: «البته مقدور بوده که فردا جلسه فوق العاده تشکیل بدهیم ولی چون کار مختصری است اجازه بفرمائید الآن تمام کنیم» و بعد هم نطق ایشان را در توضیح این لایحه برای آقایان میخوانم من آنقدر آدم بی ادبی نیستم ولی باور کنید بدون شکسته نفسی اعتراف میکنم که تسلط بر

لغات و معلومات من کم است برای اینکه نگفته باشم که بیسوادم اینست که این کلمه تناقض گوئی را بکار میبرم بنده در دفاع ایشان تناقض گوئی فاحشی دیدم یک جا میگویند که این مصونیت سیاسی نیست اشتباه نشود همانطور که جناب آقای نخست وزیر فرمودند خیلی از تصورات و اندیشه ها هست که آقایان سناتورهای عظام میدانند که باید در آن جرح و تعدیل کرد شاید در نظر اول خیلی گران بیاید که ما برای یک عده خارجی در ایران تقاضای مصونیت و معافیت بکنیم ولی این مصونیت ها و معافیت ها را بخاطر آن خارجی ها تقاضا نمی کنیم ما برای خدمتی تقاضا میکنیم که آنها برای ما انجام میدهند پس از اینکه زیاد برای این موضوع فکر کردیم و مشاوره کردیم با دستگاههای مختلف مملکت باین نتیجه رسیدیم که این مصونیت ها و این مزایا ضرری برای دولت شاهنشاهی ندارد و معافیت مالیاتی است (عین عبارت است بنده تحریف نمیکنم) که از حقوق آنها مالیات گرفته نشود و یا برای مسکن و تغذیه معافیت داشته باشند و بعلاوه این نظر چیزی نیست که ما تنها کرده باشیم دولت های دیگر هم کرده اند دولت ترکیه هم کرده، دولت یونان هم کرده این مستلزم همکاری است که ما با دولت آمریکا داریم و اگر فرض بفرمائید که ما این را به دولت دیگری بدهیم این صحیح نیست برای اینکه با دولت دیگری قرارداد دفاعی دو جانبه نداریم پس با این توضیح ما بیخود حرف زدیم این موضوع را اگر میفرمودند در چنین قانونی مطلب ساده و حل شده بود تشکر میکنم ولی نکته جالبی بعد میفرمایند که برای بنده جالب است میفرمایند توجه آقایان را جلب میکنم چرا ما بهانه بدست دیگری بدهیم میفرمایند اگر فرض بفرمائید که ما این را به دولت دیگری بدهیم این صحیح نیست خیلی کار مهمی نبود که ما توجه همه دولت ها را باین موضوع جلب کنیم ولی معلوم میشود مسئله در سطح پائین بود این دیگر لزومی نداشت که ما خوش خدمتی کنیم البته ما ارزش کمکهای آمریکا را خوب میدانیم پس باید کارشناسان او را از مالیات مسکن معاف بکنیم اینهم عین عبارت بود که عرض میکنم دوباره تکرار میکنم در آنجا فرموده اید اگر فرض بفرمائید که آنرا بدولت دیگری بدهیم این صحیح نیست برای اینکه با دولت دیگری نه قرارداد دفاعی داریم اینجاست که دارد یواش، یواش موضوع اهمیت پیدا میکند معافیت مالیات نیست چون مثل اینکه خدای نکرده کلمه رشوه توی آن مستتر است برای اینکه با

دولت دیگری نه قرارداد دفاعی دو جانبه بستیم نه دولت دیگری را برای دفاع از مملکت خودمان اینطور شریک کرده ایم میشود بعد میگویند اگر اجازه بفرمائید متن یادداشت‌های متداوله را خدمت آقایان تقدیم میکنم بعد مواد تقدیم میشود و با آن صورتی می‌آید که شنیدید چه بسا جزئیاتش را هم آقایان می‌دانید اما تیمسار صنیعی چرا من با این لایحه مخالفم؟ یک قصه دیگری را ناچارم عرض کنم روزی بنده در خیابان اسلامبول قدم می‌زدم غلام یحیی و پیشه‌وری و چند مأمور اجنبی با لباس فورم اجنبی و با اسلحه توی خیابان اسلامبول گردش میکنند بنده خیلی ناراحت شدم برادر از دست داده، از تبریز تبعید شده، شاهد فجایع و جنایات آنها بوده جداً تصمیم گرفتم یکی از اینها را بکشم خوشبختانه طپانچه هم همراهم بود اما برای یک لحظه و یک آن آروز گریه داشت (چند نفر از نمایندگان - خندیدند) خنده داشت؟ برای بنده هم خنده نگذاشت گریه کنم و گریه نگذاشت خنده کنم، ناراحت شدم فکر کردم بزنم بکشم بعد فکر کردم یک حرکت بی نتیجه است فرض کن یک اجنبی را کشتم چه میشود؟ اما نتوانستم تحمل کنم بعد از آن بلافاصله رفتم خدمت شادروان قوام السلطنه البته پذیرائی بنده با این سن و سال یک هفته وقت میخواست ولی بنده زود خدمتشان رسیدم و بعرضشان رساندم که جناب آقای نخست‌وزیر یا باصطلاح آروز حضرت اشرف (یک نفر از نمایندگان - جناب اشرف) بله حافظه ایشان از من قوی تر است عرض کردم بنده زهتاب فرد، دارای چنین روحیه، چنین سابقه دیروز میرفتم اجنبی پرستان را در خیابان دیدم آمدم خدمت جنابعالی بینم تکلیف ما چیست ایشان فرمودند که خدا روحشان را شاد کند به بنده فرمودند دست و بال ما را نبندید بگذارید کار کنم. کمال صداقت، کمال وطن پروری کمال بزرگواری و کمال شاه پرستی و درایت بر گفته ایشان محفوظ بود بنده بایشان عرض کردم که جناب اشرف اشتباه نشود ما مقداری از خاک آذربایجان را نمی‌خواهیم که آقا با سیاست مقداری از خاک را تحویل ما بدهید و وقتی که غرور ملی جریحه دار شد آن خاک دیگر بدرد ما نمی‌خورد و بنده بنوبه خود این منطق جناب اشرف را قبول ندارم و بروم بنوبه خود وظیفه خود را انجام میدهم برگشتم پتو پریموس، ملافه خودم را به ۱۹ تومن فروختم و از اینجا تا اراک هم شاگرد شوهر شدم برای اینکه ۱۹ تومن ظرفیت بیشتر از آن را نداشت از آنجا رفتم همدان و تفنگ گرفتم با همشهریهای غیور

آذربایجانی که امروز همه شان در بدرند رفتیم جبهه سنگری قرار دادیم و مدافع حقوق و حیثیت مملکت شدیم تیمسار اگر با این لایحه مخالفیم بدلیل اینست که البته تا ما را قانع نکنند این را عرض می کنم که با این لایحه روحیه سرباز ایرانی خدشه دار میشود، غرور ملی خدشه دار میشود استقلال ارتش ما خدشه دار میشود این استنباط بنده است هیچ اعتراضی بنده نکنید انشاءالله منطبق قوی و بیان رسای نخست وزیر همین مساله را برای من کوچک روشن خواهد کرد در گذشته خواستند در ارتش نفوذ کنند نخست وزیرانی را سراغ داریم که وزارت جنگ میخواستند، چرا؟ آقایان بهتر از من میدانید و میدانستند که اگر در آنجا جای پا پیدا کنند هر لحظه هر منظوری برای آنها تأمین است از آن موضوع نتیجه نتوانستند بگیرند بیداری ملت ایران مشت محکمی بدهن آنها زد خواهید بخشید من سیاسی نیستم اگر یک خرده باز و بی پرده حرف میزنم چون در مسائل مملکتی من هرگز حسابگر و معامله گر نبودم امیدوارم انشاءالله جناب آقای نخست وزیر از همه رفع این نگرانی خواهند فرمود اینست که نمیتوانیم در ارتش شاهنشاهی که پناهگاه محکم استقلال مملکت ما است، حیثیت ملی ما است بدست خودمان برای یکعده مصونیتهایی بدهیم مطلب دیگر اینکه تا با امروز معمول این بود که تمام محاکم دادگستری تحت عنوان و تحت لوحه افتخار آمیز بنام نامی اعلیحضرت همایون شاهنشاه آغاز میشد و تمامی دادگاهها در زیر چنین ورقه افتخار آمیزی که برای همه ما حجت بوده و قاطع بود رای صادر میکند این افتخار رژیم ما است این افتخار مملکت ما است که خاندان سلطنتی دعای حقوقی و جزائی و گرفتاریهای شخصی خودشان را از راه دادگستری ما تعقیب میکنند (احسنت) ارتشبد حجازی میداند که اگر خدای نکرده صد خدای نکرده لغزشی کرد در همین دادگاه تحت محاکمه قرار میگیرد بطوریکه دیدیم تحت محاکمه قرار گرفتند بنده با استفاده از این سرمشق مبارک اعلیحضرت همایونی که در آخرین جلسه مصاحبه مطبوعاتی فرمودند آزادی منهای خیانت حرف بزنم رئیس محترم دولت میدانند که نمیتواند بگوید زهتاب تو این بیانات را تحت تأثیر تلقین فلان شخص یا فلان بازیگر سیاسی یا صد خدای نکرده تحت تأثیر فلان سیاست قرار گرفته و قصد اینرا داری که بروابط ایران و آمریکا لطمه وارد کنی و آنها که با ما همکاری دارند آنها را دلسرد سازی مگر من و همه همکاران ما و ملت ایران و بخصوص مردم آذربایجان

میتوانند همکاری صادقانه و شرافتمندانه ملت و دولت آمریکا را در واقعه آذربایجان نادیده بگیرند؟ (صحیح است) اما برای ما بیش از هر چیز غرور ملی لازم است ملتی که غرور ملی نداشته باشد هیچ چیز ندارد ما بدست خودمان در خانه خودمان نمیتوانیم و نمی بایستی بیکعده ای آن چنان آزادی بدهیم که خدای نکرده صد خدای نکرده اگر یکی از اینها منحرف سیاسی بود (این نکته برای مردم کوچه و بازار که فقط بغرور ملی و برهبری شخص شاهنشاه متکی اند نکته قابل اهمیتی است) که اگر یکی از همانهایی که مصونیت سیاسی دارند خدای نکرده منحرف شد اسرار اینجا را در کیف مبارکشان قرار داد یا اینکه خدای نکرده با جانی بند و بست پیدا کرد یا خدای نکرده خود در آنجا یک رویه سیاسی خاصی را خواست طور دیگر عمل بکنند نتیجه اش چه میشود و ما هیچگونه نتوانیم آنرا محفوظ از هرگونه خطر و محافظت و کنترل قرار بدهیم لاقلاً من آن را بصلاح مملکت نمیدانم چشم باز و گوش باز و این عمی حیرتم از چشم بندی خدا همینطور لایحه ای میآید و آقایان هم قیام و قعود میفرمایند و با سرنوشت ملت، احساسات ملت، غرور ملت، گذشته ملت آنچنان ملتیکه در آستانه تشکیل تاریخ افتخارآمیز ۲۵۰۰ ساله آن هستیم حالا بیائیم یک چنین سندی را امضاء کنیم بگوئیم دادگستریمان صالح برای تعقیب جزائی شما نیست من شنیدم شاید اشتباه آمیز نباشد. گفتند در فراکسیون حزب ایران نوین یکی از همکاران پاک دل یکی از همکاران دل سوخته ما سؤال کرده اگر یک آمریکائی نیمه شبی آمد منزل بنده گلیم منزل را برداشت اگر کرایه منزل بنده را نداد من بکی شکایت کنم اینها که اینجا هستند میگویند ما اینجا مصونیم ارزش ما به این مستمری ۲۵۰۰ تومان که نیست ارزش ما اینست که ما بیائیم اینجا به تمینات مردم رسیدگی کنیم بیائیم استنباطات خودمان را عنوان بکنیم تا اگر چنین مصونیتی را بیکعده آدمی داده اند آن عده حساب شده میآیند و حساب شده قدم برمیدارند و یک موضوع دیگری را هم عرض کنم من آدم سیاسی و سیاستمدار نیستم و بی پرده حرف میزنم ولی میدانید آن حرفی را جناب آقای نخست وزیر که منحرفین سیاسی شایع میکنند بنده بازیگر سیاسی بآن معنی نیستم ترسی هم از عمرو و زید ندارم بنده حساب شده حرف میزنم وحشتی هم از عمرو و زید ندارم برای اینکه فقط بخداوند و شخص شاهنشاه و بملت و به قانون اساسی متکی هستم (صحیح) گفتند یک وقت اینجا یک

آقای یاتسویک مستاجر جناب آقای منصور بود در کادر مأموریت خودش انجام وظیفه میکرد بنده اینجا قسم خورده‌ام و همیشه افتخار میکنم بآن قسم پایدار هستم چند روزی پیش بیکى از دوستانم گفتم خوب است ما اینجا یک دستگاه الکتریکی بگذاریم که وقتی پایمان را آنجا میگذاریم جلو پایمان آرمی روشن بشود که قسمت را فراموش نکن (بانو دکتر پارسای - هیچوقت فراموش نمیشود) هیچوقت فراموش نمیشود مسلم است فراموش نمیشود. شما در این مملکت حقی بگردن خیلی‌ها دارید افراد زیادی را تربیت فرمودید تربیت میفرمائید هم سرکار علیه هم سایر خانمها عرض کنم حضور مبارکتان جناب آقای نخست وزیر اشاره‌ای بافکار منحط و منحرف فرمودند شما را بخدا مرا جزو آن نیاورید برای اینکه متأسفانه از مدتی باینطرف دارند افکار منحط و منحرف فقط بیک سیاست خاصی متهم میشوند و بنده با آن سابقه‌ای که دارم مثل اشهد ان لا اله الا الله همه جا این را یادآور بشوم این را همیشه میگویم اشاره به بیوگرافی میکنم که من منحرف و منحط و از این قبیل دارنده افکار نیستم اما تجربه‌ام کم است غرور ملی و ایمانم محکم است و بنده همیشه به ارتش شاهنشاهی افتخار میکنم شبی که آرام میخوابم بخاطر آنست. هنوز سربازانی که در سوم شهریور که این بیوگرافی را جناب آقای علی منصور بهتر دارند این فداکاریها را ارتش شاهنشاهی در نقاط مختلفه ایران کردند اینها جزو افتخارات ما است اینها جزو غرور ملی ما است ما هرگز اجازه نخواهیم داد که خدای نکرده احساسات ملی ارتش ایران خدشه دار بشود و با توجه جناب آقای نخست وزیر خدشه دار هم نخواهد شد من همیشه به موکلین خودم در خارج میگویم در مواردی که به بنده اعتراض دارید به بنده دیکته کنید چون یک وکیل مجلس نمیتواند در تمام موارد صاحب نظر باشد آنها در تمام مسائل و مقررات نسبت بقوانین نسبت به وزارتخانه‌ها نظر اصولی دارند میگویم تشریف بیاورید شخص بنده را معتقد بسازید و از دیکته کردن آنها هم ابائی ندارم آنها یادداشتهائی را به من داده‌اند که هم اکنون از رو میخوانم: «اصولاً مصونیت بمنظور آنست که چنانچه دولت وقت در کشوری با دستاویز قانونی خواست مأمورینی مانند سفیر دولت خارجی یا وکیل همان کشور را از انجام وظیفه که مطابق میل آن دولت نیست باز دارد آن مأمور یا آن وکیل از دستاویز ساختگی دولت مصون بماند و بتواند وظیفه خود را انجام بدهد در وضع حاضر

بهیچوجه موجبی نیست دولت ایران بخواهد مستشاران نظامی آمریکائی را که خود استخدام کرده از انجام وظیفه شان جلوگیری کند و توضیح دیگری در این باره بنظرم زائد میرسد برای اینکه یک واقعیتی است و برای اینکه یک مستشار خارجی حیثیتش حفظ شود و آزادی عمل داشته باشد باید از یک امتیازاتی بهره مند باشد ولی آن مستشاری که آمد اینجا و تا بحال هم کار کرده و هیچگونه عکس العملی رخ نداده همه میدانند همکاری شده حتی گاهی افسران جزء که در برابر افسران کل مقداری هم بی اعتنائی نشان داده اند بعضی از افسران ارشد، حتی آنرا بلحاظ مصالح عالییه مملکتی ندیده گرفته اند با این تفاهم کامل و با این حس همکاری و صداقت دیگر مورد ندارد برای ما گفته شود که اما برای این مأمور فنی یک درجه دیگر و یک مصونیت دیگری داده شود. مأمورین سیاسی و یا اداری و یا فنی هر سفارتخانه که از مصونیت استفاده میکنند دارای اختیار و مسئولیتی در دستگاههای دولت ایران نیستند آقایان توجه به این ملاحظات در سرنوشت رای شما تاثیر خواهد داشت این آنچنان رای نیست که ما اگر بدانیم خدای نکرده تقصیرش توجه عمر و زید است کوتاه بیائیم یا یک وقتی اختلافی بجناب آقای منصور بملاحظه ای از ملاحظات داشته باشیم کوتاه بیائیم یا بگوئیم امور حزبی حاکم بر جریان است، این یک مسئله ایست که در سرنوشت ما در افتخارات ما در تاریخ در روابط ایران با خارجی ها تاثیر دارد من توجه آقایان را باین نکته جلب میکنم. مأمورین سیاسی و یا اداری و یا فنی هر سفارتخانه که از مصونیت استفاده میکنند دارای اختیار و مسئولیتی در دستگاههای دولت ایران نیستند تا متقابلاً موردی برای بازخواست از آنها پیش آید. چون کاری نباید بکنند حق مداخله ندارند و نمیتوانند به آقای وزیر بگویند که این پرونده اینطوری نشد آنطوری شد و یا فلان مأمور کاری ندارد بکند آیا اینهایی که ما بآنها مصونیت میدهیم وارد معقولات میشوند در حالی که مستشاران نظامی آمریکا در استخدام دولت ایران هستند و در امور مربوطه دخالت و مسئولیتی دارند و در چنین مصونیتی اگر پیش آید که بنفع خود یا کشور خارجی علیه ایران از اطلاعات یا موقعیت خود سوء استفاده ای بکنند قابل تعقیب نخواهد بود. خاصه در محیط ارتش که مراعات انضباط بسیار لازم است چنانچه اتفاقاً بی انضباطی یا بی احترامی حتی هر گونه اهانتی از طرف این مأمورین و مستشاران نسبت بفرماندهان

ارتش بود چون مصون از تعقیب و بازخواست هستند جناب آقای حاذقی قطعاً سوء اثر زیادی از لحاظ تعصب ارتشیان که آقا نیز مقید هستید و غرور ملی ایشان که آقا مظهرش هستید پیش بیاید و این گرفتاری برای مملکت یک گرفتاری همیشگی خواهد بود. البته توضیحات درین زمینه بیشتر است و بنده فکر میکنم پیش از این وقت آقایان را نگیرم چون احتمال میرود که سایرین هم مطالبی داشته باشند که مستند و محکم و اصولی تر از بیانات بنده باشد چون ممکن است توأم با احساسات بنده مطالبی عرض کرده باشم گو اینکه سعی میکنم که عرایض بنده در پشت تریبون توأم با احساسات نباشد بلکه همیشه معتقدات من بر بیان من و عرایض من حکومت کند. جناب نخست وزیر فرمودند افتخار دارم و همیشه هم در لوایحی که تقدیم مجلس میکنند میفرمایند دولت افتخار دارد گاهی بنده مخالفت میکنم آیا باید احساس خفت کنم و این برای بنده یک مسئله ایست. این لایحه هم که تقدیم مجلس شد باز رئیس دولت افتخار کردند از تقدیم این لایحه و بنده که مخالفت میکنم باز باید سر خود را پائین بیندازم و احساس شرم بکنم در حالی که هر نماینده مخالفت احتمالی و استنباطات و تجربیات سیاسی را یادآور میشود. اشاره فرمودند که گاهی بعضی از کارها مثل عملیات جراحی است واقعاً هم همینطور است برای عده ای این صحبت پیدا میکند. قرارداد ۱۹۱۹ یک قراردادی بود و عاقدش یک عمل سیاسی کرد بلحاظ موقعیت خاص آنروز در سیاست گاهی این کار پیش میآید که رئیس دولت یا حتی پارلمان یک عمل جراحی انجام میدهد اما آن جراحی که دست بنده را میبرد لااقل بخانواده من آن اطمینان را میدهد که دست این فرد را برای این میبریم که جانش در نرود و ما هم در این مورد باید به افکار عامه که خانواده ما هستند این اطمینان خاطر را بدهیم اگر چنانچه خدای نکرده در تصویب این لایحه اقدام میکند بسود ملت بزرگ ایران هم عمل میکند» (احسن).

من نمیدانم چطور شده ولی یکی از دوستان برای بنده شعری فرستاده این را میخوانم و با اجازه شما رفع زحمت میکنم. انتظار دارم این شعر بنده ایجاد سوء تفاهم نکند بنظر من از کتاب خود بنده است که دوست من همینطور که ورق میزد بنظرش خورد و گفت اگر مناسبتی دیدی عنوان کن بنده کتمان نمیکنم مناسبتی ندیدم اما از لحاظ ادب و نزاکت حالا که وقت آقایان را زیاد گرفتم این دو بیت را

میخوانم:

کس نیست که تا بر وطن خود گرید
 بر حال تباه مردم بد گرید
 دی بر سر مرده ای دو صد شیون بود
 امروز یکی نیست که بر صد گرید
 (احسنت، احسنت)

نایب رئیس - آقای نخست وزیر

نخست وزیر - بنده تصور نمی‌کردم بعد از توضیحاتی که تا حدودی کامل بود در این مورد داده شد احتیاجی بذکر مسائل دیگری داشته باشم ولی چون در مقابل هر مطلبی که گفته میشود اگر بموقع پاسخ گوئی نشود احتمالاً یک نظریاتی را که صرفاً روی وسن پرستی اظهار میشود ولی عملاً به جزئیات امر وقوف کامل نیست نوع دیگری ممکن است تعبیر شود از طرف دولت ضروری است جواب داده شود. بنده بطور کلی جریان این لایحه را عرض کردم که قبل از تشکیل مجلس چون قرارداد منعقد بین دولت ایران و دولت آمریکا میبایست هر سال یک بار تجدید شود و نحوه کمک های خارجی تغییر کرده است و در اینموقع هم نمیشد دستگاه مملکت و دستگاه ارتش و احتیاجات فنی آن را موقوف و متوقف کرد. دولت وقت طبق یک یادداشتی بسفارت آمریکا مراتب موافقت خودش را اعلام کرد و سفارت آمریکا هم از طرف دولت آمریکا وصول این یادداشت و موافقت خود را اعلام کردند البته به بنده نوشته اند که این یادداشت کی مبادله شده است در حدود ماه مهر سال گذشته یعنی در حقیقت شش ماه قبل از تشکیل این دولت و کاملاً ضروری داشته است و بسیار هم بموقع انجام شده است و با تشخیص صحیحی هم بوده است و روی همان موضوعاتی که عرض شد اصلاً این مسائل را با احساسات مخلوط کردن بهیچوجه من الوجوه معقول و منطقی نیست (صحیح است) برای اینکه همینطوری که جناب آقای زهتاب فرد فرمودند در کوچه و بازار یا تحت تحریکات داخلیان یا خارجیان بعنوان مختلف از ناحیه سیاست بافان ممکن است مطالبی گفته بشود و بگوش بخورد ولی این مطالب در بین ارکان مملکتی و قوه عاقله مملکت باید نوع دیگری تعبیر و تفسیر بشود و مصالح مملکت نوع دیگری تشخیص داده بشود و قدرت و

شهامت اجرای کار هم نوع دیگری باشد والا هیچ کار مثبتی در مملکت قابل اجراء و انجام پذیر نیست و باید در فکر ارضاء خاطر افکار مختلفی بود که از مجاری خاص ناشی میشود و متأسفانه در بین کسانی که وارد جزئیات و کلیات و مسائل بین المللی و فنی نیستند امکان دارد تأثیر خودش را هم بکند بنده وقتی لوایحی را تقدیم کردم عنوان افتخار گذاشتم چون هر کاری که در این مجلس فکر میکنم که از طرف دولت عرضه میشود باید با اداء جملات احترام آمیز بمقام مجلس بشود (احسنت) و این لایحه را هم امروز بعنوان دولت و معتقد باینکه ارتش شاهنشاهی ایران و نیازمندیهای فنی ما ضرورت دارد که این وسایل ابتدائی محدود و معقولی را که در تمام کشورهای که مشابه ما عمل میکنند نظایر بیشماری دارد و دفاع بکند ولو اینکه افتخار تقدیم این لایحه را هم نداشته است. مغالطه کردن در این مسائل و نکاتی را که اتکاء به صحتش نباشد بهتر است در یک مکانی مثل مجلس شورای ملی ذکر نشود چنانکه اشاره کردند که بنده مستأجری دارم بنده غیر از خانه مسکونی خانه ای ندارم و در آن خودم ساکن هستم و مستأجری هم ندارم اگر بنام کس دیگری یا فردی که قرابتی با بنده داشته باشد مسئله ای نیست خاصه باینکه ایشان در چنین مملکتی و پشت چنین تریبونی اجازه بدهند که بگویند یک خارجی ممکن است در سرنوشت مملکت ایران دخالت داشته باشد اینها مسائلی نیست که قابل عفو و اغماض باشد. بنده بیش از این دیگر جواب عرض نمیکنم ولی همین دو کلمه ای را که گفتم جوابگوی تمام فرمایشات جنابعالی است و باید با حقیقت و صداقت صحبت کرد این لایحه بهیچوجه من الوجهه جا ندارد که این مسائل در آن گفته شود. اگر کسی در خارج حرفی زده است اطمینان داشته باشید افکار عمومی نیست (صحیح است) افکار عمومی افکاری است که با کارهای مثبت این دولت و رهبری شاهنشاه و خدمات صادقانه این مجلس باید تقویت و تحکیم بشود همین حرفهاست که افکار مردم را منحرف میکند و از جاده حقیقت خارج میکند و کسانی که مغرض و کسانی که خائن باین مملکت هستند از داخل و خارج از لابلای این حرفها استفاده میکنند (جاوید - اینجور نیست) ما باید گوش بکنیم که کاملاً با اتحاد و اتفاق و هم آهنگی و هم فکری نگذاریم کسانی اصولاً فکر این مسائل را به کله شان خطور بدهند (صحیح است) که در چنین دوره ای و چنین دولتی احتمال داده شود که بحیثیت مملکت یا به استقلال

مملکت خدشه ای وارد شود (صحیح است) نه این دولت خود مختار است و نه این مملکت بی صاحب است که این مسائل را کسان دیگری درک نکنند ولی صاحبان واقعی مملکت واقف نباشند و اطلاعی نداشته باشند این اصلاً امکان ندارد شاهنشاه ایران هستند، خانه ملت ایران هست، دولت خدمتگزار و صدیق این ملت است (صحیح است) و این مسائل را اگر ما بخواهیم در افکار کاملاً احساساتی و توجه به این که فلانکس در فلان مجلس چه گفته است افکار عمومی چنین قضاوت میکند آن بریدگی و آن جراحی را هم که من در اینجا اشاره کردم آن جراحی کارهای مثبت و عملی دولت است که باید یک ملتی را بشاهراه ترقی و سعادت سوق بدهد و آن کار سازندگی این مملکت است که با عوام فریبی و منفی بافی تطبیق نمیکنند بنده وارد جزئیات این مسائل نمیشوم ولی چند کلام بنده جوابگوی ساعت ها صحبتی است که روی افکار واهی سیر میکنند.

رامبد - آقای رئیس اجازه ندهید که اینطور صحبت کند (همه نمایندگان)

جاوید - با ادب صحبت کنید (زنگ نایب رئیس)

نخست وزیر - بنده با ادب صحبت میکنم (جاوید - مؤدب صحبت کنید) منظور بنده افکار واهی است که در خارج از مجلس کسانی هستند که این افکار را میگویند جناب آقای رامبد. بنده اگر هیچ خصلتی نداشته باشم خصلت ادب و فروتنی را دارم. (احسنت) و میدانم کلمات را در چه قالبی ادا بکنم و بدانید که بی گذار بآب نردم و بی مصلحت هم در این جا ریاست دولت را احراز نکردم (صحیح است، احسنت) بنده از حضور نمایندگان محترم استدعا میکنم که این مسائل را از دریچه چشم حقیقت بین نگاه کنید و با توضیحات کافی که دولتی را که خود شما بوجود آورده اید و مبعوث شاهنشاه و مورد حمایت کامل شماسست و ما همه در یک راه و یک صف خدمت میکنیم و بنده بارها گفتم که در این زمان دولت و مجلس بهیچوجه از هم جدا نیستند (صحیح است) و هیچ کاری نیست که ما بکنیم مگر اینکه صد درصد افراد مؤمن و معتقد و باایمان از آن حمایت و پشتیبانی نکرده باشند افتخار این دولت و این مجلس در همین یگانگی و همرنگی است و میخواهد که همه یکسان و یک شکل درباره مسائل قضاوت بکنند و فکر نمیکنم که وطنخواهی و وطن پرستی ... (جاوید - در انحصار شما باشد) انحصاری باشد، متعلق بکسان خاصی باشد ما

هیچ فردی را از فرد دیگر وطن پرست تر نمیدانیم با این توضیحاتی که بنده عرض کردم استدعا میکنم چند دقیقه آقای میرفندرسکی نسبت به موارد مشابه این یادداشت مبادله بین دولت ایران و دولت آمریکا که در سال گذشته انجام پذیرفته است و چون مجلس نبوده است موکول بتصویب مجلس شده است قرائت بکنند و تصور میکنم که پاسخ کافی نسبت بفرمایشات آقایان در این جا باشد بنده بقیه وقت خودم را به آقای میرفندرسکی میدهم که آن یادداشت را جهت استحضار بیشتر نمایندگان محترم قرائت بکنند (احسنت، احسنت)

نایب رئیس - آقای میرفندرسکی.

میرفندرسکی - (معاون وزارت امور خارجه) - سفارت کبرای آمریکا طی یادداشت شماره ۴۲۳ مورخ ۱۹ مارس ۱۹۶۲ (اسفندماه ۱۳۴۰) ضمن موافقت با تمدید هیئت های مستشاری نظامی آمریکا در ایران برای یکسال دیگر تقاضا نمود برای روشن شدن وضع کارمندان این هیئت ها و تسهیل انجام مأموریت آنان - کارمندان مزبور از امتیازات و مصونیت های مربوط بکارمندان اداری و فنی پیش بینی شده در قرارداد بین المللی وین مربوط بروابط سیاسی مورخ ۱۹۶۱ برخوردار باشند.

در این باره مذاکرات و مکاتبات مفصلی بین مقامات شاهنشاهی و سفارت کبرای آمریکا بعمل آمد و در نتیجه هیئت وزیران در جلسه ۱۳ مهرماه ۱۳۴۲ تصویب نمود که پس از تصویب قرارداد بین المللی وین از طرف مجلسین - رئیس و اعضای هیئت های مستشاری نظامی آمریکا در ایران از مزایای کارمندان اداری و فنی موصوف در قرارداد مزبور بهره مند گردند.

لایحه مربوطه در تاریخ ۲۵ دیماه ۱۳۴۲ بمجلس سنا تقدیم گردید و در تاریخ سوم مرداد ۱۳۴۳ بتصویب آن مجلس رسید و بمجلس شورای ملی فرستاده شده است تا پس از خاتمه تعطیلات تابستانی از طرف مجلس شورای ملی مورد مطالعه و تصویب قرار گیرد.

طبق ماده واحده ای که بتصویب به مجلس شورای ملی تقدیم میگردد بدولت اجازه داده میشود که رئیس و اعضای هیئت مستشاری نظامی ایالات متحده آمریکا را در ایران که بموجب موافقتنامه های مربوطه در استخدام دولت شاهنشاهی میباشند از

مصونیت‌ها و معافیت‌هاییکه شامل کارمندان اداری و فنی موصوف در بند «و» ماده اول قرارداد وین مصوب ... میباشد برخوردار نماید.

انواع مصونیت‌ها - مصونیت‌ها و معافیت‌هاییکه بکارمندان اداری و فنی تعلق میگیرد در موارد ۲۹ تا ۳۵ قرارداد وین قید گردیده است. (متن مواد مذکور در فوق ضمیمه است.)

نکته قابل توجه اینستکه طبق بند ۲ ماده ۲۷ قرارداد وین مصونیت از صلاحیت مقامات دولت پذیرنده در امور مدنی و اداری شامل اعمال خارج از وظایف کارمندان فنی و اداری نمیگردد. از این جهت به این عده برخلاف مأمورین سیاسی که مصونیت کامل دارند مصونیت محدود تعلق میگیرد.

با توجه باین نکته اساسی مسلم است در صورتیکه مشمولین این ماده در خارج از وظایف اداری خود در نتیجه تجاوز بحقوق افراد مسئولیت مدنی و یا اداری پیدا کنند رسیدگی به امر در صلاحیت محاکم صالحه کشور پذیرنده خواهد بود.

۱- هیئت‌های مستشاری نظامی آمریکا در ایران و کارمندان آن بدرخواست صریح و بمنظور انجام خدمت مورد تقاضای دولت شاهنشاهی از سال ۱۳۲۲ بایران اعزام میگردند. (پاینده - چرا عجله میکنید آهسته بخوانید) شما به سن پیر ولی بروح جوان هستید.

۲- هیئت‌های مستشاری نظامی آمریکا در ۳۸ کشور بتقاضای آنها انجام وظیف میکنند و در همه این کشورها بشهادت قراردادهای موجود از مصونیت‌های شبیه بآنچه به کارمندان مأموریت‌های سیاسی تعلق میگیرد برخوردار میباشند. قراردادهای مذکور گاهی دو جانبه است مثل قرارداد آمریکا و یونان مورخ ۱۹۴۶ و قرارداد آمریکا و پاکستان مورخ ۱۹۵۹ و زمانی چند جانبه است مثل قراردادهای پیمان آتلانتیک شمالی و پیمان دفاعی جنوب شرقی آسیا S.E.A.T.O

ملاحظه میفرمایند در کلیه کشورهایی که کارمندان نظامی آمریکا چه کارمندان هیئت‌های مستشاری چه افراد جنگی در آن اقامت دارند وضع حقوقی آنان بوسیله قراردادهای دو جانبه معروف به (Status of Force) Agreement و با پیمانهای تدافعی چند جانبه (پیمان آتلانتیک شمالی و پیمان تدافعی جنوب شرقی آسیا) روشن و تصریح گردیده است.

کشورهائیکه پرسنل نظامی آمریکا اعم از مستشاران و یا افراد جنگی را می پذیرند بنا به مصونیتی که طبق موافقتنامه ها با آنان میدهند از صلاحیت جزائی خود در مورد آنان صرف نظر مینمایند. ولی همانطور که فوقاً ذکر شد و در ماده ۳۷ قرارداد وین نیز مصرح است این سلب صلاحیت در امور جزائی بهیچوجه خدشه ای بصلاحیت مقامات کشور پذیرنده در رسیدگی به مسئولیت مدنی و پرداخت غرامات و جبران خسارت در مورد اعمال خارج از وظایف آنان وارد نمیآورد. این نکته اساسی در مذاکرات میان سفارت کبرای ایالات متحده آمریکا و وزارت امور خارجه مورد توجه و تصریح کامل قرار گرفته است. مقامات آمریکائی رسماً و صریحاً اعلام داشته اند که در صورت شمول قرارداد وین به پرسنل نظامی آمریکا افراد نظامی آمریکا از لحاظ مدنی در صورتیکه حقی از یکی از افراد ایران ترضیع گردد کماکان در محاکم ایران قال تعقیب خواهد بود.

مطلبی که تذکر آن را لازم میدانند اینست که در قراردادهای دو جانبه ای که بین آمریکا و سایر دول منعقد گردیده قید شده است که تشخیص اینکه اعمالی که موجب ترضیع حقوق افراد شده و قابل تعقیب است مربوط بانجام وظیفه بوده یا خارج از آن در درجه اول در صلاحیت مقامات نظامی آمریکا است. در صورتیکه با اعطای مصونیت های کادر اداری و فنی مندرج در قرارداد وین این تشخیص در صلاحیت دولت شاهنشاهی میباشد.

نایب رئیس - آقای طباطبائی.
 طباطبائی - بنده مخالفم.

نایب رئیس - آقای قراچورلو موافقید بفرمائید.

قراچورلو - بنده در مقام دفاع از این لایحه نیستم چون جناب آقای نخست وزیر و سایر همکاران محترم باندازه کافی از لایحه دفاع فرمودند و آنچه که باعث تأسف بنده است و حقیقتاً باعث تأسف همه نمایندگان و هر ایرانی و وطن پرستی است این است که در پشت تریبون مجلس صحبت هائی میشود که واقعاً هیچ شایستگی ندارد.

دولتی است مبعوث شاهنشاه و مبعوث مجلس شورایملی مورد حمایت اکثریت نمایندگان محترم لایحه ای از طرف این دولت تنظیم و به مجلس تقدیم شده

است (مهندس ریاحی - دولت سابق تنظیم کرده) دولت سابق تنظیم کرد از طرف دولت حاضر لایحه اش به مجلس تقدیم شد اصولاً توهم این که دولت حاضر لایحه ای به مجلس بیاورد که خدای نخواستہ بحریم قانون اساسی تجاوز بکند هیچ مورد ندارد (صحیح است) (مهندس معینی زند - نخواهد کرد) این لایحه بیشتر مربوط به ارتش شاهنشاهی ایران است ما همه تصدیق داریم که ارتش شاهنشاهی ایران در گذشته برهبری شاهنشاه بزرگ ارتشتاران خدمت ذیقیمتی بمملکت ما انجام داده (صحیح است) ذیل این لایحه را وزیر جنگ امضاء کرده وزیر جنگ یعنی مأموری که تحت ریاست مستقیم اعلیحضرت همایونی شاهنشاهی انجام وظیفه میکند (صحیح است) پس این توهم که چنین لایحه ای خدای نخواستہ بحریم قانون اساسی تجاوز بکند صحیح نیست چون بزرگتر از همه و بالاتر از همه واقعاً شاهنشاه مملکت ما مراقب اوضاع و اجرای قوانین مملکتی هستند (صحیح است) اگر خدای نخواستہ روزی دولت حاضر که مورد حمایت اکثریت نمایندگان مجلس شورایی ملی و حزب ایران نوین هستند لایحه ای بیاورند به مجلس که خدای نخواستہ بحریم قانون اساسی تجاوز شده باشد اطمینان داشته باشید که اولین مخالفت را با دولت خود ما خواهیم کرد (روحانی - نمی آورد) این جا عنوان شد پرده ها را بالا میزنیم اصلاً در مملکت ما پرده ای وجود ندارد که بالا بزنند (صحیح است) انقلاب ششم بهمن برهبری شاهنشاه عالیقدر ما سدها را شکست پرده ها را پاره کرد و پرده ای در این مملکت وجود ندارد و اگر ادعا میکنید که پرده ها را بالا میزنید بهتر است که واقعاً بالا بزنید که ما هم بدانیم چیست مملکت ما همیشه پرچمدار تمدن بوده و هست ما دو هزار و پانصد سال تاریخ مدون داریم اگر در قرون و اعصار گذشته خون ریزان تاریخ به مملکت ما هجوم کردند پس از مدت بسیار قلیلی تحت تاثیر افکار وطن پرستانه ملت ما قرار گرفته و مضمحل و نابود شدند پس هیچوقت ما مستعمره نبودیم و نخواهیم بود (صحیح است) (دکتر زعفرانلو - فکرش را هم نمیکنیم) سیاست مملکت ما با دول خارج بر اساس احترامات متقابل بوده و هست و بقدری روشن است که هیچگونه جای توهمی برای هیچ فردی در مملکت باقی نخواهد گذاشت.

اعلیحضرت همایون شاهنشاه در نطق افتتاحیه مجلس سنا فرمودند مقدرات مملکت ما در داخل مملکت و به اراده خودمان تعیین میشود (صحیح است) این

فرمایش شاه است وقتی شاه مملکت میگوید مقدرات خودمان را خودمان تعیین میکنیم توهم این که لایحه ای بمجلس بیاید و این لایحه اختیار ما را بدست خارجی بسپارد این خبط و خطا است اصولاً حتی توهمی نباید کنیم و نباید داشته باشیم با توجه به توضیحاتیکه عرض کردم لایحه ایست که دولت تقدیم کرده بمجلس همانطور که مأمورین سیاسی از یک مصونیتی استفاده میکردند در این لایحه پیشنهاد شده که مأمورین نظامی هم در خدمت دولت هستند و بنا به اراده دولت از آنها دعوت میشود و یا بخدمتشان خاتمه داده میشود از این مصونیت استفاده کند (یکتفر از نمایندگان - محدود است) (صادق احمدی - محدود به چیست؟) جناب آقای معاون وزارت خارجه کاملاً متن و مکاتباتی را هم که مبادله شده بود قرائت فرمودند آن دسته از همکاران محترم خودم که در جلسات متعدد در حزب ایران نوین با حضورشان این لایحه مطرح شده و موافق و مخالف آن صحبت کردند البته مخالف که نداشتیم ولی عده ای از همکاران بودند که توضیحی داشتند و توضیح کافی در حزب داده شد اطمینان داریم که باین لایحه رای مثبت خواهید داد و با رای مثبتی که اکثریت باین لایحه خواهیم داد دولت را در خدمات ملی و اجتماعی خودش تأیید خواهیم کرد و اطمینان داریم که این دولت خدمتگزار بهیچ وجه راه ناصواب نخواهد رفت (احسن)

نایب رئیس - پیشنهادی از عده ای از آقایان نمایندگان رسیده است قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

پیشنهاد مینماید بعلت طول بحث جلسه تعطیل و باقی مذاکرات به روز پنجشنبه موکول شود.

مصطفوی - نیری - طباطبائی - جاوید - دکتر بقائی یزدی - حبیبی - رامبد - پاینده - رجائی - و چند امضای دیگر.

خواجه نوری - بنده مخالف این پیشنهاد هستم.

مهندس صائبی - مخالفیم.

پاینده - بنده موافق پیشنهاد هستم.

نایب رئیس - آقای خواجه نوری مخالفید؟ بفرمائید.

خواجه نوری - بنده گمان میکنم با توضیحاتی که جناب آقای معاون وزارت خارجه دارند و تاریخچه این مطلب را بیان کردند و مجلس شورای ملی را روشن کردند اهم مذاکرات انجام پذیرفته ما هم آماده هستیم اگر آقایان و دوستان ما ایرادی داشته باشند و توضیحاتی باز دارند بفرمایند با حوصله و شکیبائی گوش خواهیم داد باز هم سؤالی داشته باشند جواب آنرا تقدیمشان خواهیم کرد لیکن روز پنجشنبه مطابق آئین نامه تشکیل جلسه امکان پذیر نیست چون انتخاب هیئت رئیسه است (صفی پور - امروز عصر جلسه تشکیل بشود) امروز عصر جشن مهرگان است ما حالا هم فرصت داریم مشورت میکنیم و بحثمان را ادامه میدهیم هر وقت خود مجلس تشخیص داد کفایت مذاکرات رای میگیریم استدعا دارم که (صفی پور - مشورت با شکنجه است اجازه بدهید ناهار بخوریم برگردیم) رشته کلام بریده میشود بعد اگر فرمایشی دارید بفرمائید ما گوش میکنیم جواب میدهیم و با فرصت کافی در اختیاران هستیم و مجلس را تعطیل نفرمائید استدعا میکنم.

نایب رئیس - آقای پاینده فرمایشی دارید؟ بفرمائید.

پاینده - متأسفانه این موجود سیاری که اسمش زمان است در دست ما نیست گاهی دو بعد از ظهر در حالی که همه قیافه ها از گرسنگی ناراحت است و رنج میبرند این جا نشسته اند (نمایندگان - چنین چیزی نیست) بنده حق دارم مطابق آئین نامه پنج دقیقه اینجا مزاحم بشوم استدعا میکنم از مقام محترم ریاست اگر یک یا دو دقیقه بنده دچار پرگوئی شدم لطفاً عنایت بفرمایند

نایب رئیس - چون خود جنابعالی به نظامنامه خیلی عقیده دارید و غالباً تخلف از نظامنامه را تذکر میدهید از آن نظر عرض کردم.

پاینده - متشکرم گفتم یک عرب، عرب با عین رفت در خانه خلیل ابن احمد و شترش را بست دم در رفت توی خانه من ناچارم این جمله را به عربی بخوانم گفت: علمنی النحو والفقه والحساب و ناقتی علی الباب. خلیل ابن احمد یکی از علماء زمان خودش بود آقایان این عرب بیابان گرد آمد آنجا گفت من میخواهم نحو و فقه و حساب یاد بگیرم شترم هم دم در است عرض کنم بحضورتان یک قوانینی گفته شده است اما همه این مذاکرات در شان مجلس است ما درباره خلوص نیت و این انقلاب

اصیل هیچکدام تردیدی نداریم این مباحث هم نبایستی کسانی را آزرده خاطر کند یادم هست جفرسن گفته است من آنچه که میگویند مخالفم ولی اینقدر انصاف دارم که هر چه میخوانند بگویند حرفشان را بزنند بنظر بنده این مبدأ یک بحث پارلمانی باید باشد والاخشم و ناراحتی که احیاناً خود بنده هم مصون نیستم یا مصون هستم نباید باشد یک جزیانی هست یک تصویب نامه ایست و یک معافیت هائی است که بنده باید عرض کنم که آن مصونیت های محدود، محدود به امور مالی است و در جزائی نامحدود است بعلاوه راجع به آن مطالب در ماده ۲ هست اینها را در بحث مواد عرض میکنم بنده تعصبی ندارم آقای معاون وزارت امور خارجه بنده شاگرد شما هستم (معاون وزارت امور خارجه - استاد من هستید) این مصونیتها الان جاری است الان هست الان عمل میشود یک عده از دوستان آمدند گفته اند که این بحث را برای فردا بگذاریم یا پس فردا و حق اینست واقعاً نمیدانم این را در کلمه چه جور تعبیر بکنم در تنگنا گذاشتن چه اثری دارد بنده نمیدانم که آقا الان به نشینید و نروید بنده هم بدون اجازه آقایان نمیروم و خوشبختانه یک غیبت هم در دفتر مجلس بنام بنده ثبت نشده است اما در باره لایحه که نمیدانم چه جور رأی خواهم داد ولی قدر مسلم اینست که این مقدار رأی گرفته میشود آقای رئیس الوزراء هم اینجا تشریف آورده اند و بعد از مدتی زیارتشان کردیم و بهر حال مخالف و موافق بحث گرم و شیرینی را شروع کردند که همه از حرارت و از گرمی و علاقه و وطن پرستی است منتهی هر کسی از یکطرف گفتند دوسر گذرگاه یک سپری گذاشته بودند یک روی آن را سرخ کرده بودند روی دیگر را سفید یکی از این طرف میرفت سرخ میدید و یکی از آنطرف میرفت سفید میدید اینها با هم بحث کرده بودند یکی از چشم بالا می بیند مصلحت و یکی از چشم دیگر می بیند نامصلحت و این مصلحت و نامصلحت را نمیدانم چگونه عرض کنم بنده بنظرم نه ضرورتی دارد که ما بگوئیم بماند برای جلسه بعد و دوستان اکثریت بنده که بفرد فردشان احترام میگذارم بگویند در همین جلسه باید تمام شود این افتخار بنده است که افتخار زندگی بنده است در مدتی که اینجا بودم بقدری مردان نخبه در این مجلس شناخته ام که اگر دنبال مردمان نخبه در سراسر دنیا میگذشتم این اندازه نخبه را پیدا نمیکردم از بخت خودم ممنونم که در ظرف بیست و دو سال که پشت در این مجلس ماندم و آقای خسروانی که آنوقت بچه دبستانی بودند

و حالا مردی شده اند و مقام وزارت را دارند نمیدانم راجع به مسئله فوریت آیا بنظر شما نظر محترم هیات دولت نظر هیات محترم اکثریت است که الان شتر در خانه است و فوری یک رای تصویب شده بدهند بنده بهر حال یک رای دارم آنهم در موقع رای دادن بصورتی خواهم داد استدعا میکنم حسن نیتی را که همه داریم از این حسن نیت استفاده کنیم و واقعاً بندای قلبتان جواب بدهید آیا سزاوار است در باره موضوعی که بهر حال یکی از لوایح عادی نیست که بگوئیم دویست و هفتاد و سه ریال ما به التفاوت قیمت پول تراکتور فلان آقا در شرکت روستائی فلان را ببخشیم با این عجله چرا باید بگذرد خوب یک جلسه دیگری می نشینم بنده هم رای میدهم همه هم قطعاً به این مطلب رای میدهند بخصوص توجه جناب آقای نخست وزیر را جلب میکنم طبیعت انسان جوری است که وقتی مطلبی را فهمید و درک کرد میایستد و گوش میدهد و با تمام شجاعت پشت سرش است قربانتم ما متأسفانه پیاده هم هستیم و متأسفانه با مرحمت بعضی ها هر روز در کوچه ها راه میروم عرض کردم بحثی که شده است نمیخواهم از سر بگیرم ممکن است بابسیاری از آنچه دوست بسیار عزیزم آقای زهتاب فرد فرمودند موافق نباشم ولی نمیتوانم ایشان را تمجید نکنم بهر حال باید گفت اینجا جای بحث است همانطور که هیات محترم دولت با سرافرازی و شجاعت کامل تمام مطالب خودشان را میآورند مطرح میکنند شطرنج یکطرفه در دنیا وجود ندارد و یا لااقل آدم را دیوانه خواهد کرد که آدم بنشینند و هی مهره بریزد بنا براین بنده استدعا میکنم موافقت بفرمایند بنده که استطاعت خوردن گرسنگی بیشتر از این ندارم چون در اول عمر بحد کافی گرسنگی خورده ام ماندن یکی دو ساعت در سرنوشت این لایحه در مجلسی که همه نسبت بدولت انقلاب لبریز و مالا مال از خلوص هستند هیچ تأثیری نخواهد داشت این عرایض بنده است بنظر میرسد که اینطور بهتر است.

نایب رئیس - توجه بفرمائید این پیشنهاد را به رای مجلس میگذاریم خانم ها و آقایانی که موافقتند (خواجه نوری - روز پنجشنبه نمیشود انتخاب هیات رئیسه است) پیشنهاد مجدداً قرائت میشود.

پیشنهاد مینماید بعلت طول بحث جلسه تعطیل و باقی مذاکرات بروز پنجشنبه موکول شود.

مصطفوی - نیری - طباطبائی - جاوید - دکتر بقائی یزدی - حسینی - رامبد - پاینده - رجائی و چند امضاء دیگر.

نایب رئیس - باین پیشنهاد رای میگیریم خانمها و آقایانی که موافقت قیام فرمایند (عده کمی برخاستند) تصویب نشد.

پیشنهاد دیگری رسیده است خوانده میشود
(شرح زیر خوانده شد)

«ریاست محترم مجلس شورای ملی چون بحث کافی در موضوع لایحه شده است اینجانب پیشنهاد کفایت مذاکرات میدهد - محسن خواجه نوری»
نایب رئیس - آقای سر تیپ پور مخالف این پیشنهاد هستید؟ بفرمائید.

سر تیپ پور - بنده باندازه یکنفر و یک رای باید در این کار مداخله داشته باشم و این یک رای را هم موقعی میتوانم بدهم که بفهمم چه شده بنده ایراد کردم که این لایحه مخالف با قانون اساسی است آمدند گفتند نیست من دلیل گفتم و گفتم بچه دلیل مخالف قانون اساسی است ولی ایشان که فرمودند نیست دلیل نیاوردند قسمت دوم صحبت این بود که این لایحه را بدهیم به کمیسیون جنگ و کمیسیون دادگستری از نظر اینکه یک لایحه صد درصد داخلی است مخالفت شد پس معلوم شد صد درصد خارجی است اگر خارجی است یک فوریتی نمیتواند باشد چون این اصل است رای دادن ما هم در اصل تغییری نمیدهد اما یک کاری بکنید که ما فردا در فشار قرار نگیریم آقایان قضاوت نسبت بدولت است قضاوت با ملت است قضاوت با نمایندگان است حساب بکنید ابراز قدرت نمائید قدرت نمایاندن کار بزرگی نیست اکثریت میتواند ستمگر باشد ولی اگر تشییت کرد ستم را خودش دچار ستم میشود اصول برای این ملت لازم است یا نه؟ اگر هست احترام بگذارید اگر نیست خیلی خوب آنچه که بشود بتصویب شما خواهد شد خدا بداند - ملت ایران بداند که ما گناهی نداریم (احسنت)

نایب رئیس - آقای خواجه نوری.

خواجه نوری - جناب آقای سر تیپ پور مطالبی فرمودید که با علم به احساسات پاك جنابعالی و شخصیت جنابعالی مرا ناراحت کرد از اینجهت که انتظار نداشتم

چنین شکایتی را جنابعالی بفرمائید (سرتیپ پور - چرا؟) چرایش را توضیح میدهم - چرایش برای اینستکه آنچه که ستوال شد آنچه را که توضیح خواسته شد بعرض مجلس شورای ملی رسید و آنچه ما مجدداً بگوئیم و بشنویم و تکرار کنیم تکرار مکررات خواهد بود بنده نسبت به حسن نیت جنابعالی و سایر آقایان که مطالبی را بیان فرمودند هیچ نوع تردیدی ندارم ارادت واقعی دارم تعارف هم نمیکنم ولیکن چون فرمودید اگر ما تصمیمی بگیریم شریک گناه شده ایم برای اینکه عرض بکنم ناراحتی وجدان ندارم بجنابعالی عرض میکنم این مملکت باقراردادهائی که دارد با وضعی که الآن از لحاظ بین المللی و بخصوص در خاورمیانه پیدا کرده یک مملکتی است که از هر جهت از لحاظ سیاسی مستقل و حاکم بر مقدرات خودش است و اگر قرار باشد برای اینکه ما بطرز استفاده از چند اسلحه احتیاج داشته باشیم چند نفر معلم در ارتش خود بکار بگماریم و شرط بکار گماردن آنها این باشد که اینها از مصونیت ها استفاده نکنند این مطلب نمیتواند موجب باشد که خللی به استقلال و تمامیت مملکت وارد سازد (صحیح است) بنده مجبورم که به فرمایشات ایشان جواب بدهم متأسفانه ایشان خارج از مطلب مطالبی فرمودند بنده هم ناچارم برای التیام درد خودم مطالبی را خدمت ایشان عرض بکنم اجازه بفرمائید جناب آقای سرتیپ پور امروز افرادی هستند بعنوان معلم و مستشار اینها اختیاری در ارتش ما ندارند پاره ای میترسند که مبدا اینها از اختیارات خودشان استفاده بکنند گروهبانی است میآید طرز استفاده از بازو کارا یاد میدهد. خلبانی است میآید طرز استفاده از طیاره جت را یاد میدهد افسری که از لحاظ تاکتیکی استفاده از سلاحهای نو را یاد می دهد. و اثرات استفاده از این سلاحهای نو را از لحاظ تاکتیکی در ستاد ما بیان میکنند این ها همه معلم و مستشار هستند اینها قدرت فرماندهی ندارند جناب آقای سرهنگ حسینی که افسر هستند متوجه هستند که بنده چه میگویم افسری قدرت فرماندهی دارد که در ستاد سمت داشته باشد یا در رأس واحدها و اما اگر اشخاصی بیآیند برای این افسرها و برای این فرماندهان واحد معلم باشند اطلاعات فرماندهی بآنها بدهند آنها اختیارات فرماندهی ندارند که این ناراحتی خیال برای آقایان فراهم شده است و این لایحه مفصلاً مطالعه شده است الان هم در حضور آقایان بحث شد و بنده هم چون دیدم آقایان خسته هستند و دلیل ندارد کار باطاله بکشد این راه را

پیشنهاد کردم باز هم مجلس شورای ملی مختار است (عده ئی از نمایندگان - رای، رای)

پاینده - بنده مخالفم .

نایب رئیس - در پیشنهاد کفایت مذاکرات یک مخالف و یک موافق صحبت کردند رای می گیریم به پیشنهاد کفایت مذاکرات خانمها و آقایانی که موافقتند خواهش میکنم قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد حالا رای میگیریم به ورود در شور ماده واحده خانمها و آقایانی که موافقتند خواهش میکنم قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد . ماده واحد مطرح است آقای طباطبائی فرمایشی داشتید .

طباطبائی - بنده عرضی ندارم .

نایب رئیس - آقای پاینده .

پاینده - بنده عملاً رای خودم را که یک رای از ۱۸۸ رای است در موقع خودش خواهم داد در این جا یک مقداری کلمات محدود و نامحدود و صلاحیت گفته شد که بنده خواستم توضیحی عرض بکنم و میخواهم جناب آقای معاون وزارت امور خارجه توضیحی بدهند چون اینجا مطلب برخلاف آن چیزی که دوست عزیز بنده فرمودند هنوز خیلی مبهم است البته بنده شاید یک قدری کند فهم باشم انشاء الله کسانی که فهمشان تیزتر است مطلب را فهمیده اند با این تذکرات انشاء الله کمک میفرمایند که بنده هم با این فهم کندم مطلب را بفهمم . جناب آقای معاون محترم وزارت امور خارجه در باره مصونیت ها فرمودند، مصونیت محدود است . مصونیت در امور مدنی محدود است و در امور جزائی نامحدود است این مطلب خاتمه نمی یابد اما یک مطلب است که استدعا میکنم توجه بفرمایند چون قدر مسلم اینست که من مدتی طلبه بودم و بآنچه که میگویم تعصبی ندارم . وقتی در محضر استادمان در موضوعی مباحثه میکردیم از این مباحثه حظ میبردیم و گاهی خشونت هم میکرد بعد پا میشدیم او استاد بود و من شاگرد گفتمند یک قاچاقچی باروت را در زمان قدیم پیدا کردند البته در زمان قدیم چون حالا کسی باروت را قاچاق نمی کند گفتند اینها چیست گفت قربانت کردم سیاه دانه است گفتند سیاه دانه با باروت تفاوت دارد، این آقا یک ریش خیلی بلندی داشت هنوز تیغ ناست نیامده بود، سنگی زیر ریش او گذاشتند و مقداری از این سیاه دانه ها را گذاشتند زیر ریش او کوبیدند، پف

کرد و تمام ریش و صورت او را سوزانید اگر با این قلبی که اینجاست کار دارید یک قدری رعایت بفرمائید، با ۱۸۸ دلی که می طپد آیا دیگر کاری ندارید؟ دیگر لایحه ای مطرح نمیشود خود آقای نخست وزیر که مظهر تواضع و ادب هستند این مطلب را در نظر بگیرند ما اگر گرسنگی میکشیم تا ساعت پنج اشکالی ندارد ولی بهر حال نکات مبهمی نماند در بند و او تعریف مأمور اداری را کرده است بصورت جالبی از کسی پرسیدند یخ چیست گفت یخ چیزی است که یخ می کند و این آقای دکتر متین دفتری سناتور معظم و متخصص علی الاطلاق مسافرتهاى بين المللى آنرا امضاء کرده اند (مهندس صائبی - اسم اشخاص را نبرید) معذرت میخواهم ننویسید، بنویسید یک آقای محترم. بنده را با گرسنگی پشت میکرفون نگه میدارید که ما تصمیم بگیریم (یکنفر از نمایندگان - پس ماه رمضان چه میکنید؟) با شما روزه میگیرم یا مصونیت میگیرم به ماده ۳۱ توجه بفرمائید این قرار داد وین است که بسلامتی و بمبارکی تصویب شد و با سرعتی که کارهای اداری دارد بدولت هم ابلاغ شد و در گذرگاه است انشاءالله این مصونیت هم به مستشاران نظامی مستخدم ملت ایران داده میشود تا اینجا ممکن است حرفی نداشته باشیم و رای هم ممکن است بدهیم عرض کنم حضور مبارکتان بنده متن همان ماده ۳۷ را که قرائت فرمودند میخوانم البته این بلا شبهه مصونیت نامحدود است و هر فرمی را که رای دادیم همان است چون بنده وقتی به لایحه ای رای میدهم با شجاعت پشت آن می ایستم و خوشبختانه بقدر کافی هم شهامت اخلاقی هم دارم که تحمل کنم و بگویم که من این رای را دادم وقتی من در مجلس که خیلی از حالا سخاوتمندتر هم بود متحصن بودم از دولتی که کوچه و بازار هم دردستش بود و پشت این پنجره ها فریاد فروش پوست و روده و کله متحصنین بلند بود. بهر حال از رو نرفتیم و ایستادیم و بحمدالله حالا روزی را می بینم که می توانیم بیائیم در خدمت شما حرفهایمان را بزنیم و شما هم نشنوید و بیائید و بگوئید نخیر آقا اینطور نیست، استدعا میکنم آقای نایب رئیس این چند دقیقه را جزو صحبت من حساب نکنند چون آقای وزیر مشاور با آقای نخست وزیر صحبت می کنند و ایشان توجه ندارند (نخست وزیر - من توجه دارم بفرمائید) کارمندان اداری یعنی همانهاییکه کار اداری می کنند این به معلومات من اضافه شد. استدعا می کنم آقایان توجه بفرمایند چون بنده اطمینان دارم و بسیار مطالبی است که باید گفته شود و

بسیاری از مسائل باید برای فهم مردم گفته شود چون آنها اهل این آب و خاکند و منهم و کیل این آب و خاک هستم اگر ۱۸۸ و کیل هست یک نخست وزیر بیشتر نیست این آقای کارمند اداری و فنی را استدعا میکنم توجه بفرمائید و بنده را هم ببخشید، این بسیار خوب تا اینجا عرضی ندارم من خودم عرض کنم باید بگویم بصراحت مگر نباید خودم رای بدهم کسانی میگویند مصلحت نیست کسانی می گویند مصلحت است بفرض اینکه خودم نتوانم تشخیص بدهم تسلیم نظر آنها میتوانم باشم جناب آقای خواجه نوری من شما را مرد شریفی میدانم یعنی همه مرد شریفند شما را بالاخص. اما شما وقتی اعتراض را شروع می کنید بنده که تنم میلرزد (دکتر عدل طباطبائی - آقای پاینده شما همه اش مشغول خطاب باشخاص هستید) کارمندان اداری و فنی مأموریت و همچنین بستگان آنها که اهل خانه آنها هستند بشرط آنکه تبعه کشور پذیرنده یا مقیم دائم آن کشور نباشند از این مزایائی که در این مواد است استفاده میکنند اینجا مطابق این ماده ضمیمه کارمند فنی را که مطابق مصلحت ممکن است بنده هم رای بدهم ولی اجازه بدهید من پیشنهاد بکنم دیگر اهل خانه اش چیست استدعا میکنم پیشنهاد را بپذیرید که این مصونیت و معافیت که خاص این آقایست شامل اهل خانه اش نباشد این لحظه را هم جز و وقت بنده حساب نکنید. (در این هنگام آقای نخست وزیر با آقای وزیر مشاور صحبت میکردند).

نایب رئیس - لحظات زیادی را حساب نکردیم آقای پاینده.

پاینده - معذرت میخواهم. ببخشید بنده بشما ارادت دارم. بنده منتظرم آقای وزیر مشاور صحبتشان تمام شود و توجه بفرمایند. این مصونیت را شما یک تعبیری ازش فرمودید، این کلمات صحیح است؟ این کلمات درست است؟ کنه کنه را من خودم در بیچگی خورده ام خیلی تلخ است آنوقت هنوز قرص نبود که رویش را شیرین کرده باشند. اگر بعضی مطالب تلخ است گاهی اوقات آدم روی مصالح و مصلحت میرود این آقای وزیر جنگ که مورد احترام همه ما هستند در دستگاه خدمت می کنند یک روز یک عده جوان را میآوردند بسر بازی و روز دیگر آنها را میخواهند بفرستند بخط آتش میگوئیم بروند (قراچورلو - نمی گویند خودشان میروند) بهر حال ما نمی گوئیم آقای وزیر جنگ چرا آنها را یک روزی می آورید و یک روز معینی هم فرمان میدهید بروند جنگ هر که هم نرفت می گذارندش کنار دیوار و

خیلی چیزهای دیگر بهر حال این نوع زندگی مدنی و سیاسی از این گرفتاری فراوان دارد ولی این ضرورت هم هست حالا در این قسمت هم که نوشته شده تمام اهل خانه ممکن است خیلی زیاد بسط پیدا کند بموجب صراحت این ماده آقای دکتر یگانه مسلم دچار اشکال میشود اگر بعضی خیال می کنند که از این مذاکرات بوی غرض احساس میشود، اگر بوی غرضی احساس میشود همه سکوت کنیم، این عبارت را بنده تقدیم مقام ریاست میکنم بپذیرید که این مصونیت ها و معافیت مخصوص اشخاص خارجی است و خانواده آنها حق ندارند بیایند شاید این آقای مستشار آمد اینجا و خواست برسم اینجا چهار زن بگیرد من شرمم می آید بگویم صیغه هم چهل تا میتواند بگیرد (خواجه نوری - اگر تبعه آمریکا باشد نمیتواند) اجازه بدهید قربان شاید بیست تا صیغه از آنجا بیاورد (نخست وزیر - بنده توضیح عرض میکنم) اجازه بدهید قربانت بروم چون تصریح میفرمائید تصریح شما در اینجا بعنوان رئیس دولت قانون و استناد قانون بوجود می آورد خیلی معذرت میخواهم از آقایان چون این بند و او میگوید این آقایان مأمورین اداری و نظامیان و اهل خانه شان اهل خانه هم حدی ندارد (مهندس صائبی - بستگان مشمول نیست) بستگان هم حدی ندارد. از این مصونیت استفاده میکنند، اگر بنده اشتباه میکنم از بنده رفع اشتباه بفرمائید خیلی معذرت میخواهم دیگر عرضی ندارم.

نایب رئیس - پیشنهادی رسیده است از آقای را مید قرائت میشود.

(بشرح زیر قرائت شد)

«پیشنهاد مینماید، لایحه معافیت مستشاران بشرح زیر اصلاح شود.

بدولت اجازه داده میشود طبق تصویب نامه هیئت دولت هر یک از مستشاران نظامی دولت آمریکا را که در استخدام و خدمت ارتش ایران هستند برای مدت یکسال از هر یک از مواد ۲۹ الی ۳۵ قرار داد وین بهره مند سازد.

رامبد

نایب رئیس - آقای رامبد بفرمائید.

رامبد - در فرمایش بعضی از سروران محترم حداقل این سوء تفاهم برای من پیش آمد که ضمن اسم بردن از پادشاه بزرگ ماهر مطلبی را که میخواهند عنوان بکنند بیک ترتیبی میزنند بصحرای کربلا بنده خودم نصف کتاب شاهنشاه را کلمه به

کلمه در ظرف هفت ساعت خواندم عیناً جمله به جمله خواندم ولی بهیچ ایرانی فکر نمیکنم این حق داده شده باشد که مسئولیت و وظیفه و خدمتی را که قبول کرده بهیچ عنوانی در تحت عنوان اسم بردن شاهنشاه بزرگ بخواهد خود را از مسئولیت مبرا کند این مجلس و دولت و ما همه که برای خدمت در اینجا جمع آمده ایم صحبت میکنیم نسبت بشاهنشاه خادمیم اگر خیانت کردیم این ما هستیم که خیانت کردیم و هیچ ربطی بشخص شاهنشاه ندارد شاهنشاه جز صلاح ملت و ایران هیچ چیزی نمیخواهند (صحیح است) ما میرویم دولت میروود و اشخاص و مجریان و خدمتگزاران میروند ولی شاهنشاه ثابت هستند (صحیح است - احسنت) برگردم سر مطلب در این دو سه ساعت که در باره این لایحه صحبت میکردند یک عده معتقدین و محترمین نسبت بدولت و عمل دولت و لایحه دولت و یک عده مخالفین یا حداقل متقدین و ایراد گیرندگانی باین لایحه اگر توجه باین لایحه درست میشد می پذیرفتیم که شاید از جهاتی واقعاً دولت احتیاج باین لایحه دارد مثلاً یکی از دوستان من بمن می گفت فلان ژنرال آمریکائی که میهن پرستیش را در دنیا به ثبوت رسانده شما میخواهید از یک امتیازی که بیک آشپز سفارتخانه می دهید باو ندهید دیدم این حرف قابل رد نیست دیگری بمن می گفت فلان شاگرد راننده ای که با اسم عضو فنی آورده اند شما میخواهید تمام مصونتهائی که لازم نیست باو بدهید خدای نکرده فلان پرونده را که مقامات در اختیار مأموری گذاشته اند برای مطالعه با این مصونیتی که دولت ایران میدهد اصطلاحش را شاید آقای خواجه نوری بفرنگی بگویند کوریه دیپلماتیک باو مصونیت میدهد هیچ بمکاتباتش هم همینطور، آمدیم پرونده را، اسناد سیاسی را گذاشت توی یک پاکت و بیک مقصدی فرستاد دولت ایران حق بازجویی نداشته باشد؟ دیدم این صحیح است، و دیدم از این طرف این منقد هم درست می گوید بنده یک پیشنهادی کردم که هم نظر اکثریت محترم که دولت عزیز را تأیید فرمودند یکبار دیگر اعتماد و اعتقادشان را بدولت تکمیل کنند، این حق را بدولت بدهد متقدین اینجا ایراد دارند و خدای نکرده فکر نمی کنند کار خطبی دارید انجام میدهد دیگر اینقدر وقت سایرین را چرا می گیرید بگذارید اقلیت در اشتباه خودشان باقی بمانند از آن گذشته تصدیق میفرمائید هر حقی را که بیکی دادید اگر بخواهید سلب بکنید یک احساس سردی بوجود میآید بهمین جهت مدت (یکسال) را اینجا

گذاشتیم معلوم نیست سال آینده بهمین موقعیت و کیفیت مورد احتیاج دولت باشد اجازه بفرمائید همین یکسال باشد اگر لازم داشت تمدید می کند و اگر لازم دانست تجدید کند و یا اگر لازم ندانست دیگر تعبیر اینکه تا دیروز این حق را داشتند سلب می کند برای دولت مشکلی بوجود نمی آورد از آن گذشته این معافیت ها و مصونیت ها نمیدانم ناطق محترم چطور شد که نخواندند که این قسمت از ماده - از ۲۹ تا ۳۵ انواع و اقسام معافیت دارد و ممکن است خود دولت در این مورد میل نداشته باشند که همان امتیازی را که به فلان متخصص اتمی و فلان ژنرال داده می شود به شاگرد راننده هم داده شود پس همه اینها موکول باین می شود که دولت چه تشخیص میدهد بچه کسی میدهد و بچه میزانی که لازم دارد میدهد و باین ترتیب دیگر اگر باین پیشنهاد رای دادند یکبار دیگر نسبت بدولت اظهار اعتماد کرده اند اگر خدای نکرده رای ندادند دلیل این است که باین دولتماند اعتماد نداریم (عده ای از نمایندگان - رای میدهم) (قراچورلو - هیچ همچو چیزی نیست رای نمیدهم).

نایب رئیس - نسبت باین پیشنهاد نظری نیست؟ آقای نخست وزیر.

نخست وزیر - بنده لازم بود که توضیحی عرض کرده باشم نامه ای را که وزارت امور خارجه به سفارت آمریکا در تاریخ مهرماه یکسال گذشته نوشته است و آن ماخذ کار ما در آینده خواهد بود (یکی از نمایندگان - زمان دولت جنابعالی بود؟) بنده که شش ماه است هستم در مهرماه بنده نبودم این نامه اینطور حکایت می کند که رئیس و اعضاء هیئتهای مستشاران نظامی در ایران از مصونیت ها و مزایایی که برای کارمندان اداری و حتی موضوع بند فلان الی آخر استفاده می کنند که باین جهت این عملی است که خیلی ارتباط پیدا می کند شما وقتی در نامه تان اشاره به کنوانسیون وین می کنید پس توافق شده است پس این موضوع وارد خدمه و سکنه و غیره و فلان بهیچ وجه من الوجود نمی شود که در آن ماده قرار داد وین نوشته شده است ممکن است آن را تسری داد ولی نامه بی را که وزارت خارجه به سفارت آمریکا نوشته است فقط نسبت به رئیس و اعضاء هیئتهای نمایندگی است مطلبی را که جناب آقای پاینده فرمودند مقامات آمریکائی رسماً و صریحاً اعلام داشته اند که در صورت شمول قرار داد وین بمستشاران آمریکائی از لحاظ حقوق مدنی در صورتیکه حقی از یکی از افراد ایرانی ترضیع گردد کماکان در محاکم ایران قابل تعقیب خواهند بود در زندگی

روز مره بهیچوجه من الوجود این مصونیت موجود نیست یک کسی از کسی طلب دارد حق کسی را تضييع میکند اگر در حال خدمت و وظایف اداری و نظامی است قابل تعقیب است در مسائل جزائی هم آنها بمجازات میرسند منتهی چون در یک عملی شرکت میکند که احتمالاً ممکن است وقوع حوادثی را پیش آورد و طبق قوانین و محاکم و معاهده (صادق احمدی - توضیح بفرمائید که با گروهان آمریکائیکه پریروز سه نفر را کشت چه میشود این تصادفات اتومبیل چطور میشود؟) قرار داد و موافقتنامه دو جنبه دارد دو طرف دارد تا حدی مورد موافقت قرار میگردد که این پاره نشود اگر نیازی نباشد که این موافقت نامه ها بوجود نیاید همانطور که اشاره شد ما امروز وسائلی داریم دستگاه های رادار در سراسر مملکت موجود است جنهای خارج از سرعت صوت داریم عرض کنم احتیاجات و نیازمندیهای بسیار زیادی داریم و اینها در تمام کشورهای آزاد دنیا باید گفته بشود که در حقیقت این ترقیبات شکفت انگیز صنعت نظامی متعلق به ملت آمریکا است و تعهداتی را که با آن دولت و دولتهای دیگر با موافقتنامه هایی بوجود آمده و اگر فرض بفرمائید کشور فرانسه این وسائل نظامی را به ایران داده بود این قرار داد و این موافقتنامه با دولت فرانسه بسته میشد حدود اینهم در مذاکرات و مبانی کار باید منطقی باشد با توافق دو طرف وقتی بیکجائی برسد که قرار باشد پاره بشود این دیگر قرار داد نیست (صادق احمدی - اگر یک گروهان مرتکب جرمی شد چه میشود؟) چون اینرا اشاره فرمودید عرض میکنم افسران نظامی آمریکا که در ارتش خدمت می کنند بعنوان هیأت نظامی تلقی می شود امکان دارد که یک متخصص الکترونیک یا رادار ممکن است سیویل باشد این دیگر نظامی نیست در این خدمت موضوع افسر و نظامی و غیر نظامی نیست آن عده که مورد استفاده ارتش است و دولت موافقت می کند در انجام خدمت شامل این مقررات می شود حالا این ممکن است کلنل ارتش آمریکا باشد ممکن است یک متخصص طیاره جت و رادار باشد که این متخصص نظیرش هم در دستگاههای نظامی امریکا افراد سیویل خیلی زیاد هستند و در ارتش ما خدمت می کنند منظور غرضم کارمندان فنی هستند یعنی تکنیسین یعنی کارشناس این موارد را اگر توجه بفرمائید یک قدری روشتر خواهد شد.

نایب رئیس - نسبت به پیشنهاد آقای رامبد مخالفی نیست؟ آقای خواجه نوری.

خواجه نوری - بنده خواستم توضیح بدهم علت اینکه جناب آقای رامبد این پیشنهاد را فرمودند باز روی حسن نیت و روی مطالبی است که دوستان عزیز فرمودند بنده فقط یک نکته را میخواهم خدمتان عرض کنم که این افراد در خدمت دولت ایران هستند و هر وقت دولت ایران از اینها تخطی مشاهده بکند میتواند آنها را از خدمت خارج بکند و حتی از مرز هم خارج بکند. بنابراین هیچ موردی ندارد که یک شرطی برای مدت یکسال و دو سال معین باشد این تا آن مدتی است که مورد استفاده دولت ایران هستند و در خدمت ما هستند از این مصونیت استفاده می کنند آن آئی که وزیر جنگ حدس زد که آن آدم مقررات را رعایت نکرد آنرا بخدمت او خاتمه میدهد و از مرز هم او را خارج می کنند (رامبد - یکسالش را حذف بفرمائید موافقت میکنم) منظور حاصل است تحصیل حاصل است قربان.

نایب رئیس - آقای فخر طباطبائی موافقت بفرمائید.

فخر طباطبائی - با پیشنهاد آقای رامبد موافقم. عرض کنم حسن مذاکره و مشاوره اینستکه وقتی در باره یک مسأله ای صحبت بشود و اطراف و جوانب قضایا بیشتر روشن می شود بنده از مجموع مذاکراتی که شد و توضیحاتی که جناب آقای نخست وزیر حالا دادند روشن شدم باینکه منظور دولت از تقدیم این لایحه این نیست که تمام اشخاص غیر ذیصلاحی که مربوط به کادر مستشاری باشند از این معافیت استفاده کنند و بنده اینرا احراز کردم که منظور اینستکه اشخاصی که ذیصلاح هستند متخصص فنی هستند مشاور نظامی صاحب منصب هستند استفاده کنند و این لایحه باین کیفیت جناب آقای نخست وزیر پس از اینکه بصورت قانون در آمد وافی به مطلب نیست و محتاج باین میشود که باز بیائیم روی تذکراتی که در مجلس داده و روی توضیحاتی که آقای نخست وزیر روی گزارشی که دولت مبادله کرده صحبت بکنند و استنتاج بکنند بنابراین با این پیشنهاد اگر موافقت بکنند مطلب این لایحه را خلاصه کرده هم نظر دولت تأمین است هم نظر مجلس تأمین است عرض کنم حضورتان ما هیچوقت بر خلاف واقعیات فکر نمی کنیم و مصلحت امور را همیشه در نظر میگیریم النهایه تا حدی که این مصلحت امور تالی فاسدی پیدا نکند این است که بنده آن عرضی را که کردم که اگر در کمیسیون دادگستری هم مطالعه می شد خدا شاهد است که این بحث ها و مذاکرات در مجلس نمی شد برای اینکه در

آنجا فرمه می شد و اصلاحاتی بعمل میآید و یک ماده کاملی میشد که تمام جهات کار و هم نظر دولت تأمین شده باشد البته بهمان دلیل که یک سیاستمدار خارجی حق دارد از مصونیت استفاده می کند یک مستشار عالیتر به ای هم که مورد استفاده ماست ما این مصونیت و معافیت را بهش اعطاء می کردیم ولی این لایحه باین صورت که در آمد گاهی اوقات در امور عجله ای که میشود باعث زحمت میشود اینستکه بنده این پیشنهاد جناب آقای را میدرا یک پیشنهاد بینابین میدانم خالی از تعصب هم عرض میکنم و فکر میکنم اگر آقایان موافقت بکنند اظهار رأی بکنند من فکر میکنم این مساله حل شده هم نظر دولت تأمین است هم نظر آقایان تأمین میشود.

نایب رئیس - آقای نخست وزیر.

نخست وزیر - بنده خواستم تمنی کنم از جناب آقای رامبد که پیشنهادشان را پس بگیرند چون تحصیل حاصل است تمام قراردادهای آنها قید یکساله است (رامبد ما اعتماد کامل داریم به وزارت جنگ و حضرتعالی) استدعا میکنم که در این ماده تغییری داده نشود این هم مسلماً همان نظر جنابعالی را تأمین میکند (رامبد - من استدعا می کنم این بود وقتی مجلس به شما رأی میدهد جنابعالی هم قبول بفرمائید).

نایب رئیس - آقای رامبد پیشنهادتان را پس گرفتید؟

رامبد - بنده پس میگیرم ولی این یک راهنمایی بود ایشان قبول کردند که قرار دادها یکساله است

نایب رئیس - پس گرفتید؟

رامبد - وقتی دولت خودش نمیخواهد مجبورش که نمیتوانیم بکنیم:

نایب رئیس - در این صورت اینطور تلقی میشود که پس گرفتید پیشنهاد دیگری است از آقای دکتر مبین قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

ریاست محترم مجلس شومایلی - پیشنهاد مینمایم عبارت بموجب موافقت نامه های مربوط بعبارت بر طبق قانون تبدیل شود.

دکتر مبین

نخست وزیر - هیچ صحیح نیست برای اینکه صحبت قانون نیست صحبت

مقاوله نامه است .

نایب رئیس - آقای دکتر مبین .

دکتر مبین - دولت تاکید کرد و تایید نمود که این آقایان مستشاران مستخدم دولت ایران هستند و ما اتباع خارجی را بخصوص نظامیان خارجی را چطور بدون قانون میخواستیم مستخدم خودمان کنیم و شما هیچوقت مجاز نخواهید بود که بموجب موافقتنامه یک مستشاری را با استخدام خودتان در آورید و این است که بنده پیشنهاد کردم اینها که در استخدام شما هستند به موجب قانون مربوطه باشد بنابراین شما می بایست استناد بفرمائید به قانونی که دارید در این زمینه هیچوقت راه باز نکنید که بموجب موافقتنامه مستشار خارجی استخدام کنید برای اینکه تالی فاسد دارد اگر شما قانونی را بردارید و بجایش موافقتنامه بگذارید این تالی فاسد دارد در ماده ۴۷ قرار داد وین شما الآن تصویب کردید که کشور پذیرنده در اجرای مقررات این قرار داد تبعیض بین کشورها قائل نخواهد شد وقتی شما نتوانستید تبعیض قائل شوید از نظر استفاده از ماده ۲۹ تا ۳۵ از نظر مصونیت های مندرج در ۲۹ تا ۳۵ شما حق ندارید تبعیض قائل شوید اگر دست دولت باز شود که بموجب قرار داد و موافقتنامه این را تخصیص بدهد این بنظر بنده بضرر دولت است نظر بنده به نفع دولت است که دست خودش را در این راه باز نکند و دولت نتواند مستشار نظامی باقرار داد استخدام کند علاوه بر این میخواستم مطلب دیگر عرض کنم این را کاملاً توجه بفرمائید آقایان مستشارانی که مشمول معافیت های مندرج در مواد ۲۹ تا ۳۵ باید استفاده کند در این قراردادهائی که تصویب کردیم ماده ۳۲ وجود ندارد بنابراین شما چطور نسبت بماده ای که وجود ندارد میخواستید تصمیم بگیرید .

نایب رئیس - آقای نخست وزیر .

نخست وزیر - بنده فکر میکنم برای آقای دکتر مبین اشتباهی رخ داده استخدام اصلاً وجود ندارد موضوع استخدام نیست قرار داد نظامی است که در سال ۱۳۲۲ از مجلس گذشته این فقط موضوع اینست که کسانی هستند که میآیند در خدمت ارتش طبق موافقتنامه که با موافقت آن قانون است که در سال ۱۳۲۲ گذشته است و بنظر بنده این استخدام نیست بدین جهت این مطلبی که جنابعالی میفرمائید اصلاً وارد نیست .

دکتر مبین - پس اگر اینطور است ماده واحده را چرا اصلاح نمیکنید این صریح گفته در استخدام دولت شاهنشاهی باشد.

نخست وزیر - اجازه میدهد فقط مصونیت است که این قانون اجازه میدهد اگر آن قانون اجازه ندهد در استخدام نخواهد بود و این فقط برای مصونیت است.

دکتر مبین - پس جنابعالی با اصل موافقت میکنید اما بموجب موافقتنامه مربوطه ما چنین موافقتنامه ای نداریم ما قانونی داریم راجع به استخدام سازمان مستشاران نظامی بنابراین طبق همان قانون باید استخدام بشوند بنده پیشنهاد کردم پیشنهاد هم خیلی صحیح است، پس هم نمیگیرم ما نمیتوانیم بدولت اجازه دهیم که طبق موافقتنامه مستشار استخدام کند.

نایب رئیس - رأی میگیریم به پیشنهاد آقای دکتر مبین.

روحانی - بنظر من منافاتی ندارد برای اینکه جناب آقای نخست وزیر فرمودند این موافقتنامه باستاد قانونی است که داریم این توضیح در صورت جلسه هم ذکر میشود (دکتر مبین - چه اصراری است که اصلاح نشود).

نایب رئیس - جنابعالی قانع شدید یا رأی بگیریم؟

(دکتر مبین - رأی بگیرید). بنابراین پیشنهاد یکبار دیگر خوانده میشود.

(بشرح سابق خوانده شد)

نایب رئیس - به پیشنهاد آقای دکتر مبین رأی میگیریم خانمها و آقایانیکه موافقتند خواهش میکنم قیام فرمایند (چند نفری برخاستند) تصویب نشد.

نایب رئیس - پیشنهاد آقای پاینده قرائت میشود

(بشرح زیر خوانده شد)

پیشنهاد می کنم که ذیل ماده واحده اضافه شود که این تصویب نامه و معافیتها خاص شخص آنها خواهد بود.

پاینده

نایب رئیس - توضیح بفرمائید.

ابوالقاسم پاینده - این کلمه ای که آقای دکتر مبین راجع بماده ۳۲ فرمودند می خواهم توجهتان را جلب کنم، از نظر عمل اشکال بوجود می آورد این قرار داد

ماده ۳۲ ندارد (یکی از نمایندگان - اشتباه چاپخانه است) تشریح مقام مسئول در صورت مجلس برای توضیح کافی است اما در اینجا کافی نیست ملاحظه بفرمائید در بند دوم ماده ۳۱ می گوید مأمور اداری و بستگانش، توجه بفرمائید در اینجا می گوید مستشاران نظامی از مصونیت های بند (واو) استفاده میکنند یعنی اگر فردا یک محکمه دیوان کشور در موردی اختلاف نظر بدهد هیچکس نمیتواند بگوید خلاف گفته این کلمه بند ۲ ماده ۳۱ تسری پیدا می کند و این تصریح بنظرم کافی نباشد. مطلب مهم نیست یعنی ابهام لغوی ندارد ولی این تفسیر بنظر من ممکن است کافی نباشد برای جلوگیری از این مشکل استدعا میکنم مطابق پیشنهادی که شده تصریح شود (خواجه نوری - مطمئن باشید تحصیل حاصل است)

نایب رئیس - به پیشنهاد خودتان باقی هستید؟

پاینده - اجازه بفرمائید بروم به نشینم، با استناد بفرمایش آقای نخست وزیر که این معافیت ها و مصونیت ها، خاص خود این مستشاران نظامی است نه بستگان آنها بنده پیشنهادم را پس گرفتم.

نایب رئیس - پیشنهاد دیگری از آقای بالاخانلو قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

مقام معظم ریاست مجلس شورای ملی.

بمنظور رفع هر گونه سوء تفاهم و روشن شدن اذهان عمومی از حسن نیت نمایندگان مجلسین در حسن روابط فیما بین کشور شاهنشاهی ایران و دولت آمریکا و توجه به اینکه عده ای از اطباء حاذق و مهندسیین عالی مقام ایرانی در خدمت کشور آمریکا میباشند و خدمات آنها بمردم آمریکا کمتر از اطلاعات فنی مستشاران نظامی آمریکا در ارتش شاهنشاهی نیست پیشنهاد مینماید متقابلاً اتباع ایرانی که در خدمت کشور آمریکا میباشند از مقررات این قانون در کشور آمریکا استفاده نمایند.

بالاخانلو

نایب رئیس - آقای بالاخانلو.

بالاخانلو - پیشنهاد بنده از این جهت است که چون صحبت شد از افکار عمومی و اینجا گفته شد همان صحیح است زیرا افکار عمومی ما را بمجلس آورده

نمیشود گفت افکار عمومی نمیفهمد یا توجه ندارد افکار عمومی بسیار خوب میفهمد و خوب هم توجه دارد و بهمین دلیل یک مجلس انقلابی با اسم دوره ۲۱ بوجود آورد که از مردم و طبقات مختلف کارگر پیشه ور مهندس دکتر از تمام طبقات در این مجلس گرد آمده که بکار و خیر مملکت پردازند حالا ما بیائیم بگوئیم این مصونیت را میدهیم که فلان دولت بما کمک کرده ما نگفتیم نکرده همه ممنونیم جناب آقای نخست وزیر در جواب عرض بنده فرمودند کمک کرده ما نگفتیم نکرده (نخست وزیر - خیلی مطالب دیگر هست) اگر تمام مغلطه بازی است بفرمائید صحبت بکنید. (همه نمایندگان).

نایب رئیس - اجازه بفرمائید ناطق صحبت بکند.

بالاخانلو - ما بدولت آمریکا یک همچو امتیازی میدهیم که مستشاران نظامی یک همچو مصونیتی داشته باشند برای اینکه رفع هر گونه سوء تفاهم بشود پیشنهاد کردم یک چند نفر ایرانی که در آنجا خدمت میکنند رئیس بیمارستان هستند مهندس هستند که در کارخانجات مهم آمریکا مسئولیت دارند (یکی از نمایندگان - اینها در دستگاههای ملی هستند) بانها هم این امتیاز داده شود این نظر بنده است (خواجه نوری - مستخدم دولت نیستند) اطلاعات بنده شاید کافی باشد عرض بنده از این جهت بود چون هیچ کدام نظر خاصی نه دولت آمریکا دارد و نه بنده دارم می خواهم عرض کنم که اگر یک همچو امتیازی به مستشاران آنها دادیم آنها هم متقابلا بمابدهند که در افکار عمومی سوء تفاهمی ایجاد نشود. (مهندس صائبی - باین پیشنهاد معتقدید) البته معتقدم بنده دیگر عرضی ندارم.

نایب رئیس - آقای دکتر یگانگی مخالفید یا موافق (بنده مخالفم) بفرمائید.

دکتر یگانگی - بنده برای اینکه مختصر عرض کرده باشم باستحضار میرسانم که این افرادی که در آمریکا از ایرانیان خدمت میکنند از سه دسته خارج نیستند یک دسته ای هستند که اینها تبعه هستند تبعه دولت آمریکا هستند و مشمول مقررات و قوانین خود اتباع آمریکا می باشند یک عده هم هستند که کار آموزند آنهاست که در آنجا کار می کنند بعنوان متخصص در آنجا کار نمی کنند و یک طبقه سومی هم هست که ممکن است بصورت قاچاق یا بطور غیر قانونی آنجا باشند بنابراین هیچکدام مشمول این عمل متقابل نمی شوند.

نایب رئیس - نظر دیگری نیست (اظهاری نشد)

آقای بالاخانلو پس میگیرید؟

بالاخانلو - پس گرفتم .

رامبد - بنده اخطار نظامنامه ای دارم .

نایب رئیس - بفرمائید .

رامبد - طبق آئین نامه موجود باید کلیه لوایح برای اطلاع نمایندگان طبع و

توزیع شود من خواهش می کنم همه آقایان و خانم ها لوایحی که توزیع شده و از

روی آن داریم مذاکره میکنیم باز کنند و این مواد ۲۹ تا ۳۵ را که دارید تصویب

می کنید به بینید یک نفر ماده ۳۲ را بخواند ماده ۳۲ اصلاً وجود ندارد این واقعاً

قانونگذاری است بنده که نمیدانم .

نایب رئیس - قطعاً در موقع چاپ لایحه اشتباه شده و ماده ۳۲ اشتباهاً چاپ

نشده .

رامبد - بنده با اجازه آقایان لایحه دولت را قرائت میکنم «با توجه به لایحه

شماره ۲۲۹۱/۱۸ - ۱۳۴۲/۱۱/۲۵ دولت و ضمائم آن که در تاریخ ۲۱/۱۱/۴۲

به مجلس سنا تقدیم شده بدولت اجازه داده میشود که رئیس و اعضای هیئت های

مستشاران و نظامی ایالت متحده را در ایران که بموجب موافقت نامه مربوطه در

استخدام دولت شاهنشاهی میباشد از مصونیت ها و معافیت های کارمندان فنی

موصوف در بند (و) ماده اول قرار داد ذیل برخوردار نماید» بند (و) هم کارمندان

اداری و فنی هستند که در ماده ۳۷ میگوید از مزایا و مصونیت های مندرج در مواد

۲۹ تا ۳۵ بهره مند خواهند بود، مواد ۲۹ تا ۳۵ هم یعنی ۲۹ - ۳۰ و ۳۱ الی آخر بهره

مند خواهند بود آقایان دارید رای میدهید توجه بفرمائید بچه دارید رای میدهید .

نایب رئیس - آقای نخست وزیر .

نخست وزیر - بنده در این لایحه ای که الان مطرح است مطلب جنابعالی را

نمی بینم برای اینکه بهیچ وجه من الوجود اشاره بموادى ... (رامبد - این را بفرمائید

برای اینکه خدا نکرده الآن لایحه ای که قبلاً تصویب شده ملغی میشود) .

در چاپ اگر گاهی اوقات اشتباهی میشود یا اگر کلمه ای افتاده این بهیچوجه به

این ماده واحد ارتباطی ندارد ماده واحد را عرض میکنم میگوید با توجه به لایحه

فلان و ضمامم که در تاریخ ۲۵/۱۱/۴۲ به مجلس سنا تقدیم شده بدولت اجازه داده میشود که رئیس و اعضاء هیئت های مستشاری نظامی را از مقررات قرار داد وین که در تاریخ ۱۸ آوریل بتصویب رسیده برخوردار نماید این بهیچ وجه من الوجوه آن مطلبی که آقا میفرمائید درش نیست آن یک مطلبی است جداگانه یا اگر یک اشتباهی در چاپ یا در توزیع شده باشد این را مجلس میداند و اصلاح می کند. (رامبد - اگر حضر تعالی نماینده بودید باین رای میدادید قبول میکردید؟) بنده نه علاقه کمتری بمجلس دارم نه خودم را از مجلس دور میدانم.

نایب رئیس - آقای رامبد توجه بفرمائید این بهمین صورت از مجلس سنا آمده است.

رامبد - پس ماده سی و دو کجاست؟

نایب رئیس - در موقع چاپ لایحه اشتباهاً چاپ نشده آقای پاینده بفرمائید.

ابوالقاسم پاینده - اولاً معذرت می خواهم و تشکر می کنم که امروز مجلس حوصله بخرج داد و من باندازه یکماه صحبت کردم انشاءالله یکماه صحبت نمیکنم جناب آقای نخست وزیر استدعا میکنم توجه بفرمائید یک خط زنجیری پیوسته است می بینم در قرارداد وین در ماده ۳۷ می خوانیم بستگان مأمورین سیاسی که اهل خانه اش هستند بشرط آنکه تابع کشور پذیرنده نباشد از مصونیت های مندرج در مراد ۲۹ تا ۳۶ برخوردار خواهند بود کارمندان اداری و فنی از همین مصونیتها یعنی مصونیتهای ماده ۲۹ تا ۳۵ برخوردار خواهند بود آقای نخست وزیر توجه بفرمائید (دکتر عدل طباطبائی - شما برای مجلس صحبت می کنید) در اینجا ملاحظه بفرمائید یک خط زنجیری پیوسته است مصونیتها از ماده ۲۹ تا ۳۵ مصونیتهای بند ۲ ماده ۳۷ همان مصونیتهای ماده ۲۹ تا ۳۵ می گوید مصونیت به آنها میدهم کدام مصونیت بنده قسم بخدا اگر در این مطلبی که عرض میکنم جز حرمت مجلس نظری ندارم این طریق صحیح نیست و هیچ گونه کلمه پردازی با این حقیقت تطبیق نمی کند نایب رئیس - آقای نخست وزیر.

نخست وزیر - بنده بجناب آقای رامبد عرض کردم تشریف فرما شده بودند البته یک مطلبی از مجلس سنا آمده راجع به کنوانسیون بین المللی وین این یک مطلبی است چاپ شده منتشر شده و دنیا قبول کرده و ممالک زیادی وابستگی

خودشان را اعلام کردند فرض کنید که در چاپ این یک کلمه افتاده باشد مصوبات ما روی کلیات کنوانسیون وین است و تغییری در آن اصل نمیدهد یا ما تأیید میکنیم یا نمی کنیم اگر ما یک کلمه اش را تغییر بدهیم دیگر آن وابستگی را نداریم و چون مجلس رای داده باین وابستگی خودش به کنوانسیون در حقیقت ماده ۳۲ را هم جزو آن تلقی کرده چنانچه اگر شما یک اصل را تغییر بدهید شما جزو آن کنوانسیون نیستید این مطلبی است که تصور میکنم که اگر بخواهیم مته بخشش بگذاریم موردی ندارد تردیدی ندارد که این اصل کلی را که توضیح دادم مورد قبول آقایان قرار میگیرد و در آن لایحه ای هم که الان مور بحث است این لفظ اشاره بکنوانسیون بین المللی وین می کند که آن کنوانسیون را مورد تأیید قرار داده و حق تغییر ندارد و این هم چون نسبت بمواد در اینجا تذکری نداده بنظر بنده عرایض بنده را قبول بفرمائید (صحیح است).

نایب رئیس - آقای سرتیپ پور.

سرتیپ پور - تصویب هر چیز مجهول بلااثر است (نمایندگان - تکرار بفرمائید) تصویب هر چیز مجهول بلااثر است یا باید رئیس کمیسیون خارجه تشریف بیاورند بگویند این ماده ۳۲ چه بود ما بفهمیم یا مخبر کمیسیون تشریف بیاورند بگویند این ماده ۳۲ که تصویب شده چی است (یکی از نمایندگان - خودشان نمیدانند) عمل ما وقتی که بدون توجه به مواد تصویب شده باشد نمیتواند مؤثر باشد و حتی المقدور آقایان سعی بفرمائید کاری را که می خواهید بکنید کاری صحیح باشد در مسئله کنوانسیون مسئله قرارداد بین دول یک ماده را نمیشود کم و بیش کرد باید قبول کرد موضوع تسری دادن یک ماده است بمأمورین داخلی من باید بدانم که حق داده ام اتباع خارجه بزنند در شکم افراد داخله یا حق ندارند من باید بفهمم قربانت بروم چه اصراری است که مبهم باشد؟ (صحیح است - احسنت).

نایب رئیس - توضیحاتی که جناب آقای نخست وزیر دادند در باره اینکه این یک قرار داد بین المللی است و هیچگونه تغییری در آن نمیشود داد (یکنفر از نمایندگان - ما دادیم) در هر صورت آقای نخست وزیر توضیح میفرمایند.

نخست وزیر - در اینجا توجه بفرمائید ماده واحده ای را که مجلس رای داد

اینست:

ماده واحده - قرار داد وین در باره روابط سیاسی که در تاریخ هجدهم آوریل ۱۹۶۱ مطابق با ۲۹ فروردین ۱۳۴۰ در شهر وین به امضای نماینده مختار دولت شاهنشاهی رسیده و مشتمل بر ۵۳ ماده و دو پرو تکل میباشد تصویب و بدولت اجازه داده میشود اسناد تصویب آنرا مبادله نماید. در حقیقت اینجا به مجموع این لایحه که در پایان آنهم گفته میشود که متن های انگلیسی - چینی - اسپانیولی فرانسوی و روسی بین ۵ زبان رسمی سازمان ملل متحد معتبر است و آن مورد توافق قرار میگیرد اگر بفرض در ترجمه این قرارداد یک اشتباهی رخ داده بود و ما تصویب کرده بودیم این معتبر نیست وابستگی ما باین کنوانسیون بین المللی وین مطرح است نه ترجمه آن چه برسد باینکه قسمتی در چاپ افتاد باشد حالا اتفاقاً ماده ۳۲ در این اسنادی که وزارت خارجه اینجا داشتند پیدا شده عین آنرا قرائت میکنم.

ماده ۳۲ - دولت فرستنده میتواند انصراف خود را از مصونیت قضائی نمایندگان سیاسی و اشخاصی که بر طبق ماده ۳۷ از مصونیت برخوردار میشود اعلام نماید.

۲- انصراف باید همیشه صریح باشد.

۳- در صورت طرح دعوی از طرف یک نماینده سیاسی یا شخصی که بر طبق ماده ۳۷ از مصونیت قضائی بهره مند است توسل او به مصونیت قضائی نسبت بهر گونه دعوای متقابل که مستقیماً مربوط به دعوای اصلی باشد پذیرفته نخواهد شد.

اینجا همه جنبه های منفی دارد که خوشبختانه در تأیید نظریات آقایان است.

۴- انصراف از مصونیت قضائی در برابر یک دعوای مدنی یا اداری متضمن انصراف از مصونیت نسبت به اقدامات اجرائی مربوط به حکم محکمه نخواهد بود برای این امر یک انصراف جداگانه لازم است.

این ماده ای است که در اینجا افتاده بنده عرض میکنم که قسمتی از این ترجمه را فرض بفرمائید مترجمی اشتباه ترجمه کرده باشد دولت و مجلس آنچه که وابستگی خودشان را بآن اعلام کرده اند اصل قرار داد موافقت بین المللی وین است با وجود این من با اجازه جناب رئیس مجلس این را بدهم که ملاحظه بفرمایند و تکمیل بفرمایند.

نایب رئیس - پیشنهاد آقای صادق احمدی قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

پیشنهاد مینماید درجه داران هیأت مستشاری از شمول این ماده مستثنی بشوند.

صادق احمدی

نایب رئیس - آقای صادق احمدی بفرمائید

صادق احمدی - عرض کنم بنده نمیخواستم در چنین وقتی در ساعت سه و نیم بعد از ظهر که نمیدانم جناب آقای دکتر خطیبی چطور تا این وقت جلسه را ادامه داده اند صحبت کنم در موقع طرح بودجه اقلاً یک ساندویچی داده شد و بنده حالا که آمده ام اینجا با یک دل درد و سردرد عجیبی آمده ام اینجا صحبت میکنم آیا همین عمل یک عکس العمل بدی ندارد که این لایحه چه لایحه ای بود که یک کارهای بی ترتیبی در موقع طرح آن میشود و بنده متأسف و متأثرم خیلی متأسفم (صحیح است) آنچه که میخواهم عرض کنم این است که نمیدانم چه اصراری است که جناب آقای نخست وزیر دارند که این لایحه عیناً باید تصویب بشود (یک نفر از نمایندگان - احترام به اقلیت مجلس نیست) محقق بدانید مردم مملکت به مجلس شورای ملی احترام بیشتری میگذارند تا بمجلس سنا برای اینکه در آنجا این بحث ها نشد و همه متأثر شدند که یک لایحه باین مهمی را سر بسته تصویب کردند اما مجلس شورای ملی خوشبختانه تا ساعت سه و نیم نشسته و این نشانه این است که مجلس شورای ملی نمایندگانش نمایندگان حقیقی مردم هستند علاقمندی بیشتری دارند و این حقیقتی است که باید اینجا عرض کنم مردم حقیقتاً گله مندند از سناتورها آنچه که بنده میخواهم عرض کنم در خارج از جلسه که رفته بودم برای کشیدن سیگار با یکی دو نفر از آقایان اعضای محترم حزب ایران نوین که بنده نسبت به همه شان احترام دارم و ارادت دارم بحث می کردیم دیدم این عضو محترم حزب ایران نوین با اینکه مرد فوق العاده مطلعی است اطلاع ندارد که این لایحه شامل چند نفر می شود می گفت شامل ۴۰ نفر است بنده گفتم در متن مطالعه کردید گفتند نه مطالعه نکردم این لایحه شامل تمام افراد هیأت مستشاری می شود من نمیگویم خانواده شان چون آقای نخست وزیر فرمودند شامل خانواده نمیشود ولی با توجه به متن ماده واحده و آن تعریفی که از مأمورین فنی کردند خانواده شان هم مشمول میشود حالا بنده اتخاذ

سند میکنم از فرمایشات جناب آقای نخست وزیر می گویم مشمول افراد خانواده نمی شود اما اعضاء هیات مستشاری تعدادشان زیاد است اکثرشان هم درجه دار هستند و تمام ناراحتی مردم از این درجه دارها است والا قبول میکنم فرمایش جناب آقای نخست وزیر را که گفته یک عده افرادی هستند که متخصص اند آمده اند بعنوان معلم و ممکن است سیویل باشد اما از درجه دارها است که مردم ناراحتند و میگویند اگر ما فردا مثلاً با زلمان بیرون رفتیم و یک گروه بان آمریکائی نیشگون از زن ما گرفت نمیتوانیم بهیچ جا مراجعه کنیم اینجا است که مردم را عصبانی می کنند دیروز در روزنامه خواندید که یک گروه بان آمریکائی سه نفر را زیر کرده است خود بنده در موقع دادستانی پرونده هائی از گروه بان های نظامی آمریکا داشتم که افرادی را زیر کرده بودند که شما می خواهید رای بدهید، وجدانتان را چطور قانع می کنید (صحیح است) من متأثرم می بینم دوست عزیز بنده جناب آقای قراچورلو که بنده بایشان ارادت دارم می آیند و می گویند زود باشید چرا زود باشیم آقای قراچورلوی عزیز من جناب آقای نخست وزیر فرمایش کردند بنده هم خوشوقتم گفتند ممکن است مقتضیات ایجاب بکند بنده هم اینقدر انجماد فکری ندارم که بگویم مقتضیات ایجاب نمی کند ولی این را محدود بکنید بگویند افسران مستشاران آمریکائی چون آنها ممکن است افرادی باشند که کمتر تخطی بکنند واقعاً هم اینطوری است کمتر پشت اتومبیل می نشیند کمتر مست می کنند کمتر تخطی می کنند ما کمال احترام را برایشان قائلیم و قبول می کنیم اینها را در ردیف خدمه سفارت محسوب بکنیم این عیبی ندارد اما مشمول درجه داران نکنید این خطرناک است و خدای نخواستہ واقعه سقاخانه را تکرار خواهید کرد وقتی که من دیدم بچه ام زیر اتومبیل یکنفر آمریکائی رفت و هیچ مرجعی ندارم که شکایت بکنم چکار می کنم؟ میروم آمریکائی را می کشم این بضرر خود آنها است نکنید این کار را.

نایب رئیس - قبل از اینکه آقای نخست وزیر توضیحی بفرمائید باید عرض کنم که جناب آقای صادق احمدی ایراد فرمودند چرا بنده جلسه را ادامه دادم و تنفس ندادم به علت رای مجلس برای اینکه تقاضا شد جلسه روز پنجشنبه باشد، مجلس رای نداد و من موظف به تبعیت از رای مجلس هستم (صحیح است) آقای نخست وزیر بفرمائید.

نخست وزیر - راجع به موضوع درجه دار فرمودید بنده فکر میکنم که توضیحات قبلی جوابگویی فرمایش فعلی جنابعالی است البته این احساسات احساسات بسیار خوبی است و اگر بنده شدیدتر این احساسات را نداشته باشم کمتر ندارم ولی هیچوقت نباید یک مطلب اساسی و کلی مملکت را با یک مطالب استثنائی مخلوط کرد موضوع درجه دار مطرح نیست موضوع رئیس و اعضاء هیأت نمایندگی مستشاری آمریکا در خدمت ارتش ایران است درجه دار در لفظ ما و در قاموس ما بمعنای کسانی می آید مثل گروهبان و غیره و اصلا این مطرح نیست این موضوع ممکن است یک آدم سیویل و متخصص باشد اکسپر باشد یک تکنیسین باشد یا یک درجه دار متخصص الکترونیک که از وزارت دفاع آمریکا آمده باشد اینها را نمیشود تفکیک کرد تشخیص داد تعداد آنها را صد نفر هستند دویست نفر هستند هزار نفر هستند و اعضاء محترم حزب ایران نوین هم نباید مستحضر به تعداد اعضاء مستشاران در خدمت ارتش ما باشند این موضوع در حزب مطرح نمیشود نسبت به اصول کلی بحث می شود یک زمانی ممکن است چهل نفر یک زمانی ممکن است چهار نفر احتیاج باشد و یک زمانی اصلا احتیاج نباشد این یک مصونیت معقول متداول دنیای متمدن امروز است در روابط بین المللی نسبت به حواج فنی یک دستگاهی که متخصص داده است به دستگاه که تکنیکش از این امور فنی فعلا بی بهره است باید تکمیل بکند حالا ممکن است این فرد فنی یک کلنل باشد یا یک گروهبان یا یک سیویل آن گروهبانی را که شما تصور میفرمائید فلان سیاه آمریکائی در زمان جنگ فلان کار را میکرده است نیست در شان ارتش ایران نیست (یکی از نمایندگان مرقوم داشتید اعضاء هیأت) اعضاء هیأت را بنده تشریح کردم که ممکن است یک افسر باشد یک گروهبان متخصص باشد (صادق احمدی - راننده جزء اعضاء هیأت است) نه قربان آن جزء این نیست آن جزء این هیئت در نمیآید یک دولت یک ارتش یک دستگاهی این تشخیص را نمیدهد که راننده اتومبیل جزء این قسمت باشد این جزء هیأت نیست این جزء متخصصین آمریکائی در نمیآید (صادق احمدی - بنده اتخاذ سند میکنم)

نایب رئیس - آقای صادق احمدی پیشنهادتان را پس می گیرید؟

صادق احمدی - چون با کمال صراحت آقای نخست وزیر فرمودند راننده جزء

اعضاء هیأت نیست اتخاذ سند می کنم ولی پیشنهادم را پس نمیگیرم.

نایب رئیس - آقای خواجه نوری مخالف هستند.

خواجه نوری - رای بگیرید.

نایب رئیس - آقای فولادوند بفرمائید.

فولادوند - جناب آقای نخست وزیر بعنوان مخالف صحبت فرمودند اجازه

بدهید بنده بعنوان موافق صحبت کنم معمولاً نپایستی آخر جلسه صحبت کرد.

زهتاب فرد - فرمودند آمریکائی سیاه یک توضیحی بفرمائید چون در قانون

اسلام و قانون مملکت ما سیاه و سفید فرقی ندارد.

نخست وزیر - متشکرم بنده خواهش میکنم در صورت جلسه اصلاح بشود.

فولادوند - عرض شود حضور مبارکتان برخلاف میل آن آقای روز نامه نگاری که

گفته است فولادوند زیاد شعر میگوید بنده باز میگویم.

آن دل که پریشان شود از ناله بلبل

در دامنش آویز که در وی اثری هست

چطور میشود انسان بیانات آقای زهتاب فرد و آقای صادق احمدی را بشنود و

چیزی نگوید و بگوید بمن چه بنده بشخصه متأثر شدم و تقدیر میکنم و تحسین میکنم

و پیرو هستم اینجا هم حکومت اکثریت است و حکومت عدد است ما تبریک

میگوئیم به جناب آقای منصور که رئیس دولت اکثریت هستند وظیفه ما گفتن است

(یک نفر از نمایندگان - اگر صحیح باشد قبول می کنم) خداوند بشما این توفیق را

همواره عنایت فرماید. عرض میشود بعقیده بنده یک قانونی که میبینم بدلیل ماهیتش

و کیفیتش اینقدر در مجلس شورای ملی ایران مورد بحث قرار گرفته که و کلانه تنها

نگران هستند که ساعت چهار است بلکه مفتخر میشوند برای خدمت به وطن و

بدوستان خودمان که تا ۴ بعد از نصف شب بنشینیم جناب آقای صادق احمدی

فرمودند آقای دکتر خطیبی تا حالا نشسته اند اگر آقای مهندس ریاضی بود که یک دور

ساعت دیگر هم می گشت و نشسته بودند (صادق احمدی - اقلاً ایشان دستور میدادند

یک ناهار هم بمابدهند) خوب فرمودند که قانون شما را از ناهار منع کرده خیلی

ممنون باشید بالاخره برگردیم به مطلب و آن این است که موضوعی که این جا از

لحاظ منطق مطرح است بایستی مورد عنایت مجلس شورای ملی قرار بگیرد و بنده

فکر میکنم بیشتر ایرادات نمایندگان محترم روی این اصل است که برای یک دولت دوست یک دولتی که هم ظاهراً و هم قهراً باید با هم دوست باشیم آیا احتیاج به مصونیت سیاسی هم دارد سفت کردن یک پیچ الکترونیک و آیا اگر این مصونیت سیاسی نبود این دستگاه را در عالم دوستی و هم عهدی و هم پیمانی نباید سفت کرد این به عقیده بنده صمیمیت دوستان محترم که باصطلاح ایراد کننده آن فرمایشات هستند و آن بیست سالی که از جنگ گذشته تا حالا دوستان آمریکائی ما در ایران بودند چه بسرشان آمده غیر از احترام و دوستی و مؤدت زیادی که یک شوخی آنروز در خدمت جناب آقای مهندس ریاضی عرض کردم و دوستان هم بودند و خندیدند.

نایب رئیس - آقای فولادوند خیلی معذرت میخواهم که نطق جنابعالی را قطع میکنم ولی پنج دقیقه بیشتر حق صحبت ندارید.

فولادوند - اولاً پنج دقیقه نشده، ثانیاً میفرمائید که بنده در این مورد مهم صحبت نکنم؟ بسیار خوب مرخصی میشوم حالا که اجازه نمیفرمائید میروم و سکوت میکنم.

نایب رئیس - بفرمائید صحبت کنید.

فولادوند - اجازه نمیدهد.

نایب رئیس - عرض کردم پنج دقیقه بیشتر وقت نداشتید و تمام شد با اینهمه تقاضا کردم باختصار بفرمایشات خود ادامه دهید.

فولادوند - در موارد تخلفات گروهبانههای آمریکائی بعقیده بنده دولت ما، دستگاه ما خیلی با رافت و عطفوت و با در نظر گرفتن روابط بین المللی رفتار کرد زیدی شوخی میکرد میگفت حالا دولت آمریکا یا مقامات آمریکائی این مسئولیت را میخواهند سلب کنند و شاید گاهی گروهبانهایشان را تنبیه کنند برای این حرکتی که در میآورند برای اینکه شما که تنبیه نکردید از این مطایبه که بگذریم جناب آقای دکتر ضیائی این مطلب پیش میآید که مصونیت سیاسی برای این بعقیده بنده انجام شده است که عده ای بتوانند وظایف عالی خطیر و محرمانه سنگین و خطرناک برای دولتشان در کشور دوست یا دشمن انجام بدهند و معمولاً این مزیت را بکسی میدهند که تربیتهای متنوعه سیاسی او اکثراً باو اجازه میدهد که سوء استفاده از این موهبت و مزیت نکند و نمیکند و بیشتر معنایش این بوده است که بیشتر این مصونیت را

باشخاص سیاسی با تریتهای عالیہ میدهند که اگر کاری بخلاف مملکتی که در آنجا هستند و کار میکنند انجام بدهند و بنفع کشورشان هست بشود فوراً جلبشان کرد یک تشریفاتی داشته باشد تا این کار را شروع کنند و هم چنین متقابلاً عرض میشود که درست است که کشور آمریکا قریب دویست میلیون جمعیت دارد و درست است که ما در حقیقت یکدهم آنها بیشتر نیستیم درست است که نمیتوانیم ۱۵۰۰ نفر یا ۵۰۰۰ نفر اعضای سفارت و عناوین مختلف بآنجام بفرستیم ولی این دلیل نمی شود که تقابل نباشد ملاحظه میفرمائید مثلاً ما نمیتوانیم البته مطابق پیشنهادی که شد تکلیف برای دولت آمریکا معین کنیم ما می توانیم دولت خودمان را موظف کنیم بموجب یک طرحی که توهم برو این کار را بکن ولی واقعاً بسیار شایسته است از دولت جناب آقای منصور استدعا میکنیم شما هم اقدام بفرمائید که برای ما هم کنگره و سنای آمریکا یک چنین وضعی قائل بشوند و یا رای بدهند من که خیلی خوشحال میشوم (یک نفر از نمایندگان - ما آنجا کسی را نداریم) بنده وقتیکه صحبت میفرمائید ناچارم گوشزد کنم که نمیتوانند. ما زیر سایه شاهمان باید صحبتمان را در مجلس آزاد بکنیم اینکه فرمودند بر خلاف تصور صحیح فرمودند این مرد شجاع وطن پرست آزاد کرد اصلیل گروهبان قربان یا یا افسر بدلیل اینکه خود دولتش او را افسر کرده او را گروهبان کرده یک تفاوتی دارد کار گروهبان که باو میگویند افسر غیر رسمی چه این سنگین تر است و ما دیده ایم در عمل بایستی جزئیات را در مجلس ها بگویند.

نایب رئیس - آقای فولادوند تقاضا میکنم اگر مطالب بیشتری دارید در کلیات آخر صحبت بفرمائید که بر خلاف نظامنامه رفتاری نشده باشد.

فولادوند - برخلاف نظامنامه مثل اینکه رفتار شد تقاضا بفرمائید بنده میروم.

نایب رئیس - پس برای مجلس میگذاریم.

فولادوند - بگذارید.

نایب رئیس - خانها و آقایانیکه موافقند آقای فولادوند تا ده دقیقه دیگر صحبتشان را ادامه بدهند قیام فرمایند (عده کمتری برخاستند) متأسفانه تصویب نشد مهندس بهبودی - احترام باقلیت همین است؟

نایب رئیس - پیشنهاد آقای صادق احمدی مطرح است پیشنهاد مشابهی هم آقای عبدالحسین طباطبائی داده اند که نظیر پیشنهاد آقای احمدی است قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

بنا بقول جناب آقای نخست وزیر پیشنهاد میشود تصریح گردد مستشاران نظامی که از مصونیت موضوع قرارداد و متن استفاده مینمایند منحصر بر رئیس و افسران مستشاری نظامی آمریکا باشد. عبدالحسین طباطبائی نایب رئیس - همین را بیک صورت دیگری آقای صادق احمدی پیشنهاد کرده اند این است که بیک پیشنهاد رأی میگیریم.

صادق احمدی - پیشنهاد ایشان گفته است افسر جناب آقای نخست وزیر فرمودند غیر از افسر درجه داران متخصص هم هست بنده عرض کردم درجه داران از شمول تبصره خارج بشوند.

عبدالحسین طباطبائی - پیشنهاد بنده لازم است اگر پیشنهاد جنابعالی رد بشود.

نایب رئیس - به پیشنهاد جناب آقای صادق احمدی که یک بار دیگر قرائت میشود رأی میگیریم.

(پیشنهاد بشرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد مینماید درجه داران هیئت مستشاری از شمول این ماده مستثنی بشوند

احمدی

نایب رئیس - رأی میگیریم به پیشنهاد آقای احمدی خانم ها و آقایانیکه موافقت قیام فرمایند (عده کمتری برخاستند) تصویب نشد پیشنهاد دیگری قرائت میشود. (بشرح زیر خوانده شد)

پیشنهاد مینماید جمله زیر به انتهای ماده واحده اضافه شود.

«امادام که اجرای این قانون تأثیر سوئی در روابط ایران و سایر دول متحابه پیش

نیآورد» -

رامبد

رامبد - هر وقت جناب آقای نخست وزیر صحبت میفرمایند من معتقد میشوم که باید دولت را کمک کرد تا کارهای مملکتی را پیش ببرد و هر وقت بنده به سهم خودم میخواهم دستشان را باز کنم که وظایف مملکتی را انجام بدهند میترسم خدای

نکرده سوء تفاهمی پیش بیاید این پیشنهادی که بنده کردم اجازه میخوامم یک بار دیگر بخوانم شما وقتی منزل تشریف بردید یکبار دیگر ماده ۲۹ و ۳۵ و عواقب آن را بخوانید (یکنفر از نمایندگان - باستثنای ماده ۳۲) در این مواد هیچگونه پیش بینی نشده اگر بر اثر اعطاء این مصونیت ها پیش آمدی کرد جرمی واقع شد که از نقطه نظر دولت خارجی ثالثی، دولت ایران در بن بست قرار گرفت چه خواهد کرد خواهد گفت من از خودم سلب مسئولیت میکنم باین جهت (یکنفر از نمایندگان - چنین وضعی پیش نمیآید) اگر پیش نمی آید که شکر خداوند که هیچوقت این مورد استفاده قرار نمیگیرد اگر پیش آمد لااقل دولت ایران و جناب آقای منصور نخست وزیر دستهایش باز است و بدوستان عزیز ما میگوید که دیگر برای خاطر شما تاقعرچاه حاضر نیستم بروم چه خوب گفت: مکن کاری که بر پا سنگت آید، جهان با این فراخی تنگت آید - چو فردا نامه خوانان نامه خوانند - تو نام خود به بینی ننگت آید.

نایب رئیس - نسبت به پیشنهاد آقای رامبد نظری نیست؟

خواجه نوری - پیشنهاد را نفهمیدیم.

نایب رئیس یکبار دیگر قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

پیشنهاد مینماید جمله زیر به انتهای ماده واحده اضافه شود. «مادام که اجرای این قانون تأثیر سوئی در روابط ایران و سایر دول متحابه پیش نیاورد -

رامبد

نایب رئیس - آقای نخست وزیر توضیحی دارید؟ بفرمائید.

نخست وزیر - برای مناظره پارلمانی مشاوره بحث نطق بیان و خاصه عرضه معلومات، اطلاعات، وطن پرستی و درجه احساسات امروز یکی از روزهای بسیار برجسته بود ولی وقتی نسبت به مسائل اساسی مملکت و مسائل کلی مملکت قضاوت میکنیم در ضمن توجه بفرمایشات آقایان کار مملکت هم باید بگذرد کار مملکت هم باید اجرا بشود بنده این مطلبی را که جناب آقای رامبد فرمودند و پیشنهادی که کردند بنده اصلاً نمیدانم چه ارتباطی باین مسئله دارد برای اینکه ما بهیچ وجه من الوجوه کاری که احتمالاً خدشه ای بروابط، با سایر دول بزند نه در این مورد نه در سایر موارد نباید بکنیم و نمیکنیم و این گفتنش در قانون همان توهمی را

بوجود می‌آورد که جنابعالی از آن نگران هستید بنظر بنده کاری که شما میکنید و ما میکنیم نه ننگ است و نه عار بلکه عین حقیقت است و خدمت به مملکت است مسائل مملکتی را باید از دریچه چشم حقیقت بینی نگاه کرد.

نایب رئیس - آقای سرتیپ پور.

سرتیپ پور - هر قدر افق دید دورتر باشد ما میتوانیم آرامتر با وجدان راحت تر بمسائل نگاه کنیم جناب آقای منصور باید بدانند که هیچ عقیده شخص بنده راجع به فرد فرد وزرای کابینه نسبت به مطالبی که در گذشته گفته ام عوض نشده است بنده به آقایان احترام دارم احترام شما جزئی از احترام من است و احترام من جزئی از احترام شما است ولی از همه بیشتر وطن را دوست میدارم جامعه ام را دوست میدارم بیرقم را دوست میدارم و دوست میدارم که هیچ قدرتی نتواند بهانه ای پیدا بکند که احیاناً بگوشه ای از احترام و حرمت ملت من نگاه چپ بکند (احسنت) این را باید بدانیم، مشکل ترین کار برای استیلای بر یک مملکت اول پیدا کردن بهانه است بعد از اینکه توانست یک جهان گشا بهانه بوجود بیاورد بقیه را بحکم حکم با غالب است حل میکند حساب بفرمائید من حالا کاری ندارم که با تصویب این لایحه به قدرت قضائی مملکت من دهن کجی میشود و ای بسا که من وقتی که اعتراف بکنم که قدرت قضائی من شایستگی ندارد از این اقدام دیگران هم بخواهند استفاده بکنند من باین کاری ندارم ولی فکر میکنم اگر واقعاً مستشار نظامی خواه درجه بالا خواه درجه پائین میتواند مجرم باشد یعنی از او ساخته است یا مجاز هست یا پیش می‌آید بر حسب اتفاق جرمی بکند این جرم را ممکن است نسبت به آحاد افراد مملکت بکنند که خواه تبعه داخله باشند یا تبعه خارجه خواهش میکنم دقت بفرمائید باور بفرمایید اینجا موضوع مناظره در بین نیست دید یک کمی دورتر است (احسنت) خوب این جیب سوار امروز ممکن است یک هم وطن مرا زیر بگیرد میگویم آقا باید طبق لایحه برود جای دیگری رسیدگی بشود و آن را بنده نمیدانم که آنها تعهد رسیدگی به جرم کرده اند یا نکرده اند (یکنفر از نمایندگان - اجباری نیست) آمدیم یک وقت یکی از اتباع خارجه یکی از مسئولین خارجه مقیم ایران را زیر گرفت آنها در پناه کی هستند در این مملکت در پناه قانون من هستند از چه کسی مطالبه میکنند مجرم را؟ از من مطالبه میکنند من چه میتوانم بگویم بآن سفیری که یکی از اتباعش یکی از مسئولینش در

مملکت من در قلمرو قضائی من توهین دیده یا جرحی دیده یا قتلی پیش آمده است روی چیزی که مسئولیتش بعهدہ من نیست؟ خوب اگر آمدم و گفتیم باعتبار فلان تصویبنامه یا لایحه قانونی بعهدہ من نیست آیا من باو مجال نداده ام مشکلترین کار را که همان پیدا کردن بهانه است برخ من بکشد و ملت مرا در فشار بگذارد و مصائبی بوجود بیاورد و مشکلاتی را بوجود بیاورد که آن وقت من و سایر خانمها و آقایان و دولت و سایر صاحبان نظران دلتنگ شویم البته دلتنگ میشویم تمام این مسائل بنظر بنده و جناب آقای دکتر ناصر یگانه اگر حل بشود اگر برای همین مشکلی که دولت و پارلمان گیر کرده است راه حل شرافتمندانه و آبرومندانه ای پیدا بشود بصورتی که همه نگرانیهای محتمل موقوف بشود ای بسا که بتوانیم با وجدان آرام نسبت بآینده و حال خودمان قضاوت کنیم اگر نه این مشکلات را در نظر بگیریم چون اینجا تنها وطن ما نیست ملت هم تنها ملت من نیست وطن همه آقایان است و زمانه هم دامنش میخ کوب نشده است نه دشمنیها پایدار است نه دوستیها پایدار است ای بسا حیلہ ای باعث بشود در برهه ای از زمان در دامن ما آتش اندازند خودتان میدانید (احسنت).

نایب رئیس - پیشنهاد آقای رامبد یکبار دیگر قرائت می شود و بعد رای میگیریم.

(بشرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد مینماید جمله زیر بانتهای ماده واحده اضافه شود «مادام که اجرای این قانون تأثیر سوئی در روابط ایران و سایر دول متحابه پیش نیاورد -

رامبد

نایب رئیس - رای می گیریم به پیشنهاد آقای رامبد خانمها و آقایانی که موافقتند خواهش میکنم قیام فرمائید (چند نفری برخاستند) رد شد پیشنهاد آقای دکتر مبین قرائت میشود.

(بشرح زیر قرائت شد)

ریاست محترم مجلس شورای ملی

پیشنهاد می شود عبارت (بااستثناء مصونیتهای مندرجه در ماده ۳۲ قرار داد وین) بعد از کلمه معافیت‌های اضافه شود

دکتر مبین

نایب رئیس - آقای دکتر مبین .

دکتر مبین - اینجا گفته شد که این لایحه وقتی که از مجلس سنا آمده ماده ۳۲

افتاده است .

نایب رئیس - مربوط باین لایحه که مطرح است نیست .

دکتر مبین - مقام ریاست اعلام فرمودند که تصمیمی که مجلس گرفت باضافه

ماده ۳۲ است بنابراین در لایحه تغییری نمیدهد پس آنرا نمی توانند بدولت ابلاغ

بکنند باید برگردد بسنا که راجع بماده ۳۲ تصمیم بگیرند اما راجع باین مطلبی که بنده

عرض کردم چون ماده ۳۲ در قرار داد اصلی نبوده ما نمیتوانیم اشخاصی را که شامل

مصونیت‌های (دکتر پارسای - رأی مجلس در ماده واحده است) (خواجه نوری - ماده

۳۲ را ملاحظه بفرمائید از مستثنیات است) ماده ۳۲ هر چه هست من نمی گویم

چیزی نیست فرض کنیم چیزی نیست ما طبق آئین نامه ۲۴ ساعت قبل از هر چیز که

میبایست در مجلس مطرح بشود باید اطلاع پیدا کنیم از ماده ۳۲ کوچکترین اطلاعی

نداشتیم و نمی توانیم اظهار نظر کنیم (خواجه نوری - باین طرح ارتباط ندارد) .

نایب رئیس - پیشنهاد آقای دکتر مبین مطرح است نظری نیست؟ (عده ای از

نمایندگان - رأی بگیرید، رأی بگیرید) .

نایب رئیس - برای رأی اکثریت نیست (با ورود چند نفر اکثریت حاصل شد)

رأی میگیریم به پیشنهاد آقای دکتر مبین خانمها و آقایانی که موافقت خواهش میکنم

قیام فرمایند (معدودی برخاستند) رد شد پیشنهاد دیگر قرائت میشود .

(بشرح زیر قرائت شد)

بنا بقول جناب آقای نخست وزیر پیشنهاد میشود: تصریح گردد مستشاران

نظامی که از مصونیت موضوع قرار داد وین استفاده مینمایند منحصر بر رئیس و

افسران مستشاری نظامی آمریکا باشد .

عبدالحسین طباطبائی

نایب رئیس - این پیشنهاد جنابعالی نظیرش را جناب آقای صادق احمدی

پیشنهاد کرده بودند و تصویب نشد اگر حالا توضیحی دارید بفرمائید .

عبدالحسین طباطبائی - پیشنهاد آقای صادق احمدی این بود که گروهبان آن عده از نظامیهای آمریکائی که در درجات پائین قرار دارند از این مصونیت خارج باشند آقای نخست وزیر مثل اینکه اینرا قبول کردند و فرمودند که مقصود آن کادر بالا است.

و در وضع این لایحه تغییری نمیدهد اگر قبول دارید بنده اینجا عین فرمایش جنابعالی را در این پیشنهاد آورده ام.

نخست وزیر - بنده عرض کردم که این را نمیشود از هم تفکیک کرد افسر و سیویل و درجه دار اینها بعنوان تکنیسین است نه بعنوان یک گروهبان اگر راننده باشد و در خدمت ارتش هم وارد نخواهد شد و این تکنیسین اگر درجه دار باشد ما نمیتوانیم استثنا کنیم بنده اینرا عرض کردم.

عبدالحسین طباطبائی - درجه دار نوعاً در زبان ما به گروهبان و سرجوخه و استوارها گفته میشود اگر اینها را بخواهیم مستثنی بدانیم بنا بگفته خودتان در کلمات این لایحه باید تغییراتی داده شود تا این نقص حقوقی بوجود نیاید.

نخست وزیر - یک تکنیسین ممکن است گروهبان باشد ممکن است برای یک کاری احتیاج بیک گروهبان باشد یعنی او تخصص دارد ولی گروهبان هم هست پس اینرا نمی توانیم مستثنی بکنیم.

طباطبائی - این مغایر است بهر حال اگر قبول فرمودید این مستثنی است یک تغییری در لایحه بدهید که وضعیت حقوقی آن تأمین بشود این عرض بنده بود (نمایندگان رای، رای) رای هم میگیرند باز هم رد میشود.

نایب رئیس - به پیشنهاد خودتان باقی هستید؟

عبدالحسین طباطبائی - بله.

نایب رئیس - رای میگیریم به پیشنهاد آقای طباطبائی خانمها و آقایانیکه موافقت قیام فرمایند (عده کمتری برخاستند) رد شد چون پیشنهاد دیگری نیست کلیات آخر لایحه مطرح است نظری هست؟ (اظهاری نشد) در اینصورت پیشنهادی شده است از طرف پنج نفر آقایان که قرائت میشود

(بشرح زیر خوانده شد)

مقام معظم مجلس شورای ملی

در مورد لایحه مورد بحث پیشنهاد مینماید با ورقه رای گرفته شود سر تیب پور - رامبد - صفی پور - پاینده احمدی -

باقر بوشهری

نایب رئیس عده ای تقاضا کرده اند که نسبت باین لایحه رای مخفی با مهره گرفته شود و این پیشنهاد مقدم است پیشنهاد قرائت میشود.
(بشرح زیر خوانده شد)

ریاست معظم مجلس شورای ملی
طبق ماده ۱۴۸ آئین نامه داخلی مجلس شورای ملی تقاضا دارد در لایحه اجازه استفاده مستشاران نظامی آمریکا در ایران از مصونیت ها و معافیت های قرارداد وین اخذ رای مخفی با مهره انجام گیرد

عبدالحسین طباطبائی - ملکشاه ظفر - سرهنگ حسینی - ایلخان - بالاخانلو - جاوید - دکتر اسدی - دکتر رضائی - موقر - امام مردوخ - سر تیب پور - نیری - مهندس بهودی - پاینده - معتمدی - زهتاب فرد - رامبد .

نایب رئیس - باین ترتیب سه نفر انتخاب میشوند برای نظارت .
دکتر مهندس بهودی - استدعا میکنم مقرر بفرمائید یکی از آقایان منشی ها ماده مخصوص مربوط برای مخفی ترتیب اخذ رای با مهره را قرائت بفرمایند .
نایب رئیس - ماده ۱۴۹ آئین نامه قرائت میشود .
(بشرح زیر قرائت گردید)

ماده ۱۴۹ - اخذ رای مخفی بترتیبی است که در باب اخذ رای علنی با ورقه ذکر شده منتهی در این مورد بدو سه نفر برای نظارت در اخذ و استخراج آراء بقرعه معین میشوند که با دو نفر از منشیان (بتشخیص رئیس) انجام وظیفه نمایند در صورتیکه رای مخفی با ورقه باشد اوراق رای را در ظرف مخصوص و مهره تفتیشیه را در ظرف دیگر میاندازند و در صورتیکه با مهره باشد مهره های سفید و سیاه داده میشود که مهره سفید علامت قبول و مهره سیاه علامت رد است .

نایب رئیس - آقایان توجه بفرمائید ابتدا سه نفر بقید قرعه انتخاب میشوند برای

نظارت.

(اقتراع بعمل آمد در نتیجه آقایان دکتر صالحی و مهندس اسدی سمیع و مهندس صائبی تعیین شدند)

نایب رئیس - آقایان: دکتر صالحی و مهندس عباس اسدی سمیع و مهندس حسن صائبی بقید قرعه برای نظارت در اخذ و استخراج آراء انتخاب شدند و آقایان دکتر مهذب مهندس معینی از طرف هیئت رئیسه شرکت دارند آقایان توجه فرمودند که ترتیب اخذ رأی اینطور است که بهر یک از آقایان یک مهره سفید و یک مهره سیاه داده شده است مهره سفید علامت موافق است و آن مهره سیاه علامت مخالف در آن کیسه ای که در آنجا نزدیک تریبون است رأیتان را بیاندازید یعنی اگر موافقید مهره سفیدتان را در آن کیسه میاندازید و اگر مخالفید مهره سیاه را و بعد یک مهره تفتیشیه بگیرید و آنرا در محل هیئت رئیسه در گلدان میاندازید و مهره دیگر را در کیسه چرسی که روی میز منشی است بیاندازید.

رامبد - بنده نمیدانم درست فرمایشاتتان را درك کرده ام یا خیر؟ فرمودید بهر یک از آقایان دو مهره سفید و سیاه داده میشود مهره سفید علامت موافق و مهره سیاه علامت مخالف مهره رأی را در کیسه ای که روی تریبون است می اندازند و مهره دیگر را در کیسه ای که روی میز منشی است؟ آیا ترتیب رأی همین طور است که من فهمیدم؟

نایب رئیس - همینطور است و بهمین ترتیب عمل میشود. آقای دکتر رشتی. دکتر رشتی - اگر بعد از شمردن مهره هائی که در این کیسه است با آن مهره هائی که در کیسه های دیگر است مطابق نبود چه میشود؟

نایب رئیس - اصل مهره هائی است که در کیسه اصلی که روی تریبون است ریخته شود و برای کنترل عده مهره تفتیشیه کافی است. آقای مهندس بهبودی. دکتر مهندس بهبودی - اگر در بین راه یا موقع انداختن رأی مهره کسی را به بینند بفرمائید آن رأی مخدوش است.

نایب رئیس - رأی باید کاملاً مخفی باشد اگر کسی مهره های خود را نشان بدهد آن رأی مخدوش است.

(اسامی نمایندگان بترتیب آتی بوسیله منشی اعلام و در محل نطق اخذ رأی

بعمل آمد)

دکتر کلالی - مهندس جلالی نوری - مجد - خواجه نوری - دکتر شفیع امین -
 دکتر مصباح زاده - موقر - بوشهری - معتمدی - مرتضوی - دکتر خطیبی - موسوی
 ماکوئی - دکتر جعفری - روستا - اوزار - مصطفوی نائینی - دکتر مهندس بهبودی -
 دکتر امامی خوئی - دکتر مبین - دکتر ضیائی - رضوی - بانو ابتهاج سمیعی - بانو
 دکتر دولتشاهی - بانو دکتر پارسای - بانو جهانبانی - بانو تربیت - قراچورلو - امیر
 احمدی - صائبی - باغمیشه - حق شناس - صائب - سیفی - دکتر پورهاشمی - دکتر
 اسفندیاری - بانو نفیسی - دکتر بقائی یزدی - پاینده - دکتر قراگزلو - بختیار بختیارها
 ظفر - دکتر اعتمادی - آقایان - فیصلی - مهندس عطائی - موسوی - دکتر سعید -
 دکتر رهنوردی - مهندس معینی - کنگرلو - دکتر وحیدنیا - نیری - ریگی - دکتر کیان -
 مهندس ارفع - پروین - شاخوئی - البرزی - محدث زاده - لقوطی - محسنی مهر -
 پاک ذات - غلام نیاکان - هیراد - دکتر صاحب قلم - ویلیام ابراهیمی - ذبیحی -
 سلطان احمدی - حاجی باغلو - آقا میر ارسنجانلی - رامید - کورس - کشفی - دکتر
 غنی - فولادوند - نصیری - آموزگار - پورادبی - نوربخش - بهادری - قاسم مرادی -
 جهانگیری - تبریزی - فهیمی - یعقوب تهرانی - اهری - زهتاب فرد - دکتر حکیم
 شوشتری - کیوان - دکتر رمضانلی - مهندس ریاحی - کسرائی - مهندس کمانگر -
 سعید وزیری - احتشامی - مهندس جلالی - دکتر عدل - مهندس اسدی سمیع -
 مهندس زرآور - مهندس زنجانچی - دکتر نجیمی - پژند - ضابطی طرقی - شفیع پور
 کرمانی مبارکی - ساگینیان - طهماسبی - امام مردوخ مافی - مهندس برومند -
 مهندس صائبی - دکتر یزدان پناه روحانی - دکتر حاتم - توسلی - دکتر فریبود -
 پزشکی - دکتر عدل طباطبائی - دکتر رضوانی - دکتر معتمد وزیری - دکتر رشتی -
 شیخ الاسلامی - میرهادی - اقبالی - سرتیپ پور - امینی خراجی - حسینی - حاذقی -
 پرویزی - ملک زاده آملی - میرافضل - بالاخانلو - بدر صالحیان - جهانشاهی -
 حبیبی - قلعه جوئی - علی مرادی - حکمت یزدی - اولیاء - مهندس کیا - رهبر -
 کلانتری هرمزی - طالب زاده رودسری - مهندس انصاری - دکتر زعفرانلو - دکتر
 مدنی - مهندس بهبودی - دکتر مهدی زاده - مهندس عدلی - مهندس مجتهدی -
 مهندس آصفی - مهندس آراسته - مهندس صدقیانی - مهندس مالک - مهندس معینی

زند - دکتر یگانگی - سر تپ حکیمیان - فخر طباطبائی - دیهیم - سر لشگر نکوزاد -
سر لشگر همایونی - دکتر حکمت - ثامنی - مهندس اخوان - زند - مهندس پروشانی -
ادیب سمیعی - دکتر سامیراد - کیهان یغمائی - دکتر اسدی - سلیمان کاشانی - ناروئی -
مهرزاد طباطبائی - رجائی - ایلخان - کمالوند - صفی پور - دکتر صالحی - کبیری -
شکیبا - جاوید - دکتر مهذب - صادق احمدی .

(آراء ماخوذه شماره شد و نتیجه بقرار زیر اعلام گردید)

مهره تفتیشیه ۱۳۶

مهره سفید بعلامت موافق ۷۴

مهره سیاه بعلامت مخالف ۶۱

نایب رئیس - باین ترتیب از ۱۳۶ رای لایحه با ۷۴ رای موافق و ۶۱ رای
مخالف تصویب شد بدولت ابلاغ میشود

۹- تعیین موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

نایب رئیس - جلسه را ختم میکنیم، جلسه آینده روز پنجشنبه ۲۳ مهرماه
ساعت نه صبح و دستور جلسه انتخاب هیات رئیسه مجلس خواهد بود .

(ساعت ۵ بعد از ظهر جلسه ختم شد)

نایب رئیس مجلس شورای ملی - دکتر حسین خطیبی

اداره چاپخانه مجلس شورای ملی

